

A LÉLEK MINT EGYÉN.

*

ÍRTA:

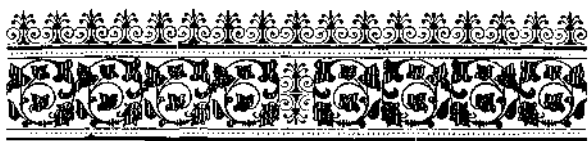
TÓVÖLGYI TITUSZ.

1897.

JÓKAI-NYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

SEPSI-SZENTGYÖRGYÖN.

I. spiritualizmus czélja.

A spiritualizmus czélja nagy és szent! Nagy tévedésben vannak, kik azt hiszik, hogy van még egy másik mozgalom e föld kerekén, melyet magabiztosság tekintetében a spiritualizmus által föl-idézett mozgalomhoz hasonlítani lehetne; és ami benne a legbölcsebb és legszentebb, hogy vallási surlódások kikerülése tekintetéből, vallási tanok feszegetése és vallási különbség nélkül ölel kebedé minden embert.

Morálja tiszta és salaktalan, mint a forrás, melyből ered! Olvassátok figyelemmel amit e tanok hirdetnek és azok bölcsesége, csupán a jónak, szépnek, helyesnek terjesztése, meg fog győzni benneteket, hogy másról, mint az emberi lélek nemesbítéséről a jóban és szépben keresendő s csupán abban föltalálható gyönyörnél egyébről, szó itt nem lehet!

Ez, egy a lélekhez szóló, tisztán szellemi mozgalom, nem az anyag, hanem az anyag uralma ellen, a mely uralom veszedelmesen, epidemikusan kezdett terjedni már s a mely ragálnak útjába állni s további, még hatalmasabb terjedé-

sét megakadályozni, a spiritizmusnak égi sugallat útján nyert földadata.

Beszélik némelyek itt-ott, hogy a lelkekkel való érintkezés bűn, tehát nem kedves dolog Isten előtt s talán éppen ez okból, az egészségre is ártalmas. De hát Isten küldöttjei, a magasabb spherák szellemlakói, kik Isten akarata felől biztos tudomással bírnak; kik Isten akarata ellen szellemi fenségük s az égi közelség behatásának tájékoztató tudásával fegyverkezetten lépnek, hozzánk, bizonyosan nem cselekednének így s ha még is cselekednek? cselekedetük jelenségét isten akaratának lehet betudni.

Isten akarata nélkül, égnek és földnek eme érintkezése; a magas szellem világnak hozzánk való eme megható és készséges leereszkedése; a megnyilatkozások; láthatlan kezek által végbevitt cselekmények; testté tömörülések; fényképező gépek üvegei előtt jelentkező leleplezések; és a túlvilági titkok tartózkodás nélküli feltárása, nem történhetnék meg.

Gyarló fogalom, oly kevésre méltatni az égi rendszert, hogy ott szabadjára hagyatva jót, rosszat, egyre-másra követhet el mindenki, a mint neki tetszik, holott itt nálunk, itt igenis törvények és rendszabályok korlátozzák az ártalmas cselekedetek elkövetését, bűnhődés tartja vissza az emberek rossz hajlamait s az igazság bekötött szemű symbolumának pallosa őrködik a társadalom biztonsága felett. Hogy lenne ily nagy bölcseségre képes az isteni mindenttudás és tökéletesség úgy-e bár? Ott a hol nem lehet titok, a hol kiolvasható a gondolat és szándék; a hol a megfigyelésre kiküldött szellemek előre látnak és tudnak mindent; ahol az összeköttetés és közlekedés az isteni bölcsesség és háta-

lom végtelenségével, korlátlanságával van berendezve, ott igen is elkövethetnek a lelkek minden bűnt és pedig a büntetés bekövetkezésének bizonyossága nélkül.

Hogy a hatalomnak kedvébe járhatson valaki itt e földön, anyagi érdekek ösztökélik reá és látunk ezeket, kik ama érdekből, olykor pedig embertársaik érdekeivel szemben igyekeznek a hatalom minél nagyobb szolgálatára lenni és viszont, semmit el nem követni a hatalom érdeke ellen. És vajjon az égben? Vajjon az égben ne igyekeznének a szellemek a hatalom kedvébe járni és elkövetni mindent, a mi a hatalomnak kedves: tudva tudván, hogy az a hatalom nem akarhat mást csak jót, csak igazságosat, csak boldogítót; tudva tudván, hogy annak a hatalomnak, a mely határtalan és korlátlan, semmi érdeke a mások érdekei ellen tenni, a mások javából saját magának elvenni; hogy ő boldog lehessen, a mások boldogságát korlátozni. Ott, a hol a szellem bizonyos a felől, hogy a mi a hatalomnak kedves, az csak jó cselekedet lehet és hogy jót cselekedni az ő egyedüli föladatuk, örömmel ragadja meg az alkalmat valamennyi, tömegesen jelentkeznek a kiküldetésért és igyekeznek minél nagyobb eredményt érni el.

A magasabb spherák szellemlakóinak eme jelentkezéséről és a velünk való érintkezés készségéről, ha ők maguk nem nyilvánítanak is, még az esetben sem föltételezhetnénk egyebet, mint-hogy érintkezésük Isten akaratával történik. De mert ők maguk *ii* nyilvánítják, sőt mert a mit tesznek, azt minden kendőzés nélkül, nyíltan teszik: *érintkezésük és küldetésük célja felől is fölvilágosítanak bennünket.*

Az isteni bölcsesség tudta meghatározni, hogy az anyag Labyrinthjébe már nagyon is belemélyedt emberiséget mikor állítsa meg ez úton, mikor és kik által vezettesse ki a tévesztőkből, hogy ismét rá akadjanak az igaz ösvényre, mely hozzá vezet!

Az élet iskoláinak anyagi osztályait, a gimnáziumokat, a mint a jelek mutatják, immár befejezzük, a tudás elemeinek anyagi alapja immár kiépült és a földszínerre emelkedett fundamentumra bátran rá illeszthető a további építkezés azon műremeke, mely a következő nemzedékek föladataul kitűzve van.

Sok minden titok található a földi lét rejtett fiókjaiban, melyek naponta kezeinken forognak, látjuk, tapintjuk, használjuk őket, de hivatásuk tulajdonképpeni céljáról fölvilágosítva nem vagyunk. A jövő építkezésének mintegy üres fülkéit képezik ezek, hova majd azon szobrok lesznek beállítandók, melyek a még születendő nagy művészek által időközönként elkészítve lesznek.

Az emberi tudás építkezésében ily üres fülkéket képeznek, íme az emberi nyelvekbe már előre fölvelt anyagi és szellemi kifejezések: a túlvilág, a földöntúli élet; a menny; az égiség; mennyei élvek; mennyei illat; angyali zenekar; égi zene sat. Ez ideig, mind ezek, úgy mint számtalan más kifejezések csak meghatározatlan, csupán az emberi lélek rejtekeiben élő fogalmakat képviseltek, de létezésük hitelesítése világszerte kifejezést nyert az emberi gondolkodásban, a mely gondolkodás, a létezés bizonyítékai által csalhatlanul bár még nem jelentkezeti, de ezen fogalmaknak már neveket adott.

Előbb azonban az anyagi alappal kellett készen lennünk. A szellemiséget csak kifejezés-

képpen használtuk, de az anyagtól külön nem választottuk, sőt az anyag kisugárzásának tekintettük, igen is: *mert tekintetünk határa meg volt szabva!* Az anyagi építkezés színtere korlátokkal volt körülvéve, hova a világosság többé-kevésbé, csakis a vallási megnyilatkozások reflektorai által jutott be.

Isten, nemcsak megengedte, de oktattatott, vezettetett bennünket, hogy az anyag létezésének és czéljának egész csodás géprendszerét áttanulmányozhassuk, utánozhassuk, a gép részleteinek ismerete által utánzatokat készíthessünk, számításokat tehessünk, földi és égi tünemények megfejtésébe bocsátkozhassunk, egy és más behatások ellen védekezhessünk, előnyeik fölhasználható részeit fölfödözzük és kihasználjuk, hátrányaikat fölismerve kikerülhessük stb. stb. *de mind csak az anyag határain belül.* A szellemvilág korláta azonban előttünk állt, azon tekintetünk át nem hatolt: láttuk a vizet, de nem a forrást; láttuk a fényt, de nem az apparátust; éreztük az erőt, ki is számítottuk, de megfejtani nem tudtuk; megismertük a villanyt, a delejt, a napsugarak fémtani színét, a világosság rajzképességét, az élethű mozgás fényképes utánzatát, szóval az anyag kiismerésével és fölhasználásával annyira haladtunk, hogy a mi anyagi még fölfödözni való van, annak fölfödözhetőségében már nem is kételkedünk; de épen azért, mert Isten nekünk mindezeket megengedte, az anyag fölismerésénél azonban kimondhatlanul magaszosabb s az anyagot létrehozó mennyei titokba betekintést ez ideig még nem engedett, az anyag teljes figyelmünket, Ítéloképességünket és fogalmunkat lekötötte. Tudásunk emelkedése

és haladása nem arról győzött meg, hogy Isten van, hanem azt a hitet ébresztette bennünk, hogy Isten nincs! A tudás határát az anyag fölismérésével kimerítettnek hittük, kezdtünk a megfejthetetlenbe és megmagyarázhatatlanba belenyugodni azon hittel: hogy majd csak fel fognak derülni azok is.

Szóval, az anyag határánál az emberiség esze megállt s hogy tovább hatoljon, sem eszközt, sem vágyat nem érzett magában reá. Fogalmában és nyelvében a szellemvilág elnevezéseinek üres fülkéi föl voltak ugyan állítva, de mikor az anyagainak látszó kifogyhatatlan kincstárból egyre hulltak ölébe a fölfedezések, hát amint az, a szerencsével járnai szokott, az emberiséget Isten nélkülözhetésében elbizakodottá, mennyei üres behatásokra nézve pedig érzéketlenné kezdte tenni.

De hiszen az emberi lét rejtekeinek ily fölfölpattanó tulajdonságaira s legkivált a cél elérése által okozott önhittség, elbizakodottság és hálátlanságra, lépten nyomon ráakadunk. A legtöbb ember ha odáig jutott, hogy segítő kézre immár nem szorul, azt a kezét, a mely segítette, nem csókolja többé, hanem ellöki; azt a tanácsot, a mely szerencsését okozta, nem követi többé, hanem megveti; jöttevőjéről nem akar tudni, és a kört, a melyben addig forgott, nem ismeri.

Íme az ő megnyilatkozása most: a helyett, hogy Istennek mindezen fölfödözésekért hálákat adna, megtagadja őt! Nem létezését hirdeti, az isteni körnek, a szellemvilágnak létezését hallucinációnak állítja; Istenbefektetett, a vallások által hirdetett hitet és reményt kineveti s azok jelentőségeiről gúnyos önhittséggel nyilatkozik.

Az isteni jóság által kezére játszott találmányok s váratlan fölfedezések által felfuvalkodottá lett ember egyszerre csak önállónak érzi magát s eléggé tájékozottnak arra, hogy a teremtés pillanata óta ez ideig használt égi vezetéket eldobja s minden eddigi segélynek, áldásnak, gondviselésnek megtagadásával, egyedül arra a turista botra támaszkodva, melyet kezébe a durva anyag adott, folytassa további útját a jövőnek előtte még ismeretlen alpesei, glätscherei és mély szakadécai között.

A suhanezczá lett s a szülői kéz korlátait kedvteléseinek akadályául tekintő gyermek is így szokott tenni. És ha a szüle nem eléggé bölcs és erős, ha magára hagyja a fékeitől szabadulni igyekvő tudatlan és tapasztalatlan ficzánkolót, az bele esik az első mélyedésbe, melyet tapasztalatlan szemei még nem látnak meg.

Míg az emberi nem a vallás korlátainak engedett; míg reményei nemcsak a sírig terjedtek; míg hite egy örökké örökdő földöntúli igazságszolgáltatásnak az ő földi cselekményeire vonatkozó ítélkezésébe és jutalmazásába megnyugodott: addig volt vigasztalás, mely elviselhetővé tette neki az élet terhét; de mióta mindezek a vigasztalások megszűntek, mióta a felfuvalkodottá lett ember az Istent az ő tudásában keresi s abban lenni állítja; mióta az ő keze által meg nem foghatót, az ő szeme által nem láthatót, az ő véges eszének korlátain belül föl nem található nem létezőnek állítja és csakis az anyagra esküszik? Azóta üresedni kezd ez emberi szív, melyből ma már csak a maradékot fogyasztjuk, de a hit, remény és szeretet kertjében virágokat, talaján

biztató kalászokat, szőlőjében üdvös gyönyöröket többé nem termelünk.

Sivárrá, rideggé kezd lenni az élet; kielégíthetlenné az anyag utáni vágy; árvává a magasztost mindinkább fogyni, tűnni látó lélek.

Az anyag boszorkánykatlanában forr, zubbog minden! És habár a találmányok tárházai napról-napra ontják az ő kincseiket, hogy immár majdnem hogy röpülünk, a világ másik végével pillanatok alatt érintkezünk; ismerőseinkkel száz mértföldekre beszélünk; a falon immár keresztül látunk; a fényképek mozgó városokat, piacokat, emberi forgalmat állítanak elénk, London élő utczáit Budapestre, Budapestet Londonba varázsolják; Afrikát elhozathatjuk magunkhoz, nem kell érte oda mennünk. A kairói, algériai piacok előttünk mozognak, forognak; az arabok, beduinok, turkok sat. előttünk kínálgatják áruikat, tánczoltatják lovaikat, vezetik öszvéreiket. Előttünk az egész hűséges élet: de mit ér? Hidegen hagy, még csak el sem ragad már. Torkig vagyunk minden találmánynya, ingyencz gyomrunknak már a mennyei manna is silány, vágyunknak, várakozásunknak nem felel meg!

Azt az ürességet, melyet Isten távozása sziveinkben hagyott, nem képes betölteni semmi anyag! A repülő mozdolyok halálmadarai hiába visítanak, hiába jön a kábelen Amerikából a hír egy pillanat alatt, hiába tudjuk már délután, hogy Krétában délelőtt mi történt; hiába a telefon, a phonograph és a tubus, mely a csillagokba lát; a gépek csoda munkái, a művészet nonplus ultrái, zene, költészet és minden. Egy-egy pillanatra hat, egy-egy pillanatra fölizgat, aztán a lethargia, a minden iránti közönyösség

itt van ismét! Mert a tudomány rablása, pöffesz kedésének és önhittségének kegyetlensége megfosztott attól, amit pótolni, visszaadni nem bír. Elrabolta tőlünk az Istent! *Megfosztott az Istenbe vetett reménytől, egy földöntúli életbe fektetett hittől!*

Hiába állítanak automatákat a szemlélő lélek elébe, azok őt kielégíteni nem fogják. Hiába az anyag minden furfangja, drágasága, érzéketlen kincse, az a lelket nem fogja boldogítani soha! A testbe zárt lélek rabságát aranyak csengésével nem enyhíted, a benne meglevő égi vágyat földi gyönyörökkel ki nem elégíted; ha elvetted tőle az ideált amelyen csüggött, a végtelenséget, amelyben remélt és egy szellemi életet, amelyben hitt: hányathatod előtte a bukfenczeket a te gépeiddel, vitetheted a te jockeydet a te lovaiddal; mámoríthatod a te park klubbjaidal, csak vágyait fogod ingerelni, kízóabbakká tenni, de boldogítani nem fogod!

Már is általánosak a panaszok a civilizáció ellen! Mert hát boldogabbá lett az emberiség? Kérdi egyik elégedetlen a másiktól. Nem e csak az igényeket nevelte, nem-e csak a vágyakat fokozta, nem-e csak az elégedetlenséget fejlesztette?

Nem! A civilizációt az Isten adta és pedig nem azért adta, hogy azzal boldogtalanítson, hanem hogy boldogítson. Az emberiséget azonban elkapatta a sok adomány, melyet nem Istentől nyertnek, hanem saját maga által fölfödözöttnek állított. Fogalma se volt létezéséről amíg Isten kezébe nem adta, de amint markában érezte, tulajdoni jogot formált hozzá rögtön, saját szerzeményének tekintvén. Okadatolta, hogy ezt innen vette, azt onnan vette, elvezette az embe-

riséget a forrásig, amelyből fakad és az emberiség kegyes volt a találmányt *forrásával együtt*, az ő nevére kebelezni.

Minden egyes fölállított tudományi ágnak megvannak az ő tulajdonosai, Arkimédesei, Esculapjai, Linnéi, Newtonjai, Liebigjei, Voltai sat. csak az Istennek nincs semmihez semmi köze, aki az erőt, a növényt, az anyagot, a villanyosságot stb. adta. A forrásig minden tudomány elvezet: de a forrást hogy ki adta? ...

Az emberi ész, a tudomány erre nem válaszol! Ezzel nem szerez dicsőséget magának. Ezzel hallgat. Istent ismerni, saját dicsőségének rovására nem akar.

És ezzel az egoismusával, ezen önteltséggel és infallibilitásával elveszi értékét annak amit adott, elveszi az Istenbe fektetett hitet, pedig ahol nincs hit, ott nincs remény, ahol nincs remény, ott nincs boldogság!

És hogy az öngyilkosok pisztolyainak durrogása, a vizekbe ugrott kétségbeesettek jajja, a mérgek, gyilkok és akasztások által *reménytelenül* a halálba futó szerencsétlenek szenvedése nem zavarja a tudomány lelkiismeretét?

Hát ha Isten van, akkor nem tudomány ez a tudomány? Vagy az ő becse, értéke és jelentősége kevesebb? Avagy az emberiség boldogsága és a tudomány incompatibilisek? Muszáj a tudománynak tagadásba venni az Istenséget és helyette önönmagát tolni föl? Muszáj, hogy a tudomány Isten nélkül átokká legyen, avagy hogy a létező Isten áldásával legyen terjesztve?

Pusztába kiáltó szavak! Sokkal elterjedtebb már e baj, mintsem hogy azon emberi erő segíthetne. Sokkal mélyebbre hatoltunk az úttévesztőn,

mintsem hogy abból emberi kéz kivezethetne: de mert Isten ez állapotot így nem nézheti, tovább terjedését meg nem engedheti: *a spiritizmus tanát állítja föl és rendelkezésére a megtagadott földöntúlíságnak segítő erejét bocsátja.* Isten éreztetni akarja a civilizáció, az emberi tökélyesbülés vívmányainak, az ő atyai adományainak boldogító hatását, de az csak úgy lehetséges: *ha visszaadja a léleknek a hitet, a szeretetet és a reményt!*

A szellem diadala az anyag felett.

Ha égi törvények nincsenek; ha az emberi cselekedetek ellenőrzésére és ellensúlyozására égi megbízottak nem figyelnek; ha a becsületet csak a párbaj szabályok és azok a paragraphusok őrzik, melyek a büntető codexekben megírják; ha az erkölcsiség legkompetensebb ellenőrzőinek az úgynevezett magas, legmagasabb körök vagy az úri kaszinók tartatnak; ha az erények jutalma és bűnök büntetése csak az emberi társadalom ítélőszékeitől és bíróitól várható? Akkor a vásár szabad! Akkor a becsületből, az erkölcsből komédiákat lehet csinálni, valamint az erényből bűnt és a bűnből erényt. Az erényt lehet büntetni nyaktilóval, akasztófával, a bűnt lehet jutalmazni kitüntetéssel, ranggal, gazdagsággal. Miért haladjunk akkor a becsület nehéz útján, ha az a becsület csak fogalom és definiálható tetszés szerint; miért őrizzük meg erkölcsünket, ha áruba bocsátásuk által nagyobb élvezettel és könnyebben lesz viselhető ez az anyagi lét? Miért óvakodjunk a bűntől, ha az lesz jutal-

mazva és miért törjük magunkat a jó után, ha az lesz megbüntetve?

Nincs Isten? Nincs isteni gondviselés avagy ítélkezés? Cselekedeteinket égi szellemek nem figyelik? Csak emberi büntetés, jutalom és ellenőrzés van? Hiszen akkor szürete lehet itt a földön a gonosznak és semmi értelme a becsületnek, a mely e viszonyok közt csak őrvongás! Lomtárba akkor a lelkiismerettel, mit alkalmatlankodik itt nekünk ez a detektív, melyet csak vallási hóbortok állítottak föl Hiszen itt a polízia, itt a kapitányság, a járásbírótság és a törvényszék!

Tehát nem kell félni egyébtől? Ezek fogják megmondani, hogy mikor csalogok, lopok, rablók, ölkök és gyilkolok? Ezek és senki más? És ha ezek meg nem mondják, ha ezek föl nem fedezik, akkor élhetem az én világomat csalásból, lopásból, rablásból, az öngyilkosságba üldözött kifosztottak vagyonából? Azért nem fognak kilökni a társadalomból, sőt lehetek minden, még pedig minél jobban sikerült a csalás, lopás, annál jobban? És élhetem világomat, terjeszthetem, jutalmazhatom a bűnt, lábbal tapodhatom az erkölcsös-séget. Leányokat, asszonyokat vásárolhatok; ágyasokat tarthatok, azoknak palotákat építtet-hetek, hadd kaczagják bársony függönyös abla-kaikból a gyalog és rongyosan járó erényt meg becsületet! Így fogom példáját adni az elárusít-tott becsület sikerének, magam pedig föllépek erkölcsbírónak, klubb vezérnek s a ki gyanúsítani mer, azt lelövöm: *a vásár szabad!*

Nincs égi jutalom csak földi? Akkor szüret! Akkor szakaszszuk le minden pillanat virágát! Akkor csak a törvények kijátszását, a gyengéb-

bek lefőzését, a hatalmasok kegyeinek megnyerését vagy sarokba szorítás esetén bűneik lajstromát tanulmányozzuk. Modor kell és nem tudomány; finom ravaszság és nem ész és discret udvarlási műveltség. Ezekkel hódítjuk meg magunknak a gyarlóságot, fogjuk járomba a tudományt és czipeltetjük vele diadalszekereinket!

Ha csak materializmus van és annál nincs valami fölségesebb? Akkor igyekezzünk e materializmusnak nyakára hágni és eszközeinkül használni föl a tudósokat!

Íme a verem, melyet a materializmus, az Isten és másvilág tagadása a társadalom és saját maga alatt ás; íme az erkölcsök hanyatlása és a törvényeknek bacillusok módjára való szaporodása, hogy nem lesz a föld kerekiségén jogász, a ki e tömegben eligazodni tudjon.

Spartában nem volt az apagyilkosságnak büntetése, mert nem fordult elő ilyen eset. A törvényeket az események szülik és ha ezerszer többféle az esemény, ezerszer többfélének kell lenni a törvényeknek. S íme, ha az emberi erkölcsök redőibe nézünk, számtalan és megolvaszthatlan oly férgemet fogunk találni e redők közt, melyek még mindannyian bűnök, oly bűnök elkövetésére születvék, a mely bűnöknek törvényeik még nincsenek s a mely bűnök törvénykezési könyvtárakat fognak igénybe venni. Tekintve pedig a bűnök szaporodásának proccesszusát, hogy egyik bűn a másikat nemzi, tehát a társadalom az ő jelen állapotában és a materializmus tana mellett oda fog fejlődni, hogy csak is törvények kijátszásán töri eszét. Ezt pedig ellensúlyozni nem lehet! A mint egyik bűn a másikat, úgy egyik törvény a másikat szüli; és ha

a *törvénykezés* (nevetséges lenne „*igazság szolgáltatásnak*” mondani) már is egy chaosnak mutatkozik, ha jogászok és törvényhozók már is alig bírják a chaosban tájékozni magukat? Hát mi lesz akkor, ha az események tízszer, százszor, ezerszer ennyi törvényt kivannak még?

Ez egy képtelenség! A materializmus egy képtelenség!

A materializmus nem képes elgondolni, mily chaost teremtene, mit ártana az emberiségnek, mily rohamos léptekkel siettetné a világ végének közeledését, ha teljesen sikerülne neki letagadnia az Istent, a másvilágot, az ott várható jutalmat és büntetést!

Az anyag imádásának. mélységéből felszínre hozott bálványának, az aranyborjúnak ezen bűvészei, meggondolták-e vajjon, hogy álláspontjuk elbizakodottságával ha rajtuk állna, az alkotás összes építkezését romba döntenék, rövid idő alatt? Meggondolták e, hogy ők idézték föl a mai társadalom rémképeit, szocializmust, kommunizmust és az anarchizmust, melyek kiindulási pontja az atheizmus? Meggondolták-e, hogy a becsületesség és erkölcsiség nem materialisztikus fogalmak és hogy a lelkiismeret egy egészen etherikus szellemiség. A mint egyszer az Isteniséget letagadniuk sikerült, a mely törzsön ezek a virágok nyílnak és illatoznak; a mint ezt az égi érzést az emberiség kebeléből kitépik: *azonnal hervadásnak indul minden, a mi ennek gyökérzetéből táplálkozik.*

De hiszen ők úgymond nem tehetnek arról, ha nem látnak Istent, szellemet, másvilágot és a láthatatlant nem hirdetik, a bebizonyíthatlant nem bizonyítják.

Legyen! Fogadjuk el ez argumentumot, de csak is egy föltétel alatt fogadhatjuk el, és pedig: *Nem akarnak* látni, tehát nem látnak; *nem akarnak hallani* és nem hallanak; *nem akarnak érezni* és nem éreznek. Nem képesek bebizonyítani a világok alakulásához szükséges anyag honnan származását; az életnek és az önfentartó erőnek előállítását meg számtalan más létező dolog titkának adni az ő megfejtését: hát miért tagadják egy megfoghatlan hatalom létezését?

Tudományosabb téren állnak a tagadással, mint állnának a beismeréssel? Nos hát mi spiritisták meg ezt tagadjuk. Mi spiritisták azt tagadjuk, hogy az alakulásnak és enyészetnek kített anyag *öntudatlanul és ok nélkül* teremtené önnön magát. Hogy a föld önnön maga számította volna ki az ő alakulásának és létezésének szerviségét; a növény, a fa szintén önnönmaga találta volna föl az ő rostjainak, ereinek, felszívó edényeinek stb. csodás összetételét; az állat is maga alkotta volna önmagát meg, az ember is? De mikor? Még mielőtt létezett volna? Mert hogy valaki valamit alkosson, előbb léteznie kell. És most már tudva, hogy az anyagnak kezdete és vége van: hát honnan lett és hová lesz? Alakulását és föloszlását az önnön maga jóvoltából és legjobb belátása szerint végzi?

Miért akarunk erőnek erejével önalkotási öntudatot adni az anyagnak, földnek, víznek, kösziklának, fűnek, fának, minden képtelenségnek, csak annak nem, a kinek hogy alkothasson, már az alkotást megelőzően lennie kellett. Hogy ily bölcsen alkothasson, egy öntudatos és határtalan bölcsességnek; és hogy ily nagyot alkot-

hasson, egy öntudatos és határtalan hatalomnak kellett lenni!

Kevésbé egyezik meg ez a föltevés a tudománnyal mint az a másik? Hát akkor mi az a tudomány? Ellentéte a józan észnek? Az a fővirtus benne, hogy a mit tudományosan bizonyítani nem tud, ott a józan ész jogát is kétségbe vonja és csupa tudományos makacsságból a józan észszel ellenkező hypothesiseket állítson föl? Akkor azt követeli az emberiségtől, hogy az Isten létezését tagadja, a tudósok istenségét azonban elismerje? Mert a mint egyszer odáig ment, hogy bizonyítani nem tud? Elvesztette sámsoni haját s ha erejének föltevésében a józan észszel mégis birokra száll? Az ő hitelének kell szenvednie.

Eltételezve tehát a létező vallások természet és *ösztönszerű* állításaitól, a mely *ösztönnel, instictusnak*, az ő alapja mindig meg van, t. i. hogy ezt a látható és tapintható, de öntudatlan anyagot, a mely önmagát így megalkotni, még pedig előzetes létezés nélkül megalkotni képtelen, egy láthatatlan, végtelen és határtalan bölcs, öntudatos és számító hatalomnak kellett létrehoznia mondom, eltekintve a népek *instictusából* fakadt ezen vallási állítástól, a *józan észre*, erre a másik nagy hatalomra hivatkozva állítjuk, hogy: Igen is, az önmagára hagyott és semmi más behatás alatt nem álló *józan ész is ezt állítja: világszerte ezt állítja!*

Hát hogy a tudomány akkor, mikor kezéből a fegyver már kiesett és az ő saját eszközeivel tovább hatolni képtelen: hogy miért nem adja meg magát a *józan ész* hatalmának, miért nincs a *józan ész* iránt semmi elismeréssel és

jogosultságát miért vonja kétségbe? Ez csakis elfogult pedanteriának nevezhető!

Ámde hagyjuk azt! Hagyjuk a tudományt in corpore most már mondjuk ezt *abban a sötétségben*, melybe a makacs tagadás által önnön magát súly esztette; fordítsa meg hivatásának rúd-ját és terjeszsen világosság helyett sötétséget: de íme akadnak kebelükben egyesek, kik meg érezve a materializmus világító mécsénél sokkal hatalmasabb égi fényt, kikeltek anyagi fészkeikből s ma már a fényözön spheráiban csattogtatva szárnyaikat a tagadás orthodoxizmusával és fanatizmusával szemben égi bizonyítékok, jelenések és megnyilatkozások sugallatait hirdetik.

Ha a materialista orthodoxizmus nem fog kaput nyitni a sorakozó spiritizmus hadüzenete előtt, hát szellemeink segítségével bedöntjük azt és megnyitjuk a közlekedést az égnek és földnek lakói előtt!

Harcz az egész vonalon!

Hadüzenet a bűnnek! Ez a spiritizmus égtől sugalmazott jelszava. A spiritisták nem összeesküvők, nem titkos társulatok. A spiritizmusnak követője a spiritisták testületének tagja lehet mindenki, a ki számot vetett önmagával. Itt nincsenek klubbszabályok, földi statútumok, fölvételi czerimóniák, hűség és titoktartási eskük, mert a spiritizmus nem szabadalom és nem emberi tulajdon. A spiritualizmus útja az egész emberiség előtt nyitva, minden törvényszéknél, hatalmi és fenyítő eszköznél biztosabb ut arra nézve, hogy a bűnös az ő bűneit beismerje, megbánja s a becsület útjára térni igyekezzék.

Nincs az az emberi találmány, az a társadalmi intézmény, mely az égi forrásból fakadó spiritualizmus térítő missziójával versenyezhesen, az emberiség javulására csak megközelítő hatást is gyakorolhasson.

A ki a spiritualizmus útjára lép, a ki spiritistává lesz, az egy oly átváltozáson megy keresztül már ez életben, mintha újjászületett volna, de hogy valaki spiritistává lehessen, a jó iránt még mindig fogékony lélekkel és érzékkel kell bírnia. A mely lélek a bűnök ragályos betegsége által még egészen megtámadva nincs, a hol a javulás még lehetséges, ott a spiritizmus gyógyszere biztos; valamint bizonyos az is, hogy ezt a menhelyet nem is fogja fölkeresni más, csak a romlatlan, vagy a megjavítható lélek. Gúnynyal, hahotával, de bensőleg irtózáttal fogja kerülni a megrögzött bűn, melynek számára a javulás lehetősége ezen a földön már nincs meg.

Eme szent tanok világító fényének fölmerülésével a bűnök kényelmetlenül fogják érezni magukat. Az erkölcsi fölfogás ama félhomálya, mely immár sötétséggé kezdett változni, s a mely félhomály leple alatt a rakásra bujt bűnök nyüzsgése, párosodása, szaporodása és tenyészte, a falakon is átható ezen égi fény és tekintet által, földerítve és szétrobbantva, a megriadtak démoni sivalkodásába fog átmenni léssen befejezése a haladás eme századának!

Isten nemcsak arról gondoskodott, hogy az emberiség anyagilag haladjon, hanem az anyagi haladás betöltésére meg fogja adni a Krisztus utáni második ezredév végével az erkölcsit is!

A dudva, a mely immár kiöléssel fenyegette a nemes növényzetet, ki fog gyomláltatni; a

szellemkertészet elkorcsosult tudománya újabb és szigorúbb ellenőrzés alá fog vétetni; a vallásoknak a kezdetleges emberi kor felfogásához és erkölcsiségéhez szabott törvényei felül fognak vizsgáltatni s a haladottabb kor értelmi fokoza- tához képest átjavíttatni: mert a ki a spiritua- lizmus égi küldötteinek akarata előtt meg nem hajlik, azon a haladás szekerének kereke átgör- dül s ő a homályosság és sötétség martaléka gyanánt marad vissza.

A vallások őreinek, a nyáj pásztorainak, az erkölcsiség hirdetőinek, a papságnak is készen kell lennie az átalakulás eme nagy korszakára: mert a számadás órája, a melyet kikerülni s a mely elől elbújni nem lehet, ütni fog!

A papság az ő erkölcsi hivatásától, Krisz- tus tanainak hirdetésétől, példáinak követésétől eltért nagyon. Az a hatalom, mely lát és tud mindent, mely előtt a titoknak nincs búvóhelye, mely a gondolatokban olvas s íme az erények újjászületését fogja létrehozni, nem fog külömb- séget tenni ember és ember között, legyen az bármily földi hatalom, vagy tartozzék a földi társadalom bármelyik osztályához.

Az ő vallásának érdekében éppen a papság- nak leszen feladatává, hogy a spiritualizmus leve- gőt tisztító árama előtt szentélyeinek ablakait, ajtóit fölnyissa, s a már penészt kapott falak redőiből a miazmákat eltávolítani igyekezzék.

A papságnak leszen egyik nagy feladatává, hogy magába szálljon, hogy hibáit, gyarlóságait, tévedéseit beismerve a becsülettel küzdő embe- riség sorai közt ne mint kiváltságolt külön te- remtmény, hanem mint felebarát és embertárs foglaljon helyet.

Az igazság órája ütött! A spiritualizmus nem ismer más emberfölötti tekintélyt csak az égit; a spiritista nem tartja feladatának, hogy a földi emberek gyengeségeinek és hibáinak hízelegjen.

A spiritista lelkiismeretének ellenőrzése alatt mondja ki, avagy írja papírra a szót, mert tudja, hogy minden gondolatát ismerik, minden szavát hallják, minden betűjét olvassák. Tudja, hogy a hazugság bűn és hogy a bűnnek büntetése van! Tudja, hogy az emberi gyarlóságok simogatása s a kétszínűségből fakadó hízelgés is bűn, és hogy az őt megfigyelő szellemek kijátszása vagy félrevezetése lehetetlenség.

Ám ne várja hát tőlünk a papság, hogy földi tekintélye előtt leborulni, gyarlóságainak hízelegni, hibáinak hódolni fogunk, hanem legyen az igazság meghallgatására, beismerésére és hibáinak jóvátételére elkészülve, mint minden más emberi lény, ki bűneinek bocsánatáért az Úr színe elé folyamodik.

A papság éppen úgy benne volt az emberi hibák és gyarlóságok tévesztőiben, mint akárki más. Az ő hivatása lett volna a vallásosságot, az erkölcsiséget; a békét és szeretetet hirdetni s magaviseletével élő példa gyanánt járni elől, de nem gondolta meg, hogy sokkal nagyobb munkára vállalkozott, mint a milyenre őt gyarló ereje képessé tette.

Mert csak keveset vitt a papi pályára szellemi és erkölcsi hivatása. Csak kevés vállalkozott erre ama czéllal, hogy magát a papi hivatás magasztosságának áldozza, élveinek vágyait korlátozza, gyönyörét az imádság, az Istenhez való ragaszkodás égi malasztjában találja, bol-

dogságát embertársa iránti jó cselekedetekben keresse. A papi pálya kenyérkeresetté lett, mint a többi, *sőt nagyobb követeléssel és magasabb dőlyffel, mint a többi.* Isten nevének emlegetésével, isteni kiváltságokra való hivatkozással, ebből származó arroganciával, türelmetlenséggel és hatalmi vágygyal.

A papság nemcsak hogy nem követte Krisztus eme tanácsát: „Aki magát fölmagasztalja, megaláztatik; aki magát megalázza, fölmagasztal tatik”, hanem hogy fölmagasztal - tassék, követelte. A pápai dőlyf és hatalmi vágy örökös harcban és vérontásban állt a magukat megalázni nem akaró fejedelmekkel, a kit pedig megalázniok sikerült, ingben, mezitláb, télnék idején térdepeltették küszöbük előtt. A pápák hatalmi vágyainak háborúi több vért ontottak minden más háborúnál, éppen nem hódolva Krisztus példájának, ki a gecemáni kertben történt elfogattatásakor, hogy miatta vér ne folyjon, a pápák elődével, Péterrel, hüvelyébe dugatta kardját s a szolga fülének levágott részét visszaragasztotta helyére.

A papságot az alkalom s a hatalmi érdekek kizsákmányolhatása, teljesen eltérítette céljától. A történelem minden lapja arról tanúskodik, hogy a gazdagodás és a vagyonszerzés, Krisztus tanával egészen ellenkezően, nemcsak egyik főfeladatát képezte az anyaszentegyháznak, de hogy trónköveteléseket, testvérharczokat, hogy azokat saját hasznukra fordíthassák, nem egy esetben ők maguk idéztek elő.

De hiszen itt a példa szemeink előtt, ezért bizony nem szükséges a történelem nyomán évszázadokra visszamenni. A türelmetlenség, ar-

rogancia, hatalomvágy, cím és rangkórság; jövedelem utáni epekedés és az anyagi jólét utáni törekvés, sehol mint a papság köreiből, jobban kifejlődve nincs. Nem vallási példákkal, türelemmel, önmegadás vagy önfeláldozással; nem a testi vágyak elnyomásával; a felebaráti szeretet ténykedésével és saját érdekeik háttérbe szorításának *példaadásával*, hanem megfordítva, annak éppen az ellenkezőjével járnak elől s így az emberiség *szellemi életének fejlődésére*, minél kevesebb befolyást gyakorolnak.

Követelnek mindent, de maguktól nem tagadnak meg semmit. *A vallásosságot is csak követelik*, de krisztusi példákkal nem járnak elől; ténykedéseik prédikációikkal nem egyeznek; viselkedésük erkölcsisége nem kifogástalan, sőt olykor botrányos is.

És panaszkodnak a vallástalanság ellen!

A kevés kivételnek tisztelet! Megjegyzéseink általánosságban vannak tartva, s ha nem minden egyesre is, de a nagy többségre alkalmazva. Nem ellenségeskedésből, nem vádaskodásból, de az igazság kimondásának inspirációjából. És abból a másik okból: hogy a pap is olyan ember, mint más. Hogy a testiség törvényeinek ő is úgy alávetve, a gyarlóság csábításainak ő is úgy kitéve, a tévedés lehetőségétől éppen úgy el nem zárva, mint más ember. És mert az emberi nem felvilágosultságának eme korszakában pusztá állításokkal, jelvényekkel, külsőségekkel, czerimóniákkal hatni, s efélékkel a vallásosságot fentartani már nem lehet, Isten a vallásoknak is segélyére küldi a spiritualizmust!

Hogy az eltévedett nyáját még összeterelhessek ébredjenek föl a pásztorok! Szálljanak

magukba, ismerjék el és tegyék jóvá hibáikat, mert az elmondott hibákkal terheltén ezt a hata-
táskört továbbra is fentartani nem lehet.

A spiritualizmus egyik vallásnak sem ellen-
sége, mert kitűzött célja nem a vallások érdeke,
hanem az emberiség érdeke. A spiritualizmus
egy közös forrás, melyből egyaránt meríthet és
ojthatja szomját minden vallásfelekezet s hogy
mily edénnyel teszi, az ő dolga.

Valaminthogy a világosság, a napsugár,
ég és föld adománya nem egy vallásfelekezetnek
képezi tulajdonát, éppen így nyilatkozik meg a
spiritualizmusban az az isteni fönség, mely a meny-
nyek kapuját, felekezeti különbség nélkül az egész
emberiség előtt föltárja.

És a mint hogy a tudományok művelői
nem térhetnek ki e kérdés elől, éppen úgy
nem térhetnek ki a vallások művelői sem.
És hogy a spiritualizmus az ő egész hatalmá-
val és elementáris erejével, ez ideig még föl-
nem lépett, az isteni bölcseségnek éppen oly
intézkedése, mint minden, a mi az ő akaratától
származik.

Idő adatik az emberiségnek a gondolko-
zásra, eszmecserére, vitatkozásra és készülődésre,
de mint a hogy a földi törvénykezésnél, az íté-
let kimondása után a felebbezés nem zárja ki a
végrehajtást, meg vagyunk róla győződve telje-
sen, hogy: *az Ítélet a spiritualizmus foglaltsai-
nak javára ki van mondva.* Az emberiség milliói
közt a szivek lefoglalása egyre foly!

A roszban való megátalkodottságon kívül
nem fenyeget senkit és semmit. Az áldás és
boldogság hímpora csillog angyalainak szárnyain,
hogy megtermékenyítse hittel, reménnyel ésszé-

retettel immár a teljes materializmus útjára tévedező emberi lelket.

Harcz és háború, de nem irtó fegyverekkel többé, de széthintésével az örök lét balzsamának és belélekezésével az örök élet fuvalmának!

A jó és a rossz szellemekről.

„*Van-e más világ?*” című munkámban említettem, hogy a lelkek hazájának bővebb ismertetésére is rá fogok térni. A spiritualizmus irodalma, ma már egy tudományi könyvtárát képez, mely a túlvilág ismertetésével és leírásával épp oly alaposan foglalkozik, sőt talán alaposabban, mintha mi saját magunk jártuk volna be azt, szereztünk volna tapasztalást, hogy embertársainkkal közöljük.

Az a szellemi intelligencia, mely kérdéseinkre ad választ, hasonlíthatlanul felettünk áll s hogy a túlvilági államrendszer kulcsát annyira beszerezzük, mint a hogy ők azt kezünkbe adják, ahhoz saját évszázados vagy évezredes tapasztalásunkra lenne szükség. S íme, a mennyei államrendszer leírásáról már könyvek jelentek meg, melyek a kikérdezett szellemek válaszaiból összeállítottan tiszta betekintést engednek nekünk oda a hova, hogy ma már behatolhatunk, az isteni bölcsesség határozatának és akaratának megnyilvánulásával történik.*)

*) *Alcsakow* „Psychische Studien”. Leipzig. *Allan Kardee* „Das Buch der Geister.” Leipzig *Andrew Jackson Davis*. Die Philosophie des geistigen Verkehrs. Leipzig. *A. J. Davis*. Die Principien der Natur, ihre Göttliche Offenbarungen. Leipzig. *Dr. Robert Friese* Stimmen aus dem Reich der Geister. Leipzig sat.

A lelkek tehát, a mint földi hüvelyüket elhagyva, a halál kapuján át túlvilágba szállnak át, minden szellemi jó és rossz tulajdonságukat magukkal viszik. Itt csak a test marad, az elhasznált, hasznavehetetlenné vált gépanyag, de minden a mi az öntudathoz tartozott és tartozik, mint a lélek tulajdona, a lélekkel megy. A jótétemények éppen úgy, mint a bűnjelek, mely utóbbiakat eltitkolni, az utón szétszórni, eldobálni vagy eldugdosni, nem lehet.

A mint a szellem a földi élet határát átlépve a túlvilág szellemlakóinak körébe jut, az első szellem a kivel találkozik az első tekintetre tudni fogja, hogy az új vendég szerepe a földi életben mi volt. Hozzá hasonlók fogják őt körülvenni és körükbe vonni, mi alatt más szellemek szemmel tartják s időt, alkalmat megragadva, jó irányba vezetni igyekeznek.

A javulás, a tisztulás egyiknél könnyebben megy, mint a másiknál. A megrögzött bűnösök tisztulása beláthatlan időig eltarthat, míg a kiknél a bűn cselekményének elkövetése csak botlás volt, azok, ha az őket körülvevő rossz szellemek seregét fölismerik, köreikből szabadulni igyekeznek. És akkor mindjárt ott van segélyül ama figyelő szellemek keze, kik a hozzájuk fordulóknak megmutatják az útirányt, mely a tisztuláshoz vezet.

A föld levegője nagyrésztben alantas szellemekkel van telítve, a mi nagyon természetes. Alantasabb karakterű ember mindig több van, mint nemes, és mert teljesen büntelen éppen nincs; a kisebb és nagyobb bűnösök, a régebben érkezettek tisztuló s az újabban érkezettek még tévelygő tömegei, mind-mind e földi sphaera

körében bolyongnak. Az emberi társadalom résztvevői közt sokkal több a halott, mint az élő, s nem egyszer történik, hogy az ő beavatkozásuk dönt s az ő akaratuk jut érvényre. A kérdés mindig csak az: vajjon a jó vagy a rossz szellemek sugalmazása döntött-e?

Sohse tudják az élők, hogy mily befolyások szerepelnek az ő sorsuk eldöntése felett. Kiket a csalódások megtántorítanak, a meghiúsult remények jól átgondolt választással elfogadott útirányoktól elterelnek, a nehézségek vissza riasztanak, azok sohse tudhatják, hogy az út melyen haladnak milyen széles, és hogy a jobbra vagy balra való kitérés által mily esésnek vagy zuhanásnak vannak kitéve.

Mielőtt utat választunk, addig gondoljuk meg az útirányt. Vessünk számot tehetségeinkkel s mindenképp felett az erkölcsiséggel, mely igen sok úton, igen nagy veszélynek van kitéve. És ha egyszer oly megnyugvással választottunk, hogy a célt, melyet magunk elé tűztünk, lanckadhatlan szorgalom, kitartó igyekezet és erős akarat hozzájárulásával elérni remélhetjük? Istenhez a mely tiszta, és a becsülethez a mely szeplőtlen, ragaszkodva s e kettőnek támogatásában bizva, dőlünk neki a hámnak s minden tétozás nélkül, minden erőnkkel igyekezzünk a cél felé.

A rossz szellemek hatalma csakis a jóra való törekvés erős akaratán török meg. És mert e rossz szellemek sugalmazása, bármerre forduljunk is követni fog, s mert ravasz, csalékony behatásuk a jóval nem egyszer összetéveszthető, lelki képességünket és ítélő tehetségünket minden döntésnél szedjük össze s egész figyelmünk-

kel hallgassunk a jóra, mert az is hallatja az ő szavát. De mert nem tolakodik, nem erőszakoskodik, a szabadakaratra határozottan korlátozó befolyást gyakorolni nem akar és gyengéinknek való hízélgéssel meg nem alázkodik, lehet, tetszősebb a gonosz tanács; de az emberi léleknek megadatott Isten által az az ösztön: hogy a gyógyszer a méregtől, az egészséges táplálékot a veszedelmestől megkülönböztetni képes legyen.

A rossz szellemek a legtöbb esetben saját kedvtöltéseiket akarják rajtunk gyakorolni s mert rosszaságuk tudatában a jó iránt irigységgel, gyűlölettel viseltetnek; mert a maguknál különbeket magukhoz rántani sőt maguk alá tiporni igyekeznek, idejük egy részét az ingatag lelkű emberek meghódítása val töltik el. A leggyakrabban közvetlenül hatnak, de olykor, más embereket megszállva, azoknak rossz példái vagy rossz tanácsai által közvetve is. Ezért a közmondás: „Ha ismerem barátodat, téged is tudlak hogy ki vagy.”

Pedig nem mindig igaz hogy a hasonló vonzza a hasonlót. Nagyon gyakran közbejátszik a véletlen, a kényszerűség sőt a kikerülhetlenség is. Ezért legyünk résen minden ismeretlen szemben, a rossz hírű embereket pedig kerüljük; de ha mégis úgy hozzák a körülmények, hogy együtt kell velük lennünk, figyeljük meg hajlamaikat, nézeteiket, de legkivált cselekedeteiket, vonjuk le ezekből a konszekvenciát és legyünk észszerűen tartózkodók.

Leggyakoribb eset az életben, kivált gyenge vagy fogékony, a jó vagy rossz benyomásnak egyenlően engedni kész karakterekre nézve, hogy

rosszul választott barátaik, vagy rosszul választott társaságok által romlanak el. A rossz szellemeknek is meg vannak az ő társulataik, az ő bandáik s arányuk nagyságához képest fölttes számmal, míg a jó és magasabb szellemek gyűlhelyei, mint az Gabányi Árpádnál tapasztalható, igen ritkák.

Kivált a mindenféle bensőjű emberek által képezett társas körökben hemzseg, keres, vadász, kutat a rossz szellemek raja. Az alapszabályokban kiirt szeplőtlen jellemre való hivatkozás gyarló dolog. A jellem szeplőtlenisége nem a társadalmi állás szabadalma; nem a lovagiasság szabályainak játékszere; nem a külsőségek betartásának vagy a törvény általi büntetlenségnek föltétele hanem oly lelki tulajdon, mely pénz, rang, gazdagság, hatalommal sat. összeköttetésben nem lévén, mint ilyen bizonyos körökből kizáratik, míg a pénz, rang, befolyás, hatalom sat. ajánlóleveleinek közbejátszásával a szeplős jellem is fölvétetik.

Éppen azért, mert a társaságok vagy társulatok vegyült szellemisége a préda után leső rossz lelkeket, mint holmi nyilvános kávéházak a feslett erkölcsű nőket, csoportosan vonzza magához, soha se tudhatni, hogy a tapasztalatlan emberi lélek mily ravasz és kitanult, az érintkezés kellemességével teljesen bíró oly rossz szellembé ütődik, mely egy emberi testbe inkarnált kollegájának nyújt segédkezet. Nem egy ember szedett már magába ily társulatok útján káros hajlamokat; nem egy ember tévedt már le ily társaságokban nyert befolyás által a helyes útról, sőt nem egy ment tönkre erkölcsileg és anyagilag.

Ezért nem lehet tudni soha, hogy az élet utai, vizei, folyói, hol rejtik a veszedelmet és az örvényt. Ezért kell mindig résen lenni, *józan észszel figyelni*, emberek és cselekedetek megválasztásában a legnagyobb óvatossággal járni el. Csakis a legnagyobb óvatosság képesíthet arra, hogy jó szellemeink sugallatait észrevegyük és fölismerjük, valamint hogy észrevegyük a rossz szellemek által előnkbe rakott tévesztőket, és utainkba állított vermeket.

Az őrszellemekről.

A túlvilági, hogy úgy mondjuk „rendőri szervezet” beosztásának egyik igen fontos és nevezetes ágazata az „*őr-szellemek*” rendszere.

Hiszen minden, e földön észlelhető rendszer az égiektől eltanult rendszernek gyarló utánzata, melyekre nem saját tapasztalataink, hanem műveltségi és haladási színvonalunk fokozata szerint, a lelkek inkarnációja által jöttünk rá. Vannak e földtekén sokkal öregebb népek és nemzetek, mint mi itt Európa keretében, melyeknél sokkal több lehet már a tapasztalás, még se jöttek rá még ezred részére sem annak, a mikre már mi rájöttünk. Sőt a világ vad népei, emberevő kannibáljai is öregebbek az ő fészkeikben s íme, saját tapasztalásaikból alig merítettek, világteremtése óta alig haladtak valamit. Pedig, mint a négereknek, indusoknak, úgy a malájoknak és hottentotáknak is megvannak az ő szellemi képességeik. Tanúság erre a civilizált néger avagy indus, és a milyenné fejlődnék a civilizáció fényének behatása alatt bármely népfaj.

És íme nem fejlődött. Idő és tapasztalás nem volt rá nézve civilizáló hatással, de amint érintkezni kezd velünk, egy év alatt a történelmi baladásnak egy századát futja be.

Íme az emberi civilizációra nézve, a lélek inkarnálásának befolyása. Nem mintha nem menne végbe inkarnáció ama népeknél is, de bizonytalannal nem ama cél és feladattal, a melylyel végbement eddig nálunk, kiváltképpen pedig nem azon magasabb szellemek inkarnációjával, kik a civilizáció tekintetében oly hatalmas befolyással valának.

Isten bölcsesége a föld népességét nem egyszerre határozta civilizálttá tenni. A mint hogy meg van az égi magasabb szellemek küldetése reánk civilizált és civilizálttá tett népekre nézve, éppen úgy kijut a mi osztályrészünk, ama nemzetek civilizálására nézve. És mert a műveit emberiség szaporodása terjeszkedést, a terjeszkedés pedig cselekvési tért kivan, Isten a civilizáció számára, mintegy tartalékban tartotta fenn ama beépítetlen térségeket, melyeket az emberi haladás és cselekvés feladatának kell majd betöltenie.

A mi civilizációnk tehát, mint minden, a mi a szellemtől származik, nem földi eredetű, hanem égi közrehatások, küldöttek és közreműködések következtében jött létre és annyiban hasonlít az égi rendszerhez, mint a talmi-arany a valódihoz, a mesterséges gyémánt az igazihoz, magán viselvén a földi gyarlóság és tökéletlenség bélyegét.

A mint a szellemek elbeszéléséből tudjuk, még iskolai rendszerünk is hasonlít a túlvilágihoz, a mint azt a fejlődő emberiség fölfogni és

a földi viszonyokhoz alkalmazni képes volt. Csak törvénykezésünk terén nem igen volt „az enyhítő körülmények” tekintetbevételén kívül utánozható példa előttünk, a mennyiben ott a törvényszéket egyedül Isten üli, anyagért való perlekedés pedig ninc3. Ámde börtönrendszerünk már vett át egyet-mást a túlvilági büntetési rendszer nemeiből, például a magánzárkát és a homályt vagy teljes sötétséget sat.

Hogy azonban fejezetünk tulajdonképpeni céljára, az „örszellemek” rendszerére visszatérjünk, a nem egészen ide tartozók fejtegetésével föl kell hagynunk. Az „örszellemek” égi rendszere úgy is teljes fölvilágosítást ad arról, hogy jön tudomására Isten mindeneknek, hogy kapjuk meg kiérdemlett jutalmunkat és hogy nem kerülhetjük ki büntetéseinket.

Az örszellemet különben nem úgy kell tekinteni, mint valami földi titkos rendőrt, aki csak azért jár nyomainkban, hogy viselkedésünkről számot adjon, s ha bár a föld rendőrségi intézményeiben is föltalálható a túlvilág ezen intézkedését utánozni igyekvő törekvés, örszellemeink hivatása sokkal nemesebb, kiterjedtebb és magasztosabb. Ha már valami földi intézményhez hasonlítható, akkor talán a gyermek mellé adott nevelő hivatását tölti be, ki annak hajlamaira nem csak vigyáz, a szüléknek nem csak a cselekedetéről ad számot, de mint a tisztultabb szellemek spheráiból való, a földi ember tökéletlenségéhez nem hasonlítható tökélyvel igyekszik hivatását betölteni. A földi nevelők az anyag befolyásának gyarlóságaitól éppen úgy nem mentek mint akárki más, és nézetük, felfogásuk, ítélkezésük, hajlamuk sat. ezen befő-

lyásoknak van alávetve, elsajátítható emberi hibáikkal egyetemben, az emberi lélek mellé rendelt őrszellem azonban az anyag hibáitól, gyarlóságaitól, szenvedélyeitől, befolyásaitól ment; erkölcsi fölfogása tiszta, Ítélezése részrehajlatlan s a reá bízottat sem el nem rontja sem el nem kényezteti.

Az ő hivatása a vezetés, a tanácsadás, jóra intés, jó hajlamok támogatása és rossznak elnyomása. A reá bízottnak a rossz szellemektől való megvédése, valamint azon cselekedetek számon adása, mint ahogy azt a nevelőktől a szülők is megkívánják, melyeket a reábízott elkövet.

Az őrszellem befolyása a szabad akarat korlátozásáig nem terjed s így hatalma, a reá bízottra nézve nem mehet odáig, ameddig egy földi nevelő hatalma menni szokott. Amíg azonban a földi nevelő hivatása csak a gyermek, legfeljebb az ifjú kor éveire terjed ki, az őrszellem, ha csak más megbízásban vagy küldetésben nem részesül, a bölcsőtől a sírig velünk van és folyton befolyásolva, cselekedeteinknek ellenőre gyanánt szerepel. Ha befolyásának hatása reánk nézve megszűnt, ha az ő befolyásánál csábítóbb behatásokkal bíró s ámitásaikkal bennünket hatalmukba kerített rossz szellemek eszközeivé lettünk, ő mellettünk van ugyan akkor is, de mert nem folyamodhatik erőszakhoz cselekedeteink őre s tetteink néma szemlélője marad. Nem mulaszt el azért semmi alkalmat, hogy jobb pillanatainkban vagy midőn a rossz szellemek egy időre magunkban hagytak, intelmeivel, tanácsaival, olykor szemrehányásaival s a bűnök büntetésére való figyelmeztetésekkel elő ne álljon, mit közhit szerint a „lelkiismeret megszólalásának”

neveznek, de ha lelki elfajulásaink a gyógyíthatlanság azon stádiumába estek, hogy azon őrszemünk jótanácsának és behatásának gyógyszerere segíteni már nem képes, akkor reá nézve nem igen marad egyéb hátra, mint cselekedeteink lajstromának jegyzése.

Ne gondoljuk azonban, hogy mint a földi törvénykezést kijátszhatjuk az égit is. Ne gondoljuk, hogy van óra, van perez, van pillanatmelyben felénk ne lennének fordítva a megfi, gyelő szemek, a mely szemeknek kötelességük, hogy számot adjanak a cselekedeteinkre vonatkozó minden pillanatról.

Titkolózásunk, bujdoklásunk, rejtekezésünk hasztalan. A sötétség palástja csak a földi szemek megfigyelése elől takar el, de az égi szemek jobban látják cselekedeteinket, jobban ismerik gondolatainkat, szándékainkat, elhatározásunkat, mint mi magunk. Hogy mit fogunk tenni, azt már előre tudják a szellemek, és mert korszemünkön kívül más szellemek is forognak körülöttünk s mert olykor gondolatainkban nem közönséges mindennapi kisebb bűntényvel való foglalkozást vesznek észre, megjegyzik maguknak a végrehajtás idejét, s midőn lopva, titokban, arczaikat bekormozva vagy álarczot öltve a tett színhelyére sompolygunk, s minden csendes és nesztelen levén, bűnünk elkövetésére igen alkalmasnak találjuk a helyzetet és az időt, nem képzeljük el magunk körül ama számos tagból álló nézőközönséget, melynek egy része hajlamból, más része kíváncsiságból, de legnagyobb része azért jelent meg, hogy elkövetett cselekedetünkről az égi bíróság előtt tanúságot tegyen. Nem képzeljük el örömét ama sugalmazó

rosz szellemeknek, kik életükben elkövetett hasonló bűncselekményért a másvilági büntetés századokig tartható szenvedéseinek vannak alávetve: hogy íme, sikerült nekik kollegákat szerezniük, és szaporítaniok ama társaságot, melyben kínlódásaikat a más kínlódásainak szemlélésével akarván enyhíteni, büntetésüket tartósabbá, szenvedéseiket súlyosabbakká tették.

A tisztulásról.

A míg tisztulása be nem következik, amilyen a lélek az ő földi léte alatt az ő testhüvelyében volt, olyan lesz a túlvilági életben is. A tudatlan, tudatlan; a bűnös, bűnös; a jó, jó. A tudás megszerzése ha az jó cselekedetekkel van összekötve, kettős erény számába megy. A léleknek, hogy a magasabb spherákba emelkedhesek, nemcsak tisztulnia, de tudnia is kell, és ha bár az égi tudás tökély és magasztosság tekintetében égi különbséget képez a földi felett, elemeiben a földi mégis csak égi eredetű s az anyagsághoz való alkalmazkodásától eltekintve, a lélek tájékozására nézve még is csak bír annyi hatással, hogy a szellemi felfogást, képességet mintegy előkészítve, a túlvilági tudás felfogására hasonlíthatlanul fogékonyabbá tegye.

Hiszen a szellemek előadása szerint a túlvilágon is tanítják a természettant, a vegytant, a számtant, növénytant, élettant és mindazt, amit a léleknek, hogy földi *vagy más világtestekbe* való küldetéseit teljesíteni képes legyen, tudnia kell.

A bűnös lélek első proccesszusa, minden-

esetre, hogy a, megtisztulás, de ennek időtartama kiszámíthatatlan; részint a bűnök sokaságától, nagyságától, de legkivált a roszban való meg-rögzöttségétől függ. A még teljesen el nem romlott, a bűnökben meg nem rögzött lélek első jele, hogy a jó tanácsok meghallgatására, habár kezdetben ellenszenvvel és tartózkodva, de fület; a jó példák látására szemet nyit, s mint bizonyos madarak, melyek a zene vagy emberi hangok hallásakor figyelmüket élesítik s azokat utánozni tanulják, éppen úgy hat a jónak hallása és látása ama, még tökéletesen el nem romlott lelkekre, melyek ha bár a rosz behatások áldozatai lettek is, a jó iránti fogékonyságukat el nem veszítették.

Az első stádium tehát a tisztulás; és amíg ez valamennyire nem haladt, addig a léleknek magasabb feladat nem jut. A tanulás is csak akkor veszi kezdetét.

A földi életben, magát, a gyarlóság korlátai közt, a lehetőségig tisztán tartott s a jó cselekedetekben gyakorolt lélek helyzete, hozzá még ha tud is, az üdvösség légáramának szelét, a halál után csakhamar érezni kezdi. Az ily lélek földi szereplése nem tart sokáig, avagy ha küldetése itt a földön lesz is betöltendő, emelkedése mihamarabb megkezdődik s hozzánk, mint az isteni kegyre magukat méltókká tett magasabb, tehát jó szellemek, már csak a spherák valamelyikéből leszállva látogatnak el.

A jónak vagy a rosznak fogalmáról.

Hogy mi a jó? Erre a kérdésre megadja a választ Krisztusnak ez a mondata: „Ne kívánd másnak, a mit magadnak nem kívánsz. Ne tedd másnak, a mit magadnak nem tennél.”

Ebből annak kellene következni, hogy mert tudva, magunknak csak is jót kívánunk; és tudva, magunknak csak is jót igyekszünk cselekedni, tehát: ha azt kívánjuk másnak is, amit magunknak, ha azt teszszük másnak is, a mit magunknak tennénk? Akkor jól cselekszünk.

És ha bár a dolog nem teljesen így áll is, ha bár az ember, az ő tévedhető és gyarló vágyai következtében nem egyszer kivan magának károsat és helytelent, valamint hogy cselekedetei által is gyakran ártalmára van önmagának, ha bár a legjobbat akarta cselekedni, Isten, nem az emberi gyarlóság öntudatlan tévedéseit, hanem az emberi jó szándék és akaratot jelölven irányul, a jó szándék és jó akaratból kiindult cselekedetet bírálja el.

A dolog azonban még nem csak eddig van. Én ugyan is, kívánhatok magamnak olyan jót is, a mi kárára van másnak; ugyan így kívánhatok olyan jót másnak, a mi kárára van egy harmadiknak, egy negyedik ötödiknek s így tovább. Ha magamnak egy oly jólétet kívánok, mely a más avagy mások rovására megy? És ugyan ily jólétet kívánok egy másik felebarátomnak is? Hát ha bár neki tulajdonképpen jót kívántam: *a kívánság lényegében véve rossz volt még is.*

Hogy Krisztus szavait értelme szerint teljesítsük, tehát annak kijátszásával, a jó cseleke-

detek terén nem érünk célzt. Kijátszani csak a földi törvényeket lehet, az égieket nem. Jó cselekedet, a szó szoros értelmében véve az: *amely rossz következássel összekötve nincs, hatása jó, és az illetőre nézve kedves.*

Midőn tehát jót akarunk tenni, ne csak azt gondoljuk meg, hogy használunk vele Pálnak, de azt is, vajjon nem ártunk-e vele Péternek?

De valamint hogy a jó cselekedet mindig kevesebb, mint a rossz, a melyet vele esetleg elkövethetünk, a tévedés is kevesebb; ámde hány oly feslett erkölcs az az rossz cselekedet van, a mely jó cselekedet számba akar vétetni? Hány becsstelen ember, a ki a becsületesek sorai közt foglal helyet? Hány büntény és gonosz cselekedet, mely jutalomban részesül? Hány százezer és millió, mely kikerüli a földi igazságszolgáltatás (!) kezét?

A jó és rossz cselekedetokról.

Itt újra meg kell jegyeznünk, hogy a mit írunk, nem ujjainkból szopjuk. Ma már a spiritizta irodalom annyira gazdag, a szellemekkel való érintkezés lehetősége annyira hiteles és gyakorlati, hogy a médiumok száma, a tan terjedése által naponta növekedvén, a szellemekhez intézett s az emberi életre, valamint erkölcsi-ségre vonatkozó kérdések számtalan ágazatára meg van már adva a fölvilágosító válasz.

Hogy vajjon ezek a válaszok tiszták, égiek és bölcsék-e? Azt az olvasó ösztöne van hivatva meghatározni. Mert ha égiek? Első sorban az bizonyít mellettük, hogy menteknek kell lenniök

a hibázhatóság és gyarlóságtól. Az olvasó *ösztöne*, mely akaratlanul és öntudat nélkül saját lelki erejéből fakad, minden tudományos mesterkélt-ségnél biztosabb iránytű arra nézve, hogy az igazságnak, bölcseség és tisztaságnak mily benyomásaival hat ez a tan az ő lelkületére.

A jó cselekedet fogalma, a mi anyagi testiségünk befolyása alatt annyiféle, ahányféle az ember és a nézet. A minden salaktól ment jó cselekedet azonban oly tiszta és meghatározott, hogy azt ide vagy oda hajlítani, így vagy úgy definiálni nem lehet.

Ha például, egy, a mások kárán, a mások zsarolásával, vagyonra, gazdaságra szert tett ember, az igaztalan cselekedetek ellen benne mindenkor vétőt mondó, de zsarnokilag elnyomott, azért folyton élő és működő lelkiismeret azzal akarja megnyugtatni, illetőleg kijátszani, hogy vagyona egy részét jótékonyosságra adakozta? Hát ez a törekvése nem fog sikerülni soha. A lelkiismeret égető fénye mindenkor át fog világítani az önámítás ködén, és ez a mélyen égő szikra, ha bár az áljótékonyság fátyolának reá dobásával egy-egy pillanatra láthatatlanná leend is, de folyton égő tüze át fog törni a fátyolon s folyton világító fénye újra és újra meg fog jelenni az ál-jótékonykodó lelki szemei előtt.

Ha csak úgy adhatsz Péternek, hogy elveszed Páltól? Akkor ne adj Péternek és ne vedd el Páltól. Isten nem reád bízta a földi vagyon felosztását. A te sáfári kezéd nem eléggé tiszta arra, hogy az osztozkodás művelete alatt az aranypor java ne arra ragadjon; a te gyarlóságod sem nem eléggé bölcs, sem eléggé rész-

rehajlatlan arra, hogy csalhatlan igazsággal járjon el.

Jótevény cél szempontjából ne harácsolj. Adakozásod filléreit ne tedd áldástalanná amazoknak reá tapadó verejtéke által, kiktől elharácsolád vala. Ha önző számítás nélkül, lelked őszinte jóakaratóval akarsz felebarátaidnak hasznára lenni? Ne azon kezd, hogy minél több jusson neked az övékből, hanem hogy minél inkább kiérdemelhessék becsületességük, jószándékuk és hasznos törekvésük méltó jutalmát. Ezen célnak ne akadályára, ne kiszipolyozására, de elősegítésére munkálkodjál. Ez léssen a te igazi és tiszta jótevényiségod.

Jó cselekedetek elkövetésére ne a hiúság démona, hanem lelked jósága ösztönözzön. Ami jót tesz a te jobb kezed, ne tudja a bal kezed, mert a jó cselekedetnek a számítás nem csak értékét veszi, de e számításon alapuló s abból mint a penészgomba kihajtó hiúság mindig oly lelketegségnek a jele, melyet az illető lármás jótevényiséggel igyekszik gyógyítani.

Íme a 19. század anyag imádásának, materializmusának általános kórtünete. Titokban minél többet elvenni, lármásan minél kevesebbet adni. Nem szólni a százakról, ezrekről, milliókról, melyeket a társadalom egyeseitől elharácsolok, de hirdetni minden krajczárt, garast, forintot, amit adok.

Nos hát az ilyen jó cselekedetekkel nem lehet bekötni az égi igazságszolgáltatás szemét. Aki az ő jótevényiségát csakis nyilvánosan gyakorolja, az az ő számító hiúságának és nem lelki jóságának ösztönéből cselekszik. Félre vezetheti a földieket, de nem vezetheti félre az égieket.

Ne csak piaczon áruld a te jótékonyágodat, hanem gyakorold azt mindenütt, ahol gyakorolhatod és gyakorlásának szükségét látod. Egy szegény, aki darab kenyerét éhező embertársával megosztja, kedvesebb dolgot cselekszik Isten előtt, mint te, aki azt czifra szolgálkkal, fényes fogatban mesterséges földi illatot terjesztve a koldusok százai közt, a szegénység nyomorának emberáradatában hivalkodva hajtatsz a „nyilvános” szeretet-ház ajtajáig, hogy a szegények a kocsiból való kilépésedet lássák, öltözetedet bámulják, gazdagságodat fájón irigyeljék, és a hírlapok hasábjai nevedet hirdessék.

És ha majd meg fogsz jelenni az égi bíró előtt, nem azokról a jó cselekedetokről kérnek tőled számadást, amelyeket dobbal, síppal nyilvánosan elköveltél, hanem amit el nem követtél, habár annak elkövetése hatalmadban állt volna. Azt fogják tőled számon kérni: mennyi jót követtél el ama jólét arányában amely láthatlan szálak és gyökerek által ezek életnedvétől lett elvonva? Igyekezted-e aránylag enyhíteni a nyomor okozta szenvedésen? Kerested-e a szegényt, avagy elzárkóztál előle? Adtál-e okot annyi hállára, amennyi jót tehattél volna, avagy jó cselekedeteid cseppjei elenyésznek a téged körülhullámzó, méltó panaszok tengerében?

A jó cselekedet értékét tehát nem a külszín, hanem a lélek jósága adja meg. A csak külsőleg jótékony, ezer annyi rosszat követhet el titokban, mint amennyi jót elkövet nyilvánosan, de a bensőleg jó léleknek elég jótékonyága már maga az: hogy felebarátja szorgalmának, igyekezetének vagy megszorultságának és szerencsétlenségének kizsákmányolója lenni nem akar.

Ha ezt az égi törvényt ápolnák lelkeikben az emberek, nem lenne szükség a földiekre; ha a lelkeinkből fakadó jótékonyság égi származását követnék, nem lenne szükség a nyilvános jó cselekedetekre. Minél több törvény a könyvekben, annál több törvénytelenység a szívekben. Minél több jótékony cél szükségessége nyilvánosan, annál több rossz és kártékony cselekedet titokban.

Ama spiritualizmus tanának fénysugarai nem azokat a kimagasló helyeket akarják megvilágítani, melyek amúgy is a mesterséges kivilágítás fényében úsznak, hanem ama sötét rejtekeket, amelyekben a földön megjutalmazott bűnök fogannak, amely bűnök elkövetői szennyvesztes bennsőjüket szemfényvesztő mázzal takarva a becsület és erkölcs terén az útonálló, tolvajok, rablók és gyilkosok példáival szerepelnek és haladnak.

Innen a félelem és ellenszenv eme mutatkozni kezdő fénysugarak iránt, de akik meggyőződéseikben eme fénynek szükségességét érzik, készséggel tárják föl lelkeiket az abból sugárzó égi meleg előtt, mely az elnyomott igazságnak, háttérbe szorított erkölcsiségnek s az Istenbe vetett hit új életre ébresztésének feladatát teljesíteni van hivatva.

Avagy mit ér a jótékony cselekedet a jobb kézzel, ha visszaveszem a bal kézzel.

Ez a kifejezés „jó cselekedet” egymagában véve is megfejt, hogy csak az esetben jó, ha rossz következményei nincsenek. De ha én valakivel azért cselekszem jót (?), hogy azzal őt lekenyerezsem, eszközömmé tegyem s oly dolgokra használjam föl, a mit máskülönben lelkiismerete és meggyőződése szerint nem követne el, de a szükség kényszeríti vagy ámtítás vezet rá, hogy

magát öntudatosan vagy öntudatlanul megvesztegetni engedje? Az ily jótétemény, még ha elősegítené is az illető anyagi jobblétét, jó cselekedet számába nem vehető, mert önzésből mert számításból és nem abból a célból történt, hogy az illetővel jót tegyek, hanem hogy őt, saját céljaim előmozdítására nyerjem meg. A jó cselekedet kizárja a megvesztegetés szándékát. A becsületes lélek furdalásai, a lelkiismeret lázongása s az önmegaláztatás ama fájdalma, melyet a megvesztegetett érezni szokott, a vesztegető által nem vétetik figyelembe. A megvesztegetett átérzi ezen jótétemény (!) megalázó, az önérzetet bilincsekbe verő, az egyéniséget eszközzé aljassító, a mások, olykor bűnös céljainak előmozdítójává suggeráló kínos befolyását és vergődik alatta. Olykor meghasonlásba jön magával, családjával, avagy azzal kinek jobblétéért ezen lépést elkövette, s habár később nem érzi is a lelkiismeretére égetett eme bélyeg bizsergését, de ama szemrehányástól, melyet koronként lelkében fölzokogni érez, nem szabadul meg soha!

Hát az oly jótétemény, mely ennyi utóízt hagy maga után, ama gyógyszerhez hasonlít, mely a sebet beheggeszti ugyan, de egyúttal megmérgezi a vért és nem szünteti meg a fájdalmat. Az ily cselekedet, mint az önző számítás kifolyása rovatoltatik el ama könyvben, melyből nem marad ki semmi és mint bűnért vonatik érte számadásra az illető.

Ugyancsak értékét veszi a jó cselekedetnek ha azt az illetővel ostorként éreztetem. Ha neki fölhányom, fejéhez verem és érte hálát követelek. Követelhetek oly hálát, melylyel állítólagos jó cselekedetem aránya nem ér föl, és a mint

egyszer követelésbe megyek, kisül, hogy a mit cselekedtem, számításból cselekedtem és nagyobbra becsülöm azt, mint a mennyit megér, mert többet követelek érte s így jó cselekedetemet mintegy uzorára adtam ki. A hála követelése öntudatlanul is túlzó lehet s az úgynevezett hálátlanság ténye olykor nem magában a hálátlanságban, de a túlkövetelésben leli magyarázatát. S ha bár a hálátlanság nem szép és nem helyesíthető, még sem oly visszataszító, mint a túlságos követelés. A hála tényleges kifejezése nem is mindig az illetőtől, de legtöbb esetben attól függ, merül-e föl alkalom arra, hogy viszonyozhassuk a velünk éreztetett jótéteményt? A ki viszonyozhatja és viszonyozza? Az lerójjá erkölcsi tartozását, ámde a ki viszonyozhatná és nem viszonyozza? Annak rovására íratik e tartozás ott, a hol nem felejtenek el semmit, a hol nem évül el semmi.

A szegénységet éreztető jó cselekedet méze is fullánkkal jár és becsét veszi. A szemrehányásban, lenézésben, fölénygyakorlásban s emlegetésben sat. fölpanaszolt vagy éreztetett jó cselekedetből ezek a tények levonják az áldás-szerűséget és tövisekkel pótolják azt. Már az ösztönszerű közmondás is kifejezést ad az igazi jó cselekedetnek azzal, ha valakire, aki jól néz ki, ezt a közmondást alkalmazza: „Nem eszik panaszost.” „Nem él panaszossal.” Aki pedig soványul, betegesen néz ki, arra azt szokták mondani: „Szegénytől még azt is sajnálják, a mit megeszik.”

Az ily közmondásokban az ösztönszerű egyszerűség bölcsesége igen gyakran nyilatkozik. Az adomány fölhányása, fölpanaszolása, mintegy ki-

vetközteti azt egészséges színezetéből és megfosztja a foganatosság zománczától. És mert az adakozónak boszús, panaszos, epés érzelmei a cselekedet jóságába mintegy belevegyülnek s azt keserűvé, egészségtelenné teszik: ha az akinek adatott lelki átültetés, szuggerálás által megérzi? ha eléggé fogékony és érzékeny ahoz hogy rossz hatását abszorbeálja? Arra nézve a jótétemény hatása a legtöbb esetben nemcsak hogy neutralizálódik, de salakot is hagy maga után.

Ilyen és ezekhez hasonló számtalan oly cselekményt tudnánk elsorolni, mely jótétemény, jó cselekedet címén lesz kijátszva, de a játszma megnyerésére való számítással; mint mikor bankot ad valaki, egyik-másik játzónak csurdulcseppen is belőle nyereség, de a számítás mindig az, hogy a bankot adó erszényét gazdagítsa. És mert a nyerő számára a nyereség mellé áldás csatolva nincs, hát az aféle jócselekedetnek számított ténykedés áldással járni nem is szokott.

Elmondottakat és elmondottakhoz hasonló ténykedéseket azonban ne azonosítsuk a rossz cselekedetekkel, mert azoktól még is teljesen különbözök. Ne várja azért az olvasó, hogy e helyen „criminal codex”-et írunk s oly rossz cselekedetek elsorolásába bocsátkozunk, melyek a törvények által is büntetésre méltó cselekményeknek nyilváníttatnak; sőt ellenkezően, oly rossz cselekedetéről akarunk beszélni, melyek a törvények oltalma alatt követtetnek el, daczára annak, hogy a szántsándékos rosszakarát és a mások megkárosítására történő célzatos munkálkodást czég gyanánt homlokaikon viselik. Sőt még nem is a titokban elkövetett s a törvény

színe elé nem kerülő, tehát a földi igazságszolgáltatás büntetésétől menekült, hanem egész nyilvánosan, mindenek tudtával történő szabadalmazott rossz cselekedetéről fogunk szólni:

Ilyen például a gyámok által a kiskorúak kifosztása. A gyám meggazdagodik, a kiskorú tönkre megy. Mindenki tudja, ismeri a dolog lefolyását, a megbotránkozás nagy, a kiskorú tönkrementése és a gyám meggazdagodása azonban törvényes. Nem lehet róla tenni.

Ott vannak a csődesetek, melyeknél adós és hitelező egyaránt tönkre megy, csak a tömeggondnok gazdagodik meg. Ténykedésével azonban törvényesen beszámol és abszoluczióban részesül.

Ott van a számító kapzsiság és gonosztevés. Ösmerni valakinek a jóhiszeműségét, gyengéit, körülményeit sat. s azok fölhasználásával tönkre tenni őt. Pedig az ily hajszálmeresztő undok experimentumok teljesen a törvény és a társadalom szeméi előtt folynak le.

Ott van például egy ép erős, egészséges, pirospozsgás, plane rokonszenves alak, mert az ily áldozatok még többnyire rokonszenvesek is. Egyszer csak egy emberi polypot pillantunk meg mellette és szemekkel látjuk, hogy attól a pillanattól kezdve az ép egészséges alak fogyni, soványodni, a polyp pedig hízni, telni kezd. Ott előttünk és a törvény előtt szívja ki az illető minden életnedvét, míg végre megtelten, meggömbölyödötten leválik róla, lesz belőle tekintélyes, befolyásos egyén, az illető üres hólyag pedig elpusztul.

Vannak pedig mindenféle fajú polypok, melyek közül csak is keveseket említhetünk, mert számuk sok és végtelen.

Csalétkeket kirakó, hálókát szövő, lesben ülő polypok, melyek az alkalmas pillanatokban áldozataikat megragadják és vérét szívják. Az ily polypok működései kisebb városokban és falvakon, ahol nem oly nagy a zűrzavar, teljes lefolyásukban észlelhetők.

Végig menve a városon vagy falun, minden lépten-nyomon az N. N. házára, az N. N. telkére bukkanunk. Mindezeket a házakat, telkeket fele, harmad avagy negyed áron, többnyire árverésen vette. Szegény, megszorult embereknek (többnyire uzsora kamattal) pénzt adogat. Meglesi legszorultabb helyzetét és akkor követeli az adott pénz visszafizetését. A vége pör és árverés!

Olvastam oly emberről, a ki a vásárok „hiénája” volt. Rendesen tudták a vásárosok, hogy N. N. úr szekere hol áll és hogy N. N. úr mindig készséges vevő, ha nagyon olcsón vehet. Szegény, megszorult emberek, kiket adó vagy egyéb tartozás miatt zaklattak s okvetlen pénz kellett keríteniök, ha más nem volt, lovaikat, barmaikat, ha más nem volt ám utolsó malaczuakat is vásárra vitték. Vannak rossz vásárok, mikor azt sem kérdezik eladótól „mire tartja” marháját. De mert a megszorult embernek pénz kell, kik marháikat sem voltak képesek eladni, azok fölkeresték N. N. úr szekerét, melyen, mint egy trónon ült a nagy, meghízott ember. Itt kerekedett aztán letört, leszorított árral, a másik vásár. N. N. úr összeszedett olcsó áron és hajtatta haza. Udvara ilyenkor már tele szokott lenni várakozó szegény emberekkel, kik aztán hitelbe, másfél avagy két oly árért, mint N. N. úr vette, át szokták venni az így haza hajtott

marhát. És N. N. úrnak annyi pöre, árverése volt, a mennyi egy bírónak és végrehajtnak dolgot adott és a mely árveréseket is ki tudta saját hasznára zsákmányolni. A vidéken nagy tekintélynek, a választásokon nagy befolyásnak örvendett s a kormányok mindenféle kegyeit élvezte. Pályafutását negyven forinttal kezdte és 800,000 forinttal végezte. Minden forintjához, minden filléréhez, szegény emberek verejtéke, könye tapadt.

És vajjon ki ne ismerné az „árverések hiénáit?” Ám lehet nekik adni bátran más nevet is. A vadállatok, a ragadozók ama kegyetlenkedése, mely élő áldozatokat elevenen tépszét, élő állat húsát vájja, tépi szaggatja és úgy eszi, falja: borzalmasnak tűnik fel előttünk. S íme, anyagilag, vagyonilag haldokló embertársaink vonaglása, kiket ez a hiéna, holló vagy keselyű sereg lep meg s használja föl nyomorult kínos helyzetét, hogy kielégíthesse saját kegyetlen pénzvágyát, de még csak nem is éhségét, hanem kapzsiságát: vajjon nem lázítja, forralja föl vérünket? Ezek az emberek, a kik embertársaik szenvedését, fájdalmát, kétségbeesését föl sem véve, azoknak mintegy, beleikben vájkálnak és szaggatják durva, érzéketlen ujjakkal a szívek húrját: ezek az emberek azt érdemlik, hogy gyarapodjanak, gazdagodjanak sőt olykor egy-egy dúsgazdag családnak vessék meg alapkövét? Ezek az emberek boldogulást érdemelnek, míg ezrei, százezrei, milliói az igyekező, szorgalmas, munkás, *de becsületes embereknek*, a látszat szerint kvázi csak arra valók, hogy a gazok eszközeivé, áldozataivá legyenek? Mehet ez?

Ám tegye föl az alkotás véletlenségéről a

materializmus, hogy öntudatlanul, célétalanul végzi művét s hogy minden a mi van és létez a véletlenség és öntudatlanság kosmosophikus, kaotikus munkája, még ezt meg lehet neki engedni: de hogy ennek az alkotásnak célja, és a cél gazság legyen? Az minden gondolkozó és józan felfogással ellenkezik.

Hogy az állatvilág egymást, az ember az állatot és egymást pusztítja, mondom, ha a külszinek ezen egymás ellen törő kegyetlenségi látszata vezet az alkotás elbírálására bennünket? akkor a konzekvencia, melyet e szemünk előtt lefolyó gyilkolási, emésztési és pusztítási proceszszusból levonunk, nem az, hogy eme beláthatlan és folyton folyó alkotási művelet öntudatlan, hanem ellenkezően; hogy igen is, öntudatos, célzatos, kiszámított; de öntudatosága a gonoszság, célja a kegyetlenség, számítása a gazság! És annak, a ki ez öntudatosan gonosz, kegyetlen és gaz alkotást vezet? Az nem lehet más, mint egy iszonyt keltő szörnyeteg!

Íme az anyagnak, a materializmusnak logikája; íme e szerencsétlen logika bizonylatai az állati és az emberi kegyetlenségek szabadon üzött, a legtöbb esetben jóllakással és meggazdagodással végződő tényeiben. Mert a mit a jó cselekedetéről elmondtunk, az, társadalmunkban, így a maga esszenciáját tekintve, a lehető legritkább, ámde a mit a rossz cselekedetéről elmondtunk, az a leggyakoribb jelenség. Hogy pedig e themával teljesen tisztába jöjjünk, ám lássuk:

Öntudatos-e avagy öntudatlan az alkotás?

A tudatlanság és önhittség többnyire karöltve szoktak járni. A tudatlan ember saját szűk látkörének központja gyanánt saját énjét látja legnagyobbnak, a mennyiben a mások énjébe behatolni nem képes. Minél kevesebbet tud, annál kevésbé képes értékelni a tudomány becsét, mások nagyobb értékét az ő értékénél, ami körülbelül egy üres vagy egy tömött erszény értékével hasonlítható össze.

Éppen így viszonylik a materialisták transzcendentális tudása a spiritisták tudásához, végződván a materialis tudomány ott, a hol a transzcendentális kezdődik. A materializmus határánál kezdődik a spiritualizmus határa. Ahol a függöny a materialisták előtt lehangul, a spiritisták előtt felgördül.

A spiritualizmussal szemben a materializmus legnagyobb tudósai éppen oly tudatlanok, a mily tudatlan velük szemben a legtudatlanabb ember s íme ezen tudatlanságukkal önhittségük is karöltve jár. Mert a transzcendentalizmussal foglalkozó tudomány értékét fölfogni nem képesek, azt semmibe sem veszik sőt tagadják. Tagadnak mindent, a mi saját tudásuk és fölfogásuk határán túl létezik és mindentudásuk hitében elkapotottan az anyag abszolútizmusát hirdetik.

Ezen abszolútizmus suggestiójának lehet köszönni az emberi társadalom hypnotikus meghódoltságát; egy megfoghatatlan, a jót jutalmazó és a gonoszot büntető hatalom létezésébe vetett hit megszűnését; és a földöntúli életbe fektetett reménykedések elmúlását. És ezzel a

hittel, ezzel a reménnyel a szellemnek értéke, ha még teljesen meg nem szűnt is, de nagy devalváczió ment keresztül, egyre hanyatlik s ha az anyag térfoglalása még sok időig így tartana, az anyagiatlan magasztos iránt az emberiség minden érzékét elvesztené.

Társadalmunk kidomborodó fő jellemvonását már is az anyag utáni kapzsiság képezi, az erkölcsiség szentélyei pénztárakká alakulnak, s az anyagi érdekek annyira előtérbe kezdenek lépni, annyira absorbeálni kezdik a szellemiséget, az erkölcsnek és magasztosnak ezt az alapszínét, hogy az fokról-fokra halványodik s nem kellene már sok idő, hogy a materializmus által teljesen fölszívassék.

És vajjon az erkölcsiség ezen alapszínének elpusztulásával mivé lenne az emberiség? Képesek-e a materialisták azt a sötét mélységet, mely az emberiség jövője előtt tátong, az ő véges határu teleskopjaikkal átmérni?

Ha az anyagérti rajongás azon mániája, mely immár mutatkozni kezd s itt-ott a kleptománikus vérmérgezések tüneteivel jelentkezik, epidemikussá fajulna, hol állna meg az a lefelé gördülő kerék, a mely társadalmunk szekere alatt, a hegy lejtőjén, csak egy taszításra várakozik?

Elbírák-e gondolni a materialista tudós urak, hogy fogna kinézni az az anarkikus Medúza fej, melynek vérben forgó szemei egy pár kacscintásra méltattak már, ha ikertestvérének a materializmusnak szárnyai alatt nagyra nőve s egy szép reggelen a pénzintézetek vasrácsain

át a pénzes zsákokra téve kezét, így kiáltana föl: „Tartom a bankot?!”

Hiszen az a hajszálmeresztő beretva játék, melyet a materializmus a társadalom nyakán el követ, csakis a spiritualizmus kigúnyolt médiumainak közbelépésével akadályozható meg.

Csak is a szellemvilág népvándorlása által belénk lehellt újjáébredés látnoki ereje képes föltárni a veszélyt, melybe íme, a magát már mindenttudónak képzelő elkapatottság, az anyag egyedüli hatalmának és erkölcstelenségének hirdetésével, az emberiséget vezetné.

De hát térjünk át tulajdonképpeni témánkra, a materialista tanok állításainak amaz abszurdítására, mely a nagy mindenségnek, az agyvelő anyagi fészkeben lakozó „ész” által megfoghatatlan, kezdet és végnélküliségét, minden athomjában mutatkozó, tervszerűen csodás rendszerét egy önmagát alkotó chaosból keletkezőnek állítja.

Tekintsük át ezen állításnak a józan bölcsészettel összeférhetlen észszerűtlenségét, mely egyúttal a materializmus alapja is, a mely alap ha megmozdul, a nagy önhittséggel reá épített kártyavár is összeomlik.

Legyünk a dologgal tisztában. Legyünk tisztában mindenek előtt azzal, vajjon az „alkotás” szónak vagy kifejezésnek meg van-e jogsultsága arra, hogy az emberi nyelvezetben helyet foglaljon? Van-e alkotás? Micsoda alkotás? Mit értünk e kifejezés alatt „alkotás”?

Az alkotás szót össze lehet-e hozni, keverni vagy cserélni öntudatlan cselekedettel, avagy ál-

talában, kereshetünk-e rendszert ott, ahol öntudatlanságról, öntudatlan cselekedetről lehet szó? Van-e a mindenségben rendszer? Ez a kifejezés „világrend, világrendszer”, onnan vette-e eredetét, mert van világrend és világrendszer, vagy onnan, hogy nincs? Ha onnan vette, hogy van? és a materializmus is elismeri, hogy van? Ám eltekintve e világrendszertől, mutasson rá az ő tudományi körében oly más rendre, avagy rendszerre, amely öntudatlanul keletkezett? Az isteni-nek nevezett és az emberi alkotáson kívül van-e oly más valami jelenség, mely önnön magát hozta létre, önnön magát és pedig a rendszeresség bizonyos kulcsa, skálája szerint alkotta meg? Történhetik-e e földön az emberiség hozzájárulása nélkül oly alkotás, mely az isteni alkotást is kizárva, saját forrásából ered és saját erejéből jön létre? Az embert kivéve, képes-e az anyag vagy más élő lény rendszeres oly alkotást vinni véghez, melynek ő csinálta a tervezetét? Szóval van e nyoma a mindenségben annak, hogy a sokak által pantheizmusnak nevezett erőn s az emberi erőn kívül, más erő is képes önnön maga által tervezett alkotást véghez vinni? És ha nincs? Hogy van az, hogy e kettőnek, az embernek és az úgynevezett természetnek, tehát csak is e kettőnek van meg az ő alkotási ereje, a mi semmi más anyagnak és semmi más élőnek nincs meg? És hogy van az, hogy minden öntudatos emberi alkotás az úgynevezett természettől ellesett terv és rendszernek utánzata? Hogy a természet ez a nagy oktató erő tanítja az embert mindenre és az emberi tudás egész tárháza nem egyéb, mint a természet oktatásának szuggescziójának másolata?

Vajjon, ha a természet egy öntudatlan anyag, hogy adhat oktatást az embernek? És hogy lehet az ember magasabb fokú lény annál, mint a milyen az, melytől létezését nyerte? Van a materialisták tudásában nyoma annak, hogy az öntudatlan anyagtól olyan alkotás került volna létre, mely öntudattal bírjon, mint az ember?

Tegyük föl, hogy a természet, az *öntudatlan* természet méhében, minden élő és létező megfogható és létre jöhet, de létrejöhet-e olyan a mely nálánál tökéletesebb? mert a míg ő, a természet, egy Öntudatlan tömeg, addig az ember egy *öntudatos alkotó erő*, mely tervszerűen, számítva működik: de hát honnan vehette eredetét?

Hogy Mars kipattant a Jupiter fejéből, ennek az allegóriának van értelme, de kinek a fejéből pattant ki az ember? Az öntudatlan anyag honnan vette a psziché, az esprit arra, hogy egy magánál sokkal különb lényt hozzon létre?

Mert ha a materializmus csakis a láthatónak, meg a fölfoghatónak akar hitelt adni, ám minek állít oly megfoghatatlant, a mely megfoghatatlan az, hogy akár az ásvány, akár a növény, akár az állat: embert hozhasson létre? Fejlődni is csak addig lehet, amíg az anyagból származott anyagnak akár fizikai, akár vegyi, akár élettani tulajdonsága, alkatrésze megengedi, de hogy olyas valamit hozzon létre, a mi benne egyáltalában nincs meg: az elképzelhetetlen, megfoghatatlan, és a materializmus tanának megfoghatóságával teljesen ellenkezik.

Ámde eltekintve a spiritualizmus bizonyítékaitól, tegyük föl, hogy a pantheizmus, mely magát a világegyetemet tartja Istenségnek és a

mely pantheizmussal a materializmus egy gyékényen árul, valamint bogy a spiritualizmus is, tekintve a világegyetem alakulását, hypothezisen alapulnak. Ámde melyik hypothezis most már a jogosultabb, az-e mely öntudatlan alakulásra vezet vissza mindent, vagy a mely az alkotást egy öntudatos erő hatalmának tulajdonítja? Még azt az állítást is elfogadjuk, hogy az ásvány, növény és állatország ily öntudatlan keletkezés produktuma a mennyiben az öntudatlan őanyag szellemlékeliségével összeegyeztethető, de az ember a határ, a melyben lakozó láthatatlan intelligencia előtt, minden, az anyagra támaszkodó hypothezis összehull.

A materializmusra esküdöző tudós urakat az ember külső alakját képező anyagi és physikai alkotmány hozza tévedésbe, de ha meggondoljuk, hogy ezen anyag szervi komplikációján s ezen komplikáció fentartási módzatain kívül, az állatiasságtól egészen ment ténykedéseket tekintve, emberi és állati ténykedések közt oly összehasonlíthatlan különbségeket látunk, melyek megczáfolhatlan bizonyítékait képezik annak, hogy ember és állat közt megmérhetetlen a különbség. A kérdés analizisének megfejtése mindössze is az: hogy e különbség honnan ered?

Az állat értelmiségének fejlődése, az öntudatos tudásig sohse megy. Betaníthatok bizonyos gépies dolgokra, de a nélkül, hogy ama dolgok horderejéről tudomással bírnának, vagy saját felfogásukkal ama tudás fejlődését elősegíteni képesek lennének. Mióta a világ világ, az állatok értelmi fejlődése egy sziporkányival sem haladt, a civilizáció hatása az ő látkörük szé-

lesbítése tekintetéből éppen semmit se tud felmutatni. Mi tehát az, a mi az emberben fejlődik, daczára annak, hogy amint állítják, a test satnyul, sőt talán ez a fejlődés, az anyag rovására történik. Ami ha úgy van? Ami ha úgy történhetik? akkor kell az emberben más oly valaminek lenni, a mi az anyaggal nem egy, a mi a testtel nem téveszthető össze: ami neki az öntudatot adja és megállapítja egyéniségét.

Igen is, az ember öntudatos működése az, mely őt az öntudatos alkotással rokonságba hozza és leszármazását igazolja. Az emberi képesség, mely a föld minden más teremtményének képességétől különbözik s egyesegyedül az értelem funkciójára van utalva, teszi az embert a földgömb kezelőjévé és hivatottá arra, hogy az alkotás akaratának képviselője legyen.

És ha már arról van szó, mi a megfoghatóbb: az alkotás öntudatos működése-e vagy egy öntudatlan, bár rendszeres (!) alakulás, de a melyben az ember mint fungáló tényező semmiféle czélt nem képvisel s az állati önfentartás ösztönén kívül más magasztosabb hivatással nem bír?

Azt hiszem, nincs elfogulatlanul gondolkozó józan emberi ész, mely az utóbbi állítást tartaná elfogadhatóbbnak; és ha még is vannak, kik ez utóbbi állítás alapossága mellett kardoskodnak, azt már nem józan eszük ítélőképessége, hanem a tudomány materializációjának behatása alatt teszik.

Hiszen az emberiség fejlődésének története teljesen kezünkbe adja a kulcsot, mely az emberiség feladatának czéltudatos vezetésével, a

tökélyesbülés oltára felé nyitott utat. Az embert az alkotás nem csak megteremtette de oktatta, nevelte, fokozatosan bocsátva rendelkezésére minden tudományt és minden eszközt, hogy a föld kincseinek teljes kiaknázásához juttassa és ama kincsek birtokosává tegye.

Az ember rendelkezése alá bocsátotta a föld minden anyagát, megtanítván őt annak kezelésére, fölhasználására s oly alkotások létrehozására, a melyenek létrehozása semmiféle állati anyagtól nem várhatók.

Nem! Oly lényt mint az ember az öntudatlan anyag nem hozhatott létre. Annak a hatalomnak, mely az embert alkotta, öntudatosnak kellett lennie és a miért hogy alkotta, céljának kellett lennie. A földgömb teljes berendezése s az embernek a földön létezők összeségét uraló ama fölénye, mely csekély testi ereje mellett egy más hatalom létezése folytán nyilvánul, kétségtelenné tesz, hogy az embert azért mert teste van, az állati anyag színvonalára szállítani a materializmus bódító hatása által narkotizált tudomány szédületes tévedése.

Ha végig tekintjük az emberi alkotások, művek, találmányok, tudományos felfedezések, kutatások, csoda számba menő érintkezési, közlekedési és számtalan más eszközök megteremtésének végtelen hosszú sorát, nem találunk abban egyetlen egyre sem, melyet az anyagi erő produktumának lehetne tulajdonítani vagy plane *állati ténykedéssel* összetéveszteni!

Mi más állati lehet abban aki ily dolgok létrehozásának mestere: mint a test!

Ha a test organizmusa téveszti össze a tudományt az ember és az állattal, hát nyissa föl

szemét az a tudomány és ne csak a test mirigyeknek, szöveteinek és edényeinek hasonlósága után, hanem a lények cselekményeit, rettenően különböző, összehasonlíthatatlan s egymástól megmérhetlen mélység és magasságra valló ténykedéseit is számbavéve mondja ki bírálását. Mondja ki, hogy a cselekedetek ezen ég és földközi különbségei az agyvelők eltéréseiben elég magyarázatot lelnek-e? Hogy a gondolat működésének ama rengetege, mely egy emberi agyban megfordul, ha csak magának az agynak konstellációja jönne kérdésbe, tekintve az állati agy gondolat tárgyainak semmiségét, hát egy emberi agynak az aránya nem lenne-e, bizonyos esetekben száz hektoliter méretű?

Valóban nagy merészség kell hozzá, hogy pusztán az agyvelő hypothezise szempontjából állítsuk föl ama tételt, hogy valamint az állatok cselekedeteire, úgy az emberek cselekedeteire nézve is az agyvelő a tényező. Ezek az agyvelőt és koponyát mércsigélő tudós urak éppen úgy tesznek mint az a kritikus, a ki czirkalmat vesz kezébe és a verssorok hosszúsága szerint állapítja meg a költői tehetséget.

Igen is! Az agyvelő a minden; az agyvelő a materializmus utolsó asyluma, fellegvára, oda vonul vissza a spiritualizmus előre nyomuló érvei elől, itt védelmezi magát életre-halálra. Az emberiség javára, s boldogabb jövőjének megalkotására, ezt a várat kell tehát bevenni és kitisztítani mindazon szeméttől, mely ott a materializmus által fölhalmozva lett. Be kell bizonyítani ennek a szerény nyirktömegnek, mely a neki tulajdonított nagy funkciókra soha nem vágyott, nem csak az ő ártatlanságát, de

az ő képtelenségét, s amint ez a vár bevéve, meghódítva van, a materializmusnak, mely ezzel utolsó menhelyét vesztette el, kegyelemre kell magát megadnia.

Be kell bizonyítani a lelki önállóság tagadóinak, hogy az agyvelőnek a tehetséghez mindössze is annyi köze van, hogy eszközül szolgál neki s akarata valósítását mozdítja elő. Hogy az agyvelő nem más mint érzéki központ és nagysága, a proporcione, a test nagyságához van mérve és legnagyobb pedig aránylag az emberi testhez mérten azért, mert itt nem csak érzéki központot, de ezen érzéki komplikációk tárházát is képezi. Máskülönben az agyvelő nagysága csak annyit határoz, hogy a test területén szétfutó idegszálak complexumának tért adni képes legyen. Máskülönben egy elefántnak aligha lenne nagyobb agyvelőre szüksége mint a milyen agyveleje egy bolhának van. A bolha az önfentartás funkcióit éppen úgy elvégzi, mint egy elefánt, sőt még intelligenciája is van, hiszen a bolhatánczolatók sok mindenfélére betanítják. De azért nincs nagyobb agyvelőre szüksége, mert parányi testének *érzékiségéhez* olyan térfogat, amilyennel az ő agyveleje bír, tisztán elég. Sőt vannak állatok agyvelő nélkül, még is élnek, fungálnak s ösztönszerű önfentartási szerepkörüket betöltik, ami azt igazolja, hogy az agyvelő nem más, mint egy, a test szervi részeihez idomított oly komplikáció, melynek érzéki funkciói vannak, de mely a testi cselekvés gépszerűségének határán túl nem terjed és a rajta kívül történőkhöz mindössze is annyi köze van, hogy felfogja s a benne lakozó más valaminek, amit a spiritualizmus léleknek nevez, hírül adja.

És mivel hogy ez így van, mert másként nem lehet, hogy a spiritualizmus kutatásai által teljesen és megcáfolhatlanul bebizonyítva legyen, csakis időkérdés, a mi ha bekövetkezik, a materializmus talpa alól ki lesz véve a talaj. Ez pedig az emberiség érdekében mielőbb kívánatos, mert az emberiség e materialista föltevések által oly tévesztőbe lett vezetve, a melyből hogy kikerüljön, egy nagy erkölcsi probléma megoldásával függ össze.

De hogy az alkotás öntudatosságára visszaterjünk, ám figyeljük meg a művészetet és költészetet, ez állván legközelebb rokonságban ama teremtő erővel, mely minden fűszálban nyilatkozik. A művész, a költő nem dolgozik, nem tesz, nem cselekszik, hanem alkot. Alkotás alatt ugyanis oly valaminek létrehozását értjük, a mely valaminek a létrehozásához az anyagi erőn felül, más valami magasabb, *az anyagi erőt irányzó erőnek* hozzájárulása szükséges.

Ezt az erőt az előtt, a lélek egyéni létezésébe vetett hittel, egészen megnyugodva, lelki erőnek neveztük, a materializmus azonban ezt a hitet annyira kiforgatta sarkából, hogy kifejezést kell keresnünk: mi tehát az az anyagot irányzó erő? A materializmus valódi erőszakoskodással követeli a lélek elejtését és az agyvelő fizikai működésének elfogadását, de a mi egy tökéletes anyag, az agyvelőnek, mint bálványnak imádása és absurdum. Amint hogy le nem térdelt Tell Vilmos egy Geszler kalap előtt, éppen úgy nem alázhatja meg magát egy a spiritualizmus tanaival foglalkozó lélek, hogy leboruljon az ő öntudatlan szolgája, gépe, eszköze, egy csomó nyirkos fngygyu, az agyvelő előtt.

Szóval, az alkotás létrehozó cselekményénél, az anyagi erőn kívül, még a materializmus tana szerint is egy magasabb, az anyagot irányító erőnek kell közreműködnie.

De mi hát ez a magasabb erő? Miféle erő az, mely a festő ecsetét, a szobrász vésőjét, a költő tollát úgy vezeti, hogy az, az ő alakjainak ne csak alakot, de oly más valami tulajdonságot is adjon, melyet csak a lelki szemek képesek észrevenni, csak a lelki fülek hallani, csak a lelki érzékek fölfogni. A művész alakjai annyira hűen képviselik az alkotás másolatát, hogy arczaikról, arczkifejezéseikről, szemeikből, maguktartásából, ki lehet olvasni még a gondolatot, a lelki állapotot, sőt még a véralkatot is. Csak egy lehellet kellene, hogy a szemeink előtt levő alak egyszerre mint törvényhozó, mint bölcsész, mint diplomata vagy mint hős, működni kezdjen, mert az ecset, a véső, e tulajdonokkal már fölruházta őt. A szemlélő lélek az alak homlokáról leolvassa az abba ojtott gondolatot, a mint hogy bele ojtotta az alkotás az emberbe az ő saját énjét; és kiolvassa szemeiből az érzelmeket, a mit abba a vászonba, kőbe vagy ércbe nem lehellhetett bele más, csak a lélek. A fizikának, technikának, mechanikának sat. mint az anyag kompilációjának produktumai, tudnak képviselni nagyszerűt és fönségeset, de a szemlélő lélek az énjét csak a művészet és költészet remekeiből látja visszatükröztetve, csak azokból érzi ki. Nem mintha a technika, a mechanika, az architektúra stb. vívmányai alkotás számba nem mennének s az emberi cselekményeknek az állatival össze nem hasonlítható magas niveauját ne igazolnák, de azok benyo-

mása a mi lelkeinkre egészen más, mintha emberi lényünket az ő szellemi és erkölcsi tulajdonaival, emberi kéz által alkotottat), majdnem megszólalni látjuk. Az író költészet pedig azt a benyomást teszi ránk, mintha saját lelkünk húrját hallanók rezegni és a lelkünk mélyében rejlő gondolatcsírákat látnók, napvilágra hozatva virágozni.

Szóval, a művészet és költészet a lelki rokonság sympathiájának kisugárzását hozza vibrációba, valamint hogy a lelki erő kisugárzásának szülöttje ő is, és a mint a közmondás tartja: „Hasonló hasonlóval találkozik.”

Íme az alkotás symptomája, a lélekből visszasugárzó ama teremtő erő, mely mint a mindenség öntudatos alkotó erejének egy paránya, az emberi lélekben jelentkezik. Egy athómja amaz erőnek, amelynek egysége, kimondhatatlan számú athomokból álló összesége képezi azt a hatalmat, mely életet is képes adni annak amit teremt. És a mint hogy már e földnek is vannak elői, melyek szétválás által szaporodnak s a hány felé válnak annyi individuumot képeznek, hogy lehessen elvitatni az alkotó hatalomtól ama képeséget, hogy parányainak egyén életet adhasson?

Az ő pharitasiája szülöttjeinek, gyermekeinek alakításánál, a művész lelke fejt ki amaz organizáló tevékenységet, melyet a test gyermekeinél a test végez. így lesznek aztán életképesekké s mint a lélek szülöttjei, örökké létező alakokká, mint például a *Shakespeare* Falstaffja; a *Michel Angelo* Mózes; vagy az utolsó vacsora *Leonardo da Vinci*-től. *)

*) *Dr. Carl du Prel*. Die Entdeckung der Seele. Leipzig. Ernst Günther Verlag.

Tehát minden alkotás ön és célúdatos, mert az anyagon felül álló erő irányozza. Ennek az erőnek complexumát a spiritualizmus Istennek, a complexum által kibocsátott rajok egyes, individuális parányait, molekuláit pedig léleknek mondja.

Egy öntudatos alkotásnak lehet-e célja a rossz?

A materializmus teljesen azon a ponton áll, hogy az anyag uralmának hirdetésével az erkölcsiséget az ő egyedüli támpontjától, Isten jóságába és igazságosságába vetett hitétől megfoszsa. Ha nincs a jónak földöntúli jutalma? Az a jutalom, mely e földön osztályrészéül jut, nem elég óvszer arra, hogy a rossznak sokkal csábítóbb útjára ne tévedjen, plane, ha csak is a földi igazságszolgáltatás megtorlásától kell tartania. Akkor az alkotás célja nem más, mint szabadalom a bűnnek, büntetés az erénynek.

Ha Isten az emberiséget a jó és a rossz követésében teljesen magára hagyja, kertjét az elburjánzástól nem oltalmazza? Akkor egy század alatt a burján kiöl minden nemes növényt. Akkor nincs az a földi hatalom, mely az elburjánosodott emberiséget féken tartani, a fejetlenségtől megóvni képes legyen. Már is mutatkoznak tünetek, melyek a materializmus figyelmeztetésére itt-ott félreverik a harangot s a lappangó zsarátnokok itt ott lobbó vetnek.

Hát az elburjánosodás az alkotás célja nem lehet! Az égi és a földi kertészet egy apától származott, sem egyiknek, sem másiknak az a célja, hogy gyomot tenyészsen. A gyom a ker-

tészet éberségének fentartója, hogy ápolására méltassa és megbecsülje a nemeset, hogy különbséget tudjon tenni a kettő értéke között, de a cél nem a gyom, hanem a nemes növény tenyésztése. A világrendszer egész logikája erre vall. Az alkotás a nemesbítésnek minden útját föltárja az emberiség előtt, nemcsak az ásvány, nemcsak a növény és állatországban, de még az emberi társadalomban is, ezzel jelezvén az ő célját és adván meg a társadalomnak az útmutatást.

Még a legprimitívebb vallások alapja is a jónak követésében, megjutalmazásában és a rossznak büntetésében van lefektetve úgy hogy az emberiség ösztönszerűleg érzi az alkotás törvényeit. S fee, amit évezredek sugallata hintett az emberi szívbe, amit évezredek bölcsészete hirdetett, a materializmus teljesen jogosulatlanul, alaptalanul, pusztán a hypothezis fegyverével, megsemmisítésükre tör. Mert amint sikerült volna közössé tenni azt a hitet, hogy: nincs Isten, nincs lélek, nincs más világ! Nincs jutalom és büntetés csak a földön? Ezzel ki lett volna adva a jelszó arra, hogy a társadalom fölbomoljék. És még ha az igazság mellett küzdene ezzel a materialis tudomány? De teljesen ellene küzd, amíg a spiritualizmus bizonyítékait tagadja? O maga semmivel sem bizonyít.

Ez különben még nem lenne baj, ha tanával, az erkölcsiség teljes fölrobbantására, öntudatlan aknamunkát nem folytatna, de ha az az igaz, hogy a földi igazságszolgáltatáson kívül másról tartani nem kell; hogy a földi jutalmon kívül más jutalmat várni nem lehet? Akkor bekövetkezik a római bachanaliák ideje, szövétnekét az erkölcsiség a Tiberisbe oltja s a vásár szabad!

Ide süllyeszteni a társadalom fogalmát, borzadalom! Nézzük csak hová vezetett már is e tan?

Hol állunk?

A mélység szélén állunk! Ott állunk, ahol pusztulása előestélyén Róma állt! Jött a népvándorlás, mely elseperte, s íme, az események méhében meg van már foganva ama világforradalmi csira, mely fokról-fokra süllyedő társadalmunkat is elsöpréssel fenyegeti. Ám álljunk meg a tükör előtt!

A civilizáció bűvös kezének érintésére az emberiség szeme fölnyílt. S íme fölnyílt szemével mit lát az emberiség? Igazságtalanságot! És az igazságtalanság mellett a materializmus rémalakja magaslik ki, mely azt hirdeti: nincs Isten! Nincs jutalom! Nincs büntetés! Nincs remény! Az emberiség elveszti hitét s miféle szörnyeteget lát a hit helyén föltámadni? A reménytelenséget! Az előtt volt tudatlanság, de volt remény; ma van tudás és van reménytelenség! Vajjon a látó, tudó emberiség bele fog nyugodni a reménytelenségbe? Az örök nyomorba? ... Ezer millió szegény bele fog nyugodni abba, hogy egy millió gazdag az ő verejtékében fürödjék?

Ha hó! Ne ijedjünk meg e képlettől, a szemébe kell annak nézni! Ez csupán a materializmus előtt ijesztő, a spiritiszta csak fata morgánát lát benne. Ez a materializmus kakukk fia, mely őt fenyegeti fölfalással.

Gazdság? Nyomor? Amint egymásra mered ez a két alak! Amint a nyo-

mor ezerfejű sárkánya a kövér falatra vicsorítja rengeteg fogát. Hízol? Csak bízzál. Nekem hízzol! És amíg a gazdag azon töri fejét, hogy legyen még gazdagabbá, a nyomor éhes gyomra alkalomra várakozik, hogy a kövér falatból jóllakhassak.

Mert hát lehetséges, hogy belenyugodjék a reménytelenségbe? Nem! Az az alkotással ellenkezik. Hát mit remél, mire várakozik? Az alkalomra.

Ámde az anyagi társadalom jólétnek örvendő része sokkal jobban el van foglalva a maga élvezetével, mintsem hogy a nyomor gondolatát, a szegénység elégedetlenségét s ugyancsak az anyagi jólét utáni vágyát megérezné. Ha nincs egyéb remény, mint jól élni, hát ezer rovására csak egy éljen jól?

Ne féljünk e gondolat kiírásától! Száz milliók agyában forog ez. Inkább ismerkedjünk meg vele! És ne tagadjuk, hogy jogosult. Ha csak anyagi jólétre lehet kilátás, miért ne kapaszkodhassak érte minden ember? Miért ne igyekezzék felebarátja szájából kicsavarni a falatot? Csak előre, csak a vagyonosodás lépcsőjén az egymás beleit tépászókra kell tekintenie és meglátja a jó példát maga előtt.

De ma még csak néznek a milliók és szondirozzák a helyzetet. Vajjon melyik végéről kellene nekik is hozzá fogni? Ma még van templom és imádság. Hittel, reménynyel foglalkoznak még valahogy, de ha majdan az oltár mécse egészen kialszik s a materializmus rémalakja a nép előtt is megjelen: Nincs Isten! Nincs jutalom! Nincs büntetés és reménység? Hát mi van? Semmi más csak anyagi jólét! Hol? Amott-e? ...

És ha majd általános lesz a dulakodás! ... Ha majd általános ordításba tör ki az irigység! Ha majd a kezek izmait a kapzsiság epilepsiájának általános rángatózása szállja meg!

És ha ez he nem következik, a mentség csak az lehet, hogy akkorra már véget vet a materializmusnak a spiritualizmus és általánossá lesz a halottaiból s a materializmus által ásott sírból örök életre támadó hit: *Van Isten! jutalom és büntetés!*

A materializmus és a vallás.

A vallásosságot affektáló materialistát sokkal találóabban lehet elnevezni így: farizeus!

Ismertek és ismerek, de ki ne ismert volna és ki ne ismerne oly embereket, a kik a legszívtelenebb kapzszik; lehúznák felebarátjaik bőrért; irigylük másoktól még a jó ruhát is; minden szánalom nélkül képesek kivenni embertársaik szájából a kenyeret; húznak, zsarolnak, csalnak mindenütt a hol csak alkalom kínálkozik, de imádkoznak mint a szentek! Nem maradnak el a templomtól, adakoznak oltárra, harangra, mert abban a hitben élnek, hogy ezen adakozásukkal Istent lekenyereztek, megvesztegették, orvgazdájukká tették, a ki most már szemet huny és annál bátrabban gazdálkodhatnak. Ezek az emberek önmagukból indulva ki, Istenről is azt föltételezik, hogy csak neki meglegyen a napi keresete, a mások bajával nem törődik. Csak az előtte a kedves ember, aki imádkozik s az isteni bírót alamizsnával igyekszik elhallgattatni. íme egyik spiritiszta lapból

fordítom le ha bár csak prózába, a következő igen érdekes költeményt.

A materialista imája!

A harangok zúgnak, az orgona szól, s a dóm kapuján át szent munkára gyülekeznek az emberek. Az aranyban boldog birtok szerző, üzletben ravaszságban gyakorolt és tapasztalt a nyereségben, ájtatosan és méltóságosan közeleg. Tereferének örvendő matrónák, szerelmes szüzek, ünnepies díszben, szabók keze által rajok illesztett keretben, hogy kecsük csábja kiemelkedjék. Szigorú urak, államtisztviselők szívtelenül mérve testvére sorsát a törvény szerint. A derék iparos, buzgón igyekezve kivenni részét a földi létből, krajczár mellé rakva a garast. Harang bugásnál, orgona szónál, örömmosolylyal az estre gondolva és a korcsmára, a sörös szobában, baráti körben, pohárt pohár után hogy fog üríteni ünnep dicsére. Rangos úrnépség, előkelő hölgy, nemesi vérből, üres szív tükre a hideg tekintet, de annál illatosb tőle a lég. És valamennyin, komolyan, némán, rang s állásban, pénzben, vagyonban és műveltségben különbözök. Egymást megnéző, de nem üdvözlő, irigylő, kicsinylő felebarát. És ők mind jönnek a magas dómba, hön imádkozni, harang bugásnál, orgona szónál: „*Mi atyánk Isten, ki vagy a menyé-nyékben!*”

És vajjon közölük sok ezer közöl, kik a pap szavát figyelve hallják, ki mondana le bár kis örömről, földi örömről, földi dologról és gondolatról, hogy leborulva alkotójának hú át-

adással ajánlja énjét, kinek nevével telve az ég úr?... Oh senki, de senki! Ámde imádkoz, harang bugásnál, orgona szónál: „*Szenteltessék meg a te neved*”!

Ki kérdi vajjon Isten országát, jónak országát s ártatlanét? Egyik mint másik, csak arra gondol, jó földi létét, hogy nyerje meg. Pap. mint a többi a fizetésért, e földi zsoldért, mesterségének földi hasznáért imádkozik. Isten országból léve a földön egy olyan ország, hol egymás ellen folyik a küzdés. Fejedelemmel, királyijai együtt mindenki csak a hatalomért küzd. ámde imájok ég felé törve, orgona szónál így könyörög: „*Jöjjön el a te országod*”!

Nem küzdöttetek anyagi vágygyal egy hön óhajtott céltérés miatt? De ha nem úgy jött amint te vágytad, ha reményedben csalatkozál? A bős indulat felzúgott benned és átkozódtál, szidtd a sorsot no s meg az Istent, mért nem szolgált ki, amint óhajtád. Testedben az állat íme fölébredt s belőled a düh, mint lávafolyam, úgy tört elő. Saját hibádból, hogy ha csalódtál. Ámde imázol többivel együtt a magas domban harang bugásnál, orgona szónál: „*Legyen meg a te akaratod, valamint a mennyben, úgy itt a földön is*”!

Arany! Arany! Pompa és disz, dus felszerelések! Bál és bajadér táncz. Arab mén és csillogó fogat! Hangzik a gazdagok ajka s azoké, kik gazdagodni vágnak. És a szegény izzad dologban, görnyedve sóhajtoz panaszt morogván s esedez: Csak azt a pár garast oh jó Uram, hogy nöm és gyermekeim ne éhezzenek, fázzanak, aztán megissza búelfelejtésnek okáért. Feledni éhet, nyomort és halált! Gazdag s sze-

gény azért imádkozik telítve a dóm reszkető legét: *„Add meg nekünk mindennapi kenyereinket!”*

Ám izgassátok föl a népeket, hogy egyik nemzet a másikra törjön! Frankot németre, frankra németet. Mind hulljon az el, ki utunkat állja s vágyaink elé gátat emel! Keresztre a bitanggal, ki merész az igazságot szembe mondani! Kínozzátok azokat kik szeretnek, öljétek azt meg ki büntetni mer; de meg ne bocsásátok a hibát és őrizzétek meg a látszatot. Tomboljatok a népgyűléseken, és a szivekbe mérget hintsetek, kavarjátok föl az epék salakját: gyűlöljünk ártsunk úgy amint lehet! A szeretet hangja némuljon el! De hangzik a dóm a buzgó imától, harangok búgnak, szól az orgona: *„És bocsásd meg a mi vétkeinket, valamint mi is megbocsátunk ellenünk vétkezőknek!”*

A sárga aranyat csak szedd rakásra, siess remegve, lihegj undokul s ne korlátozd hírvágyad sőt növeld. Csalj ha tudsz és főzd le a butát, ki felebarátjának hinni mer. A törvényt játszd ki, akkor lesz ügyes. Keresd a kéjt és elégítsd ki vágyad, ámde az imádkozást ne feledd: *„És ne vigy minket a kísértetbe, de szabaddíts meg a gonosztól!”*

Ha ha! És van-e nagyobb gonosz, mint te vagy! ... *)

Hogy emlékezetünkben maradjon, kétszer is érdemes elolvasni e költeményt, mely az emberi bennsőt kíméletlenül tárja elénk. Ajkunkra adja az imádságot mint külszint, melylyel az alkotást félrevezetni véljük és ismerteti a bennünk élő

*) „Zeitschrift für Spiritismus” 1897. No. 15.

vágyakat, szenvedélyeket, *melyeket nem fékezni, de kielégíteni igyekszünk.* Ismerteti az állati ösztönt, hogy csak törjünk egymás ellen: de azért meg ne feledkezzünk imádkozni. Adni Isten előtt az ártatlant aki megelégszik a kenyérrel, törekszik a jóra és érdemessé akarja tenni magát kegyeire. De az alatt esze másutt jár, s alig várja. hogy megcsalhassa alkotóját. De maga magát csalj a meg!

És ha az ég sújtó keze éri, ki van jobban telve panaszszal, ki tagadja jobban Isten jóságát, részrehajlanságát, igazságosságát? íme a vallásos materialista, a farizeus!

Melyik a legjobb vallás?

Az emberek elégedetlenek magukkal, bűneik és romlottságuk forrásait a vallásokban kutatják, holott a Budha, a Krisztus és a Mohammed vallásának alaptételei többnyire visiókból, sugallatokból eredvén, a földiesség salakjában fölül emelkedve, a lélek tisztaságának spheráiból kerültek elő. Mert bármit állítson is a materializmus, de ezen vallások mindegyikében, valamint a Mózes által hirdetett vallásban is annyi emberfölötti bölcsesség nyilatkozik, hogy az isteni küldetés elvitatása gyarló és rövidlátó emberi erőlködés. Amit Mózes és Budha hirdettek, amit Krisztus és Mohammed hirdettek, annyira magukon viselik a látnokság földöntúli bölcsességét, hogy évezredek elmúlása és haladása után is a gondolkozás tökélyének oly megnyilatkozásait látjuk bennük, amelyenekre önmaguktól a mai világ emberei sem képesek. És daczára az evez

redék lefolyása által közbejátszó körülmények és a változott fölfogásoknak, igazság és erkölcsiség tekintetében ama vallásokba fektetett alaptörvényeken, de legkivált a Krisztusén, az emberi jog és erkölcsbölcészlet csak rontani tudott.

Tekintve az éghajlati és társadalmi viszonyokat, ezen uralkodó négy világvallás sok tekintetben eltér egymástól, sőt a Krisztus tanainak kivételével a többin az elavulás nyomai mutatkoznak s reformokat kívannak, de a Krisztus által hirdetett tan, a szeretet tana örök. Ezen csak rontani lehet, de javítani nem, amint hogy ki is lett sarkaiból forgatva s eredetibe való visszahelyezése egyik áldását fogja képezni az emberiségnek.

Az ő tanában nincs boszú, nincs harag, nincs gyűlölet. Ő jutalmazza a jót és megbocsátja a bűnt; kegyelmet hirdet a megtértnek. Az a vallási üldözés és türelmetlenség, mely az ő nevében történt; a keresztnek elővitele a háborúkban és a kardok markolatának kereszt symboluma, az ő tanával nem egyeztethető össze. A pompa, a fényűzés, hatalmi vágy, erőszakoskodás, anyagi előnyök után való kapkodás, ezüst, arany és drága kövekből készült öltönyök, avagy kelyhek és megkoronázott aranyos hintók sat. bizonytal nem az ő szerénységének utánzatai s azok, akik az ő nevében ezeket hirdették és cselekedték, kik folyton hirdetik és cselekszik, megmérgezték vele az ő tanának gyógyszerét s a lelkek üdvözülésének útját bűnös példáik halmazával annyira eltorlaszolták, hogy az akadályok labirintje növelte az eltévelyedett milliók és milliók számát.

Ámde ne kövezzük meg őket ezért. Érdem

szerint kiki meg fogja találni az ő jutalmát és büntetését az örök bíró előtt s ha bár cselekedeteik elbírálására mindannyian jogosultak vagyunk, lelki dolgokban, az ítélet kimondása ránk bízva nincs. Ami pedig az elkövetett bűnököt illeti, sok enyhítő körülmény játszik közbe. A testi gyarlóság és ennek befolyása; a gyarlóság tévedhetősége; fanatizmusba átsapó túlbuzgóság; gyarló fényűzés Isten tekintélyének (!) vélt emelése sat. Ámde annyi tagadhatatlan, hogy ahol hamisítás történt valaha, az mindig a kezelés és kezelők által történt. Ily kezelési hamisításon ment keresztül valamennyi vallás, és ha a hamisítást jellegző drasztikus kifejezéssel élhetünk, az ő eredeti forrásának tisztaságához arányítva, valamennyi vallás: panes!

Ez a hamisítás többé kevésbé ártalmas, többé kevésbé ólomcukrozott és fuchszinezett, de a mérgezés tünetei a különböző vallási szekták hívőinek egymás iránti gyűlöletében teljesen fölismerhető. Gyűlöletet sem a tíz parancsolatban, sem az evangéliumban, sem a Confucius és Mohammed tanaiban nem találunk, annak mérge csakis a kezelők hamisítása által lett behintve. Gyűlölettel vallást terjeszteni még nem is lehetett soha, és hogy Krisztusnak mindeneknél igazabb tana világvallássá nem lett, csakis a hamisítók eljárásának tulajdonítható. Hiszen a hamisítás által elpancsolt vallás nem csak hogy hódítani képes nem vala többé, de még önnön magában is forradalomra, reformációra vezetett.

Igen érdekesen fejtegeti ezt Hellenbach,*)

*) *Geburt und Tod als Wechsel der Anschauungsform.*
Leipzig 1893.

a mely fejtegetésből átveszszük a következőket:

„A keresztény tanok állása az én metafizikai állításaimmal, melyekben Krisztust, mint történeti egyéniséget, csodaembert ismertetem s az uralkodó egyházzal szembe állítom, azonos. Hogy a nagy galileinek tana, ezen könyvemben lerakott tanokkal mennyire egyezik, azt az olvasónak újabban is magyaráznom felesleges. Egészen másként áll azonban ha azt kérdezzük, hogy az én metafizikai tételeim a dogmákból kivezető mai hittel egyeznek-e? Nos hát ezt nem lehet állítani, ámde a mi azt illeti, a dogmák ezen tételeivel a Krisztus tanai is ellentétben állnak s az egyházi intézkedések javára semmi szín alatt nem magyarázhatók.”

„Alig születik meg az ember és már megkereszteltetik; igaz, Keresztelő János is keresztelt, de nem öntudatlan csecsemőket, hanem öntudatos embereket, kik tudták, hogy mit akartak és Jánost ezért meg nem fizették. A gyermeket azonban meg *muszáj* keresztelni, *muszáj* neki misékre járni és *muszáj* a gyónás által minden titkát, gondolatát elárulni. Megnősül a ki felnőtt? A pap ott van, nélküle az nem lehet, neki áldani kell. Meghal? A pap ott is ott van, neki szentelni kell, de mindezt pénzért teszi. Krisztus mindezekről a ténykedésekről nem tudott. Ezek a hierarchia által lettek föltalálva, valamint a máglyák és kőpadok, a helyett, hogy a felebaráti szeretetet hirdesse. Jézus az ő apostolaiban csak híveket és tanítókat látott, de papokról nem tudott; sőt a levitákat, a kiket ismert, megvetette. Krisztus azt mondta: „Az én birodalmam nem e földről való”, az ő hivat-

lan képviselői azonban egészen más nézetet tápláltak és táplálnak. Elgondolható, hogy Isten előtt sokkal kedvesebb lett volna, ha mindazon milliárdok, melyek a papi hatalom terjesztésére, templomi pompa fejtésre, fényűzésre sat. pazarolva lettek, a szenvedő emberiség szenvedéseinek enyhítésére és becsületes emberek nevelésére fordítottak volna. A papok mindezekkel el is érték a materializmust és hogy a művelt keresztények sorában a vallásos ember vajmi kevés, a mi a vallás hanyatlásának feltétlen bizonyítéka. Ámde ezzel nem a Krisztus tana, hanem az egyház uralma fog összetörni. Ez a hatalom igen is, mely minden oldalról még a bűnbocsánatok és dispencziók árából is összeharácsolt gazdagságával, családi dolgokba való avatkozásával, emberek titkainak ellesésével, állami ügyekbe való tolkodásával, sa falusi papok csendes működését kivéve, jelen alakjában és szervezetében a művelt emberi társadalom testében gennyedést előidéző szálka és nem egyéb. A Krisztus tanai a felebaráti szeretetet hirdetik és azt mondják: *„Mi egy más életből jövünk és oda fogunk visszatérni, amit ha elhiszünk és a szerint cselekszünk, az örök életet fogjuk elérni!”* Hasonló tanokat lehet olvasni a buddhisták vallásában is.”

„És mit művelt az egyház ezzel a tannal? Vallást csinált belőle. A vallás *Kant* szerint: *Az Isten által rendelt kötelességek teljes elismerése.* Krisztus azonban *nem rendelt* kötelességet mint Mózes és mint később Mohammed, ő nem foglalt állást az „írás” mellett vagy írás ellen, ő csak tanait hirdette. E szerint Isten rendeletének végrehajtására az egyház a még ha-

talmazást saját magának állította és Isten akaratának végrehajtójául saját magát nevezte ki, segítségül híván a fegyvert, rémuralmat, kinpadot s a poklokat.”

„A vallás az emberi szívekből nem fog kiveszni soha, mert az természeti tulajdon és értelmi kérdés, mely fensőbb sugallatoktól nyeri világát s a *forma* itt csak mellékes, ámde a dogmákban mintegy törvényesített isteni akarat kényszerítő befolyás és zsarnoki eszköz, határozottan káros, mely csakis ama, már régi idők óta dúló és erőszakoskodó türelmetlenséget igazolja, amely erőszakoskodás Krisztus tanainak nem megnyerte, de visszariasztotta az embereket. Az emberiség már eléggé érett arra, hogy Isten akaratát erőszakoskodások nélkül is fölismerni igyekszik, ámde előlegesen meg kell elégednie azzal, hogy az emberi *tulajdonság és rendeltetés beismerésével* önnön magától rá jöjjön ama kötelezettségekre, melyek neki Isten által megszabvák és kizárja ama közvetítői lehetőséget, hogy közte s a megközelíthetetlen isteni hatalom közt, az összeköttetést emberi „vigéczek” és bünbocsánatban utazó komisszionérek tartsák fenn.”

Ennyit idéztünk Hellenbachtól, és teljesen elégségesnek tartjuk ez idézést arra, hogy belássa a papi viselkedések vallási hátrányait minden ember. Nem ellenségeskedésből, nem gyűlöletből vagy sértési szándékból mondjuk ezt. Hiszen közbeszéd tárgyát képezi világszerte a szegény kunyhójától kezdve a palotáig, tehát nem titok. A művelt közvélemény telítve van már ama hittel, hogy a keresztény vallásnak senki és semmi nem ártott annyit mint az anyaszentegyház maga; hogy a materializmust semmi nem

terjesztette nagyobb hatással mint az anyaszentegyház maga.

A pszichológiával foglalkozók bölcsen tudják, hogy az erkölcsiségre deprimálóbb és demoralizálóbb hatással semmi sincs, mintha tanítómat, oktatómat érem azon a bűnön, melynek elkövetését vétéknek, bűnnek állítja és Isten kegyének elvesztésével, Isten haragjának földidézésével fenyeget. És íme ő azt a bűnt, a hiúságot, fényűzést, kincsek összehalmozását, élvezet, dologtalan-ságot, fenhéjazást, az anyagi után való kapzsiságot sat. nyilvánosan gyakorolja. Ez a példa önkéntelenül ama gondolatra vezet, hogy ez az ember nem hiszi amit beszél, csak engemet akar bolonddá tenni. Elégedjem meg minél kevesebbel azért, hogy annál több maradjon neki. És mikor Isten haragjával fenyeget, hihetőleg hazudik, mert hát mért nem fél tőle ő?

„Mást prédikálni és mást cselekedni!” kiáltott föl Kbur András, Gömör megye egyik falujának a templomában a predikáció alatt. Elítélték érte, de a hívők igazat adtak neki.

Hát, hogy melyik a legjobb vallás? Az, melyet az embernek tiszta lelkiismerete és becsületes szíve sugall. Isten nem azt nézi, hogy ki mit vall és ki hogy imádkozik, hanem hogy ki mit tesz. A ki a szegény könyeit letörli, sokkal kedvesebb dolgot cselekszik Isten előtt, mintha száz gyertyát gyújt és száz misét mondat, de a szegénynyel könyeket hullat. Aki Jézus Krisztus tanának Isten sugallta betűit lelkében hordva nem teszi másnak a mit magának nem kivan; szigorú maga iránt, türelmes mások iránt; senkinek kárára nincs; jót tesz ahol jót tehet; másoknak sem lelki, sem testi fájdalmat

nem okoz: az bármely valláshoz tartozik is, kedves lesz Isten előtt, de nincs oly vallás és nincs annyi imádság, mely őt rossz és káros cselekedeteinek büntetésétől megmentse.

„A spiritizmus soha nem lesz vallássá” írja igen helyesen Hellenbach, „mert ez egy megnyilvánulás és nem dogma, ámde tényeket szolgáltat, hogy következményeivel (inductio) valamint bizonylataival (deductio) kiderüljön az igazság. Ugyanazok az igazságok ezek, melyek a vallásalapítók tekintélyeit kortársaik előtt megállapították. Korunk jellemzésére vall mindenestre, hogy ama jelenségeknek, melyek 200 évvel ezelőtt egy tuczat műveletlen ember szemei előtt lefolytak, több hitelt ad még ma is, mint ama tényeknek, melyek valóságát magas műveltségű emberek ezrei, mint szemtanuk bizonyítják.”

Mit szól a következőkhöz a materializmus?

Elég volt most a phylosophálásból, mire azonban vissza fogunk térni, de hogy közbe-közbe, bizonyítékok gyanánt, melyek a lélek egyéniségét kétségtelenné teszik, tényeket is hozunk föl, s a lelkek túlvilági sorsának ecsetelésére már csak akkor térjünk, mikor azt e hitben való megnyugvással tehetjük, a következők elmondását szükségeseknek tartjuk:

1. A lélek a testtel öntudatosan rendelkezik.
2. A lélek a testtel, mint például az alvójáróknál a test alvása alatt is rendelkezhetik.
3. A lélek olykor, egyik karjával, a testen kívül is működhetik.

4. A lélek a testből egészen is kiléphet, a midőn is a testet lethargikus álomban hagyja hátra.

5. A lélek végképen is elválhat a testtől és azt az enyészetnek adhatja át, ez a halál.

Az 1. és 5-ik eset normális, a 2., 3., 4. anormális.

Ezen állítások igazolására ezer és ezer eset elsorolásával lehetne előállni, de arra sem térünk, sem szükségünk nincs. Ha egy lehetséges, ezer is lehetséges; íme egy példa:

Bruce Róbert skót születésű hajós egy Liverpool és Új-Braunschweig közt közlekedő kereskedelmi hajón alkapitány volt. Éppen a forgalmi számadást fejezte be, de nem levén azzal megelégedve bekiáltott a kapitány kajütjébe: „Nos, hogy találja ön?” De mert választ nem kapott, a kajütbe lépett és a kapitány helyett egy egészen ismeretlen embert talált, ki idegen tekintettel meredt rá. Bruce kirohant a kajútból, fölkereste a kapitányt s mire a kajütbe mindketten visszatértek, nem találtak ott senkit; a kapitány táblájára azonban, idegen vonásokkal a következő szavak voltak írva: „*Evezetek északnyugatra.*” A kapitány abban a helyzetben volt, hogy e kitéréssel néhány órát fölládozhatott, a hajót éjszaknyugat felé irányította s nemsokára egy hajóroncsra akadtak. Amint a roncsra küldött hajósok a hajótörttekkel a fedélzetre visszatértek, Bruce összerenzenve ismerte föl köztük a kapitány kajütjében látott egyént. A tábla másik oldalára írtak vele s az írást teljesen megegyezőnek találták. A tört hajó egy Quebecbe vitorlázó hajó volt, melyről még többeket, köztük a hajó kapitányát is megmentették. Ez beszélte el,

hogy ama szavak írója délfelé, hihetőleg a réműlettől, ájulás féle álomba merült s mire föl-
 ébredt, így szólt: „Ma meg leszünk mentve”
 Azt álmodta, hogy egy közelgő hajón volt. El-
 mondta a hajó kinézését, mi a valósággal teljesen
 megegyezett.

Ezt *Flammariontól* vettük át s magyaráza-
 tul írjuk, hogy az ily távuli hatás, „FernWir-
 kung”, „telepathia”, álommal s többnyire álom-
 ban való megjelenéssel szokott járni, de mert
 a hajón senki sem aludt, az illető, írási köz-
 lekedésre volt utalva.

Wieland írja*) egy haldoklóról, ki moso-
 lyogva mondta a következőt: Itt az ideje, hogy
 menjek és búcsút vegyek a pátertől”, ki
 neki egyik legjobb barátja volt. Ezzel elaludt.
 Rövid idő múlva felébredt, még néhány szót
 szólt és meghalt. E napon és ugyanebben az
 órában a páter zongorájának hangfenékje (Re-
 sonanzboden) szétrepedt és a páter a haldokló
 fehér alakját látta maga előtt.”

Wieland következő megjegyzéssel kíséri ez
 etet: „Lehetséges, hogy lelkünk a testtől való
 végleges elválás utolsó perczeiben, a testből
 távozhatik és más helyen jelentkezhetik. Má-
 sodszor, K. úrnő lelkének ezen megjelenése csak
 úgy magyarázható meg, hogy föl volt ruházva
 amaz erő és adományyal, mely őt e megjele-
 lenésre képesítette, vagyis, ereje volt hozzá, hogy
 látható anyagból látható alakká váljék teljesen
 hasonlóan az ő testi kinézéséhez. Avagy a lég-
 ben kell meglenni amaz anyagnak, melyet a

*) *Wieland* sämmtlicher Werke. 37. Band, Seite 239.
 Leipzig 1805.

lélek, hogy láthatóvá tegye magát, magához képes vonni.”

Az 1866-iki osztrák-porosz hadjáratok alkalmával Charlottenburgban történt: Egy porosz hivatalnok özvegyének fia, mint tiszt szolgált a porosz hadseregben. Egy éjjel az anya azt álmodta, hogy fia egyes-egyedül, minden védelem nélkül, az ellenséghez közel, egy erdő szélén járkal. A távoli őrtüzek fénye halványan világította be az erdő szélét s az anya ezen világítás segélyével szemlélte fiát. Egyszerre csak azt látja, hogy fia háta megett az erdő árnyékában egy ellenséges katona, anélkül, hogy fia észrevette volna, a fegyvert arczához emeli és fiára céloz. Ebben a pillanatban, az özvegynek a szomszéd szobában alvó leánya egy kétségbeesett kiáltásra fölbredve, anyja szobájába rohan. A kiáltásra maga az anya is fölbredt és remegve beszélte el álmát.

Képzeltető, hogy anya és leány, mily lelki kínok és türelmetlenségek közt várták a harctérről érkező első tudósítást. Néhány nap múlva csakugyan levél érkezett, melyben a fiú a többi közt a következőket írta: Több barátommal az őrtűz körül ültünk és beszélgettünk erről arról. Kátok gondoltam s nagyon fájó érzelmek leptek meg Egy óra lehetett éjfél előtt, midőn úgy hallottam, mintha nevemet kiáltotta volna valaki, teljes tisztaságában fogtam föl a hangot s úgy rémlett mintha a közeli erdőből jött volna. Feszült figyelemmel hallgatóztam tovább, de a hang nem ismétlődött Csalódás is lehetett, ámde meg akartam győződni. Határozottan keltem föl és az erdő felé irányoztam lépteimet. Alig távoztam ötven lépésnyire, mikor egy gránát zúgott el mellettem s

közel hozzám csapott le. Ijedve ugrottam félre és vajjon ki tudná leírni szörnyűködésemet, a mint megfordultam, örtüzünket, melyet csak az imént hagytam el s a hol pár pillanattal elébb élénk élet uralkodott a legiszonyúbb pusztulásban láttam. A gránát szegény barátaim közé csapott le s mindannyian halva vagy nehezen sebesülve heverték ott, behányva a gránát által földült földtörmelékekkel. És a mi engem illet: engemet valami csoda mentett meg.” így szólt a levél. Az anyai álmom és fölkiáltás eme eseménynyel időre nézve teljesen megegyezett.

Ezen esetet *Karl Rettich*, a beküldő*) következő megjegyzéssel kíséri: „Éhez hasonló telepathikus esetek nem ritkán fordulnak elő, kivált háborús időben a megmagyarázható izgatottság és gondolat megerőltetés következtében még gyakrabban. Véleményem szerint azonban ez az eset szorosán véve sem telepathiának sem lát-nokságnak (Hellsehen) nem mondható, a mennyiben a közvetítő (agens) válságát (krízis) illető teoriával nem egyeztethetni össze. Mint spirítista, nem hiszek a csodákban s ezen jelenségek nem egyebek, mint bizonyos törvényeken alapuló természeti tünemények, de a mely törvények teljes ismeretével még nem bírunk. A bennünket ellenőrző szellemek működése és hatásköre látszik itt, a nélkül, hogy a du Prel philosophiájának szellemdús taglalásaival ellentétbe helyezkedném, érvényesülni. Mily csodákra lehetünk elkészülve a jövő háborújában, melyek a tisztán látó spritisták szemei előtt fognak lejátszódni, részint a kívülünk működő részint saját szellemi

*) „Zeitschrift für Spiritismus.” 1897. No. 17.

érzékünk által felfogva. Az asztral lélek testtőli megválásának föltételei, s a kettős én (Doppelgänger) érvényesíthetősége már akkorra nagyon valószínű, hogy vívmányokat fognak elérni, mihez azonban mai iskolai bölcsességünk még kiskorú.”

B. ezredesné a következőket beszélte el nekem: (Aláírva: München, im März. 1897. Marie Jaquemin.) Magyarországon mentem férjhez. Nemsokára az esküvő után Galicziába lettünk áthelyezve s nagyon természetes, hogy magyar szobaleányomat Magyarországon hagytam. Mintegy két évre rá, reggeli 8 órakor, mikor még ágyamban feküdtem, legnagyobb meglepetésemre volt magyar szobaleányomat láttam belépni. Egyenesen hozzám jött, megfogta és csókolta kezemet, mint azt, mikor szolgálatomban volt, rendszeren tenni szokta. „De hogy jössz te ide?” kértem tőle. Ő nem felelt, gyengéden tekintett rám és elhagyta a szobát. Izgatottan csengettem s a belépő cseléd, azon kérdésemre, hogy az a magyar leány hány órakor érkezett meg, bámészkodva válaszolá: „De nagyságos asszonyom, ide nem jött senki. Nincs is itt senki.” A mint ezt férjemnek elmondtam, mulatott rajta, hogy álmodtam. Pár nap múlva ezen volt szobaleányom fivéréől levelet kaptam, melyben írja, hogy nővére (az nap) reggel 8 órakor meghalt s utolsó kérése az volt: „Mondd meg az én kedves B. volt úrnőmnek, hogy kezét csókolom.”

A hatvanas évek elején, mikor Egerben még sem vasút sem sürgönyhivatal nem volt, halt meg ugyan ott L. I. néhai gróf Károlyi István egyik nyűg. számtartója. Legöregebbik fia, a ki most nyűg. pénzügyi főtanácsos, hivatalnok volt Budapesten. Daczára, hogy temetésig atyja ha-

láláról semmi tudósítást nem kapott, a család és ismerősök nagy meglepetése közben a temetésre pontosan megérkezett. Atyja ugyanis, abban az órában, a melyben meghalt, megjelent nála és tudatta vele halálát.

Nem lehetne kifogni az ily jelenségek leírásából. Ezrekre sőt milliókra mehet azok száma, kik hasonló eseteket éltek át. Lapok, könyvek, valamint szemtanúk, vagy jelenlevők elbeszélései nyomán, írhatnánk mi is, akár könyveket. Czélunk azonban nem az, hogy minél többet írjunk össze, hanem hogy az olvasó tájékozására e lelki jelenségek tárházából oly bizonyítékokkal álljunk elő, melyeket bármily nagyképű észficzammal analizáljanak is a materialisták, a zsákutczából való kijutásra csak egy út van: a spiritualizmus.

Gondolatolvasás és alvajárás.

A spiritualizmus megállapította, hogy a lelek egymással gondolat útján közlekednek. Ha egyben másban nincs is még teljes megállapodás, de ahány kérdés a szellemek közlekedéséről hozzájok tétetett, valamennyire az volt a határozott válasz: hogy miután a szellemeknek beszélő organizmusuk nincs, az egymással való érintkezés gondolatolvasás és kicserélés folytán történik.

A hypnotizálás, a somnambulizmus már évszázadok óta ismeretes. „Archiv für tierischen Magnetismus, mely több egyetemi tanár közreműködésével íratott, már 1847-ben tárgyalta azt. Az alvajárás okait már Plutarch és Aristoteles fejtegették és könyvtárt képezne az a munka,

mely e jelenségekről íratott. *Stenghellini* 1741-ben, *Pigatti* 1744-ben írtak róla. Persze, hogy tapogatózik valamennyi. A szellemi és anyagi közbehatás kölcsönössége játsza a régieknél a főszerepet, melyből a lélek közreműködése nincs kizárva, újabb időben azonban a materialisták, mit is tudnának egyebet, teljesen az agynak és testnek működésére vezetik vissza, beszélvén holmi izomrángásokról, idegvibrációról, az agyvelő magnetizmusáról, sat. szóval mindenről, a miről a föltevésük keretében csak beszélni lehet, egyes egyedül a szellem funkciójáról, a legtisztább és legkönnyebben fölfogható valóságról nem, amit meg tudna érteni egy paraszt is, nekik azonban tudományosan keli értekezniök.

Lesz pedig idő, sőt nem messze van már, midőn az emberiség a mai bölcsek azon hypothezisének, mely az észet és szellemi tulajdonságokat az agyvelőnek tulajdonítja, mulatni fog; amint hogy mulat minden oly hypothezisen, mely Galilei előtt a nap és hold járásáról, Volta és Franklin előtt a villanyosság és delejesség fejtegetéséről a legnagyobb naivságokat tartalmazta.

A spiritualizmus a lelkeknek túlvilági érintkezését a gondolatváltás és olvasásban föltalálván, egyszerre megfejtette a somnambulizmus és úgynevezett lunambulizmus titkát, mely semmi egyébre, mint az alvó testben ébren levő léleknek működésére vezet vissza. A somnambulizmus idegen lélek behatása következtében jön létre, míg ellenben az alvajárás egy öntudatlan autoszugeszczió következménye, a léleknek a testi befolyástól teljesen független működése.

A somnambula oly látnoki erőről tesz tanúságot, mely az ébrenlét állapotában nincs meg,

az alvajáró pedig az alvó testet mint gépet egészen automataszerűleg használja föl. Hogy a szellemi képesség az ő teljes erejében csakis a test passiv, vagyis alvó állapotában mutatkozik, egyik legcsalhatatlanabb jele a gyarlóság ama befolyásának, melyet éber állapotban a test a lélekre az ő állati magnetizmusa által gyakorolt a szellemi képességet és tulajdonságot az anyag tehetetlenségével és bárgyúságával ellenőrzés alatt tartván.

Hellenbach szerint a testnek beszéd által való érintkezése, illetőleg a test fogházában levő lelkeknek, a test beszélő szervein át kényszerült érintkezése, mintegy a bebörtönözött rabok érintkezéséhez hasonlít, kik a börtönök czelláinak falain keresztül kopogás által érintkeznek egymással. A szabad lelkek érintkezésének azonban a kopogásra, illetőleg beszélésre szükségük nincs. Ok gondolataikat megérik. *Oslander* írja egy *Kerstig* nevű főerdészről a ki vak és süket volt, hogy nejjének beszédét, ha az a tenyerébe beszélt, érzés által megértette.*) A somnambulizmus ezen, a magnetizmus árama által kifejtett érintkezésnek, gondolatátvitel és cserének megczáfolhatlan bizonyítékait adja, a mely érintkezés, nem más, mint a lélek érintkezése a másik lélekkel, mint a hogy azt a médiumokon át velünk érintkező szellemek maguk is elbeszéli. Mert hogy a testi érzékek segélyével az agyvelő a villanyosság hatását megérezze az ellen nem lehet kifogásunk, de hogy az agyvelő a villanyos áramban feloldott s a testi érzékeken a lélekből lélekbe átszűrődő gondolatokat legyen képes

*) I. K. Bahr. „Der animalische Magnetismus,”

összegezni? *Arra való nézve ő sem hivatással, sem megbízatással nem bírt, apparátusa sincs hozzá.*

Megállapított fizikai és bonczani törvény ugyanis, hogy az emberi, mondjuk állati organizmusban semmiféle oly organizmus, a mire szükség nincs, nem létezik; miután pedig oly organizmusra, mely által az agyvelő a gondolatot villamos áram átszűrődése következtében fogná föl, szükség nincs, tehát ily organizmus az agyvelőben eddig legalább még nem létezett s így a materialisták azon állítása, hogy ez az érintkezési mód is az agyvelő szellemi képességeire vezethető vissza, csak úgy lenne elfogadható, ha t. i. azóta, mióta ez az érintkezési lehetőség is észlelve lett, a pantheizmusban hívő materialisták kedvéért, a természet, az isteni agyvelő számára, pótlólag, ezeket az organizmusokat is megteremtette volna.

Ámde föltéve, hogy a látás érzéke nem csupán a szem, a hallás érzéke nem csupán a fül, az ízlés érzéke nem csupán a nyák mirigyek sat. által vitetik, illetőleg vitethetik át az agyvelőre, és föltéve, hogy a boncztanak, az érzéki működést ez ideig meghatározó minden föltevése dugába dül, hogy a mint alább igazolni fogjuk, szem nélkül látni, fül nélkül hallani, mirigy nélkül ízlelni, kéz nélkül tapintani, orr nélkül szagolni lehet, kérdjük, meg lehet-e bízni a pusztán materialista szempontból kiinduló tudomány állításaiba, mikor megczáfolhatlan bizonyítékok állnak rendelkezésünkre, hogy földi szemekkel föl nem fedezhető és meg nem határozható behatások az érzékek összeségének kikérülésével is képesek az emberi lélekkel érintkezni.

Nos hát mondjuk, hogy az agyvelő, mint a lélek színhelye, az érzékek fölfogásában őt a földiességgel összekötő organizmusa által segítségére van a léleknek, de az ismét bebizonyított tény, hogy legnagyobb segítségére akkor van, ha passzív viselkedik és minél kevésbé fungál. A somnambula és a trance azt bizonyítja, hogy lélek az ő teljes képességét csakis akkor fejtheti ki egész erejével, *ha a test álomban van és az agy közreműködése passzív*. Ami teljesen ellentéte az agyvelő eddigi funkcionális képességének. Mert ha az emberi lélek, mondhatjuk ész, akkor működik legtisztábban mikor a test alszik? hát kell, hogy az más valami külön álló s a testtel, nem mint a monizmus állítja, egységes erő legyen. Már pedig hogy az agyvelő is test, azt csak nem méltóztatnak tagadásba venni, valamint azt sem, hogy alvó állapotban elkövetett működése a testi érzékek alvó állapotának arányát képviseli s így a somnambula és trance álomban megnyilvánuló hatalmas lelki képességhez, a milyen képesség az ébren levőnél soha nem mutatkozik, minél kevesebb köze van.

És ha a somnambolikus álomban a lélek annyira önállóvá lesz, hogy saját testét, mint a gépész az ő gépeit teljesen átvizsgálhatja, hibáit fölfödözheti s azok javítására még gyógyszereket is rendelhet, miért nem teheti ezt éber állapotban? Miért kell a gépésznek megállítani a gépet ha hibát észlel és miért nem vizsgálhatja át a gépet, ha az működik? És ha csak nem más lelkek sugalmazásából, honnan veszi a somnambula a gyógyító tudományokban való jártasságot?

A gondolatolvasást is szélhámosságnak, ör-

jöngő állításnak nevezte eddig a materializmus gyarló bizonyítékaira támaszkodó tudomány és ha tehette volna, bizonyynal máglyára ítéli *Cumberlandot*. De annyira még is vitte, hogy az ő meggyőződésével széniben tett állításokat habár lenézi és megveti is, a törvényt befolyásolta, hogy boszorkányégetéseket többé ne eszközöljön s az embereket állítások és nézetekért máglyára ne vitesse. De vajjon hogy nem bánta-e meg ezen nagy felvilágosodását, az még kérdés.

A *felvilágosodás* (!) eme korszakában mondjuk tehát, hogy ez elnevezés még korai, mert a mint a tudományok diadalra kapásával el lett tiporva a babona, úgy el lett tiporva a gyommal igen sok nemes növény, mely most újra hajtani kezd s egy túlvilági növénytan segítségével a szellemi kertészet föladata lesz, hogy azokat a maguk igaz valóságában az emberiség szemé elé hozza.

A materializmus csak a test maga. Ha igaza volna a monizmusnak, hogy az a test a lélek is? Akkor a tudomány mai haladása semmi kívánni valót nem hagyna maga után, de mert megczáfolhatlan tények igazolják, hogy a monizmus állítása ma már tarthatatlan és hogy a „szellemi képesség” nemcsak pusztá szó, de a testi képességtől különválasztását jogosan megkövetelheti, a *fölvilágosodás* csak úgy értelmezhető és a jogosultságra csak úgy tarthat igényt, ha az anyagból kiinduló tudomány a spiritualizmusnak annyit legalább is koncedál, hogy meghallgatja, állításait figyelembe veszi és kutatásának tárgyává teszi. Amde az által, hogy örültségnek nyilvánítja, abba a sötétségbe esik vissza,

a melyben a tudomány világitása előtt, a babona korszakában volt az emberiség. Mert amit a materializmus a spiritizmussal szemben elkövet, az megint csak babonának nevezhető.

A gondolat olvasást egynémely materialista tudós, mint *Preyer*, *Eschenmayer*, *Barret* sat. figyelemre méltatva, a fizikai tünetek mindenféle segélyének előszedésével aként igyekezett kimagyarázni, hogy az csak is érintés által történvén, az a magnetikus hullámozás, melyet a gondolat a testben előidéz, az érintés által a másik testnek átadatik s ez által az agyvelőre vezetetik. *Eschenmayer* plane egy külön hypothezist állit föl, mely szerint két organikus ellypsis két szellemi gyúponnal hasonlítandó össze, a mely egyik gyúponnból kiömlő minden sugár a másik által fölfogatik. Amint hogy a világosság és a meleg hullámozás által halad, úgy az érzések és gondolatok is hullámozásokkal vannak összekötve. A befolyásolt azonban csak az esetben jön ennek tudomására, ha ily gyenge izgalmak fölfogására képes, mint például somnambolikus állapotban, de soha normális állapotban.

Azért hoztuk föl pedig ezen ellenvetéseket, a milyen találgatás és okoskodás számtalan van, miszerint lássa az olvasó, mily erőlködésekkel igyekeznek a tudós urak félre magyarázni ama legegyszerűbb valóságot, hogy a gondolatolvasáshoz sem érintés, sem oly ellypsis és gyúpon nem szükséges, de még agyvelő sem szükséges, amennyiben a szellemek az egymás gondolatát agyvelő nélkül olvassák, de mivel hogy a materializmus éppen ezt igyekszik megczáfolni, ám menjünk tovább:

Tudva levő, hogy a hypnotizált teljesen el-

veszti az ő földi egyéniségének öntudatát, illetőleg a test individualitásának hatásköréből teljesen kilép, s egy másik lélek vezetésének, befolyásának adja át magát s a test érzékeit is ama befolyás átültetésével irányozza. Mintha valaki felugrana egy mozdonyra, pisztolyt szegezne a mozdonyvezető mellé: „Most azt teszed és a gépet úgy vezeted amint én parancsolom.” Az egyik lélek ugyan a másik lélek mellé nem szegez pisztolyt, de helyzetének ura maradván, azt, akit az önállóságból kimozdított, illetőleg a testiség befolyása alól saját befolyása alá hódított, tetszése szerint kormányozza; ami különben előleges beegyezés folytán történik, noha nem föltétlenül, mert eltérő esetek itt is vannak.

Hogy a somnambulák a test érzékeit teljesen ignorálják, azt már Budapesten is tudják az orvosi fakultáns tanárai. Ha egy somnambulának az ágens vöröshagymát ad enni és azt mondja, hogy az ananász, hát eszi a legnagyobb gyönyörrel, mint az ananászt; ha az eczetre azt mondja, hogy az punchesszenczia, élvezi mint punchesszenciát és megfordítva. Ha valami kellemetlen tárgyat adok neki szagolni és azt mondom hogy rózsailat? Mint rózsailatot élvezi.

A testi érzék tehát számításba nem jön, s az agyvelő tartozik acceptálni a hagymát almának, az eczetet esszenciának, a terpentinszagot rózsailatnak és viszont.

Hogy pedig a testi érzék a somnambuláknál holtan alszik, az bizonyítja, hogy lehet szurkálni, kínozni és nem érzi, holott ha a villanyozónak csak a hajához nyúlnak, vagy neki bármi csekély fájdalommat okoznak, a medium megérzi, mert lelkeik

vannak összekötetésben. Avagy öntsenek a somnambula szájába bármit, nem érzi, ámde amit a villanyozó a szájába vesz, azt megérzi rögtön.

Hogy a somnambulák a villanyozónak engedelmeskednek, az arra vall, amint már mondtuk, hogy hatalmába adják magukat, öntudatuk azonban megvan. Volt eset, hogy egy villanyozó két somnambulával működött, s ezek a villanyozóval szemben, mintegy 14 napig tartó összeesküvést folytattak és tévútra vezették. Sőt olykor a villanyozónak tanácsokat is képesek adni.

Bende Bendsen saját homlokát a somnambula homlokához téve, a tőle 18 mértföldnyi távolságra levő *Hanemann* postamesterre gondolt. A somnambula azonnal leírta a postamester kinézését. Egy másik esetben azt parancsolta a somnambulának, hogy lássa meg *Cartens* nevű barátját, és ő kiment a szobából. Mire visszajött, a somnambula elmondta neki, hogy *Cartens* barátja hogy néz ki. *)

A villanyozó képes a hypnosis által egy pohár vízből ecetet, bort, czukros vizet, rumot vagy hashajtót itatni, ami formálisan meg is hajtja. Aki szorulásban van, arra képes ráparancsolni, hogy hasmenése legyen és viszont. Hogy pedig ezen működések megváltoztatása a test akaratótól (!) függjön, *lehetetlenség elképzelni*, mégis az követeli tőlünk a materializmus, hogy az agyvelőtől, a mely maga is test, ily akaratképeséget föltételezzünk.

Hiszen az ily magnetikus gyógyítások javában folynak már s hogy a hatás csak is szellem által szellemre vihető át és ahoz a testnek

*) Archiv, f. tierischen Magnetismus.

semmi köze, a test teljes érzéktelenségén kívül még az is bizonyítja, hogy a gondolat átvitel a léleknek teljesen nyugodt és szórakozottságtól ment állapotában történhetik Szórakozott ember magnetizáló orvosnak nem való.

Dr. Tristschler beszéli el az „Archiv f. d. thierischen Magn.”-ban, hogy egy fiút gyógykezelt s a mit a gyermeknél soha nem tapasztalt, nagy nyugtalanságot vett észre. Folyton föl akart az ágyból kelni, hogy ő elmegy. A mint *Tristschler* a beteget elhagyta, gondolkozni kezdett a jelenség fölött s arra a bizonylatra jött, hogy a fiú az ő gondolatát vette át. Ő volt ugyanis nyugtalan, ő szeretett volna mielőbb távozni, mert egy baráti körbe ígérkezett. A gyermeknél többé soha sem tapasztalta ezt a nyugtalanságot.

Van Gert villanyozott egy nőt, mialatt ő, kedélyileg, mondhatjuk lelkileg, lehangolt volt. Ez a *lelki állapot* oly hatással volt a betegre, hogy kezeit visszavonta és az ülés el lett rontva. Egy másik beteg mikor a villanyozó a villanyozott ruhát a gyomrára terítette, fölkiáltott, mert úgy érezte mintha valami tüzeset borítottak volna reá s oly fájdalmai voltak, hogy a ruhát el kellett távolítani, holott ez máskor legjótékonyabb hatást gyakorolta; ámde a villanyozó, rövid idővel az előtt, lelkileg izgatott volt. *Dr. Heinekens* egyik somnambulája, (somnia-bula alatt mindig alvót értünk) monda, hogy semmi se érdekli őt annyira, mint a doktor viselkedésének megfigyelése. Minden akaratát föltétlenül teljesíti, minden gondolatát nagy érdeklődéssel olvassa, de lelkiállapotának legcsekélyebb változását is átérzi. Kivált a napokban tapasztalta ezt nagyon, midőn is a doktor egyik

jó barátját elvesztette, noha a doktor erről a somnambulának nem szólt.

Ez különben még nem minden írja *du Prel*. Még ennél is meggyőzőbb egyik lélek karakterének a másik által való áttekintése. *Proust* orvos, egy kataleptikus hölgyről tesz említést, ki mindenkinek, a kivel érintkezett, kiolvasta a gondolatát. Fölismerte a ravaszt, az erénytelent, az alattomos, sat. és visszautasított mindenkit, a ki őt hitvány kérdésekkel kínozt. „A mily fájdalmas részvétet reám az üres fejek gyakorolnak, épp oly élvezetet nyújt nekem az eszes és művelt emberekkel való együttlét, kiknek gondolataiba behatolni teljesen képes vagyok.”

Ezt már csak nem lehet az agyvelő funkciójának vagy nyilatkozatának tulajdonítani.

Dr. Schmidt írja *Martinez* asszonyról, hogy mindenkinek aki kívánta, elmondta gondolatát és lefestette jellemét. Soha nem látott ismeretleneknek tett szemrehányást az általa földézett családi viszályokért, rossz cselekedetekért, melyeket már elkövetett, vagy a melyeket elkövetni akar, s melyek benne, mint kész tervek szerepelnek. „Ez ember hűtlen!” kiáltott föl egy medium, midőn *Steinbachot* megpillantotta.

Szent gaudezi Antóniáról írja *Radochió* amaz értesítést, hogy mikor a templomba ment, minden embernek elmondta és szemére vetette bűnét, úgy hogy azok szétfutottak.

Tehát nem csak somnambuláknál, hypnotizált egyéneknél van meg a gondolatolvasás képessége, hanem olyanoknál is, kik ahoz kellő magnetikus ár folyammal bírnak s ez által az emberek lekeivel összeköttetésbe léphetnek. Ha két ily gondolatolvasó jön össze, semmi szükségük arra,

hogy beszéljenek. *Guion* asszony, kit mystikus híreről széles kötökben ismertek, adja elő a következőket: „Mikor páter *Lacombevel*, az én gyóntatómmal összejöttem, nem volt szükségünk szavakra. Valódi istenies érzelmek közt folyt köztünk gondolatkicserélés által az érintkezésemért ismertük az egymás tiszta gondolatát. Órákon át elültünk szó nélkül, a világ folyásáról elmélkedvén.*) Egy másik, ennél sokkal régibb tény a következő. A később *szent Lajossá* avatott francia király és fráter *Gilles*: egymást átölelve térdepeltek s aztán fölálltak s elváltak a nélkül, hogy egy szót váltottak volna. A bámuló barátoknak ezeket monda fráter *Giles*. „Ne csodálkozzatok a felett, hogy én és a király, ajkainkkal szót nem váltottunk. Mi, a mi leikeinkkel beszélgettünk.”

Írhatnánk még számtalan ilyen esetről, de egy, magában véve annyi, mint száz, ha egy megtörténhetett, megtörténhetett száz is, ha egyet nem hisz el valaki, hiába sorolunk el neki százat. De mert a gondolatolvasás tényét ma már a materializmus sem tagadja, a különbség köztük s a spiritisták közt e tekintetben csak az, hogy ők mindent az agyvelőre vezetnek vissza s a lélek egyénisége ellen kézzel lábbal dolgoznak. Innen a rettentő erőlködés hypotheziseik fölállításánál, de melyek nem bizonyítanak semmit, míg ellenben a spiritisták bizonyítékokkal állnak elő.

De hát miért nem mennek bele ama kísérletekbe, melyek a spiritiszták által immár gyakorlatban vannak? Mert félnek a példaktól, hogy

*) *La vie de madame Guion*. Ecrite par elle-même.

a hány kételkedő tudós még bele ment, mind benn ragadt? Inkább kínlódnak és erőlködnek lehetetlenségek összehalmozása és beszélésével az agyvelőről, mintsem hogy meghallgatnák elhalt híres orvosok és biológusok szellemeinek előadását, hogy igenis: *„A gondolat olvasás a lelkek érintkezési módja, ami hogy nem lehetetlenség, íme be van bizonyítva a földi életben is.”*

A materializmus előbb lehetőségét tagadta, mikor pedig a bizonyítékok elől ki nem terhe tett, rávezette az agyvelőre. Hát elébb miért nem találta föl az agyvelőben? Okos emberekhez méltó ez a gyermeki félelem és irtózat, melylyel a spiritualizmus iránt viseltetnek? A helyett, hogy fölkeresnék saját fészkeben. A helyett, hogy lelepleznék ha ámitás és szétrobbantanák ha csalás. De nem merni hozzá nyúlni, meleg-e hát? Hideg-e hát? Hanem könyveket írni s a levegőbe beszélni, hogy sem nem hideg, sem nem meleg. A helyett, hogy megfognák. Fogják meg! A csalás egyszerre föl lesz fedezve és könyveket írni nem kell.

(Az alvajárás)

Az alvajárást ezelőtt holdkórosságra vezették vissza. Ma egészen más jelentősége van; nem normális állapot az bizonyos, de nem is a hold befolyásától ered. Miután pedig a lélek és test, magnetikus kapcsok által annyira egymáshoz vannak kötve, hogy a testi vagy lelki funkció megkülönböztetése, amennyiben sok helyen keresztezik egymást psychice és physice, korrekt meghatározva még nincs, sok oly jelenséggel

állunk szemben, melynek megfejtéséhez még bölcsészeti szempont is szükséges. Amint hogy Kant, mint bölcsész a nap és csillagrendszernek több kosmikus titkát fődözte föl, épp úgy szükséges a bölcselkedés sondája minden oly kutatáshoz, hol a kétszerkettővel határozottan dönteni még nem lehet. De mert a materializmuson alapuló tudomány ezt az elvet eldobja és a markolászás, a kézzel megfoghatóság tisztán anyagi törvényeire alapít, hát ott, a hol az anyagon kívül lelki funkciók is közreműködnek rögtön zsákutczába kerül, s mert esze megáll, vagy oly indokokban keres menekvést, melyek a tárgyhoz mérten fejük lágyára esettek, vagy a tagadáshoz folyamodik.

Az már bizonyos, hogy az egyéni öntudatossághoz az ember lelki életének működését tekintve, más faktor is hozzájárul. Meg van állapítva, hogy emberek, egyéni öntudatuk pihenő állapotában, tehát alvó állapotban is képesek nemcsak szellemileg működni, de testileg is. Az egyéni öntudat, a testtel közös összeköttetésben élő lélek földi egyéniségének kifejezése; de volt és van rá eset, nem egy, hanem számtalan, hogy a lélek e nélkül a földi öntudat nélkül is működni képes, nemcsak, de a testet is működteti.

Az ilyen lelki jelenségekbe vágó mindenféle materialista okoskodás semmis. Ezt physikailag az agyvelő útján akarni megállapítani olyan, mintha a physika szabályait akarnók megállapítani mondjuk, a poesis útján. Ide egy egészen új tudomány kell, amely ugyan még nincs meg, de meg kell teremteni.

Az alvajárás problémájának megoldása ez

idő szerint a kezdet kezdeténél áll. Az alvajáró sem nem normálisan éber, sem nem normálisan alvó ember, hanem az ébrenlét és alvás közt képez egy oly villanyos inga félét, mely mindkettővel érintkezik, de mert öntudattal nem jár, tehát egy, a földi individualitás alul magát emancipált és saját kezére működni akaró lélek auto-szuggeszciója; mintegy kísérlete uralni a testet, de teljes osztatlanságával az uralkodásnak. Mintha valaki azt mondaná; Nem kell nekem társ, megélek én társ nélkül is. De mert ezt a lélek öntudatlanul mondja, kérdés, miféle transzcendentalis befolyás alatt áll? Mi célja lehet ama sugalmazónak, mely a lélekkel ily saját kézre működő experimentációt vitet véghez? És látzassanak bár ezek a kérdések bármily excen-trikusoknak, de mert lelki alapon állnak, sokkal inkább megközelítik a valóságot, mint az agy működésére vonatkozó bármiféle materialista okoskodás, mert hiszen itt épp az a jelenség fordul elő, melyhez az agynak, mint az öntudat *apparátusának* minél kevesebb köze van.

Henning egy oly alvajáróról tesz említést, ki éber korában is mindig kötekedő és verekedő volt, vele egy szobában aludni pedig nem lehetett, mert ágyából kikelve kardot húzott s összevissza szabdalkozott a szobában. Egy másik egyénig egy 23 éves fiatal emberről írja *Fischer**) értesülését a „*Breslauer Akten*” című okiratokból merítvén, hogy ez a fiatal ember, nappali tevékenysége, járása kelése, vagy munkálkodása közben elaludt, de járását kelését vagy munkálkodását, akár csak éber állapotban, de folytatta. Gyakran meg-

*) *Fischer*: Der Somnambulismus.”

történt vele. hogy teljes álomba merülve tette meg az utat Naumburgból Weimárba és vissza. Farakásokon, melyek útjában álltak, még könnyebben átgázolt, mintha ébren lett volna. Kocsit, lovat, embert és minden más akadályokat kikerült. Volt eset, hogy az álom lovaglás közben lepte meg. im lovagolt tovább. Az utat uttévesztők és erdők sűrűjében sem tévesztette el. Vizen ment keresztül, lábait föl húzta s hogy lova ihassék, megeresztette a kantárszárát. Weimárba érve a vásáron lovagolt keresztül, kikerülve embert, állatot, tolongást. Elérve a házat a hová küldtek, lovát a rendes helyen megkötötte, keresztül ment a bolton, a hol kikerülte a ládákat, bement a szobába, ott valamit beszélt, ismét visszatért a boltba. Minden köszöntést fogadott, kérdésekre válaszolt sat.

Egy másik alvajáró volt Baptista *Negretti* Luigi *Sale* márki udvarmestere Vicenzában. Két orvos figyelte folytonosan s azok írták róla a jelentéseket.**)

Abban az időben, melyben *Negretti* orvosi megfigyelés alá vétetett, 23 éves volt, de az alvajárás tünetei 11 éves kora óta mutatkoztak rajta. Az álom többnyire akkor lepte meg, mikor a márki előszobájában székén ült. Elalvása után nem sokára fölállt, gondolkozott, mintha valami jutott volna eszébe, a kastélyban megkezdte jár kálását és végezte az ő napi dolgait oly ügyesen, vagy talán még ügyesebben mintha ébren lett volna. Szemhéjai nem mint a rendes álomban szokás, lanyhán, de oly erősen le voltak záródva, hogy

*) Raccolta depuscoli sciontiflei e filologiei. Venezia 1741.

ráncozatokat vetettek. Se látott, se hallott vagy érzett. Érzékei teljesen bénák voltak. Oly mélyen aludt, hogy nem tudták felkölteni, ha csak hideg vizet nem fecskendtek az arcába.

1860 ban Lyon mellett a Rhone partján egy egész férfiöltözetet találtak. Azt hitték, valami nagylelkű öngyilkos hagyta ott, ki ruháit nem akarta magával vinni. A ruhának azonban gazdája akadt. Egy fiatal ember ugyanis otthon fölébredvén, csodálkozva látta, hogy teljesen levetkőzött van és hogy a haja vizes. Eszébe jutott álma, hogy ő a Rhonében fürdött. Ruhája után küldött és hazahozták neki a ruhát.

Egy ifjú álmában veszélyes sziklákat megmászva, sasfészket szedett. Reggel úgy tűnt föl előtte, mintha ezt álmodta volna, ámde a sasfészket is ott találta, ahová álmában tette.*)

Ezt a néhány álmat azért ismertettük, hogy a léleknek a test feletti teljes rendelkezését konstatáljuk. Az alvók testi érzéke teljesen béna s íme, a test, a léleknek disponálása folytán, tehát az agyvelő hozzájárulásának érzéki tünetei nélkül végez mindent. Hozhatnánk még föl ily példát számtalant, melyeknek idézésében *du Prel* kifogyhatatlan, de nem találjuk feltétlenül szükségességeknek. A következő példákat azonban ismét csak föl kell hoznunk, mert az eddigiek a léleknek csak a test fölötti uralmát igazolják, míg a következő példák a lelki képesség teljes ébrenlétének, s az alvó testtől elvált, teljesen önálló működésének bizonyítékaiul szolgálnak.

A híres meseíró *Lafontaine* egy napon több barátját hitt meg, de amiről teljesen megfeled-

*) Der Schlaf. 122. Davis: Der Lehrer.

kezett és lefeküdt; el is aludt. A vendégeket az író neje fogadta, fel akarta kelteni férjét, de azok nem engedték. Vacsora alatt egyszer csak megnyílik az ajtó, *Lafontaine* ingben, hálósipkában a szobába lép, nem lát senkit s az éttermen keresztül dolgozó szobájába megy. Fél óra múlva, kezeit mosoly közt meglepődötten dörzsölve tért vissza, keresztül ment az éttermen, onnan hálószobájába nyitott és lefeküdt. A vendégek s az asszony a dolgozó szobába mentek s íróasztalán, akkor irt betűkkel, egy gyönyörű mesét találtak.

Wähler göttingai tanár írja, hogy iskolásfiú korában bármennyire kínlódott is, hogy gondolatait görögül, a mint neki föladata volt, kifejezze, nem volt rá képes. Egy reggel, a mint fölébredt, nagy bámulatára a verset saját keze által megírottan, az asztalon találta. *Schubert* írja egyik barátjáról aki író volt, hogy tanuló korában szülőitől távol más városban lakván, egy reggel, íróasztalán, saját keze által írottan egy költeményt talált „*Nővérem halálára*” címmel. Bebizonyult, hogy nővére az nap éjjel meghalt. *)

Rafael a nagy festő maga beszélte, hogy a *Mária* iránt már gyermekkorában nagy pietással viseltetett; később, mikor festővé lett, leg-hőbb vágya volt, hogy *Máriát* oly szépnek, jónak és magasztosnak tudja festeni, amilyennek lelkében érzi. Gondolatában folyton foglalkozott e képpel, de nem bírta magának úgy elképzelni, mint amilyennek lefesteni szerette volna. Egy-egy pillanatra megszületett előtte e kép, de mielőtt teljesen fölfoghatta volna, eltűnt. Végre még is csak hozzáfogott a kép festéséhez és

*) *Schubert*: „Das Leben des Traumes.”

napról napra erősebb izgatottság lepte meg, azon fölül Máriához minden este buzgón imádkozott. Egy éjjel hirtelen fölriadt álmából, s íme szemben magával a falon egy világító tüneményt pillantott meg. Rögtön fölismerte saját befejezetlen képét sugárzó fénynyel kegyesen beragyogottan, de oly tökélylyel, mintha élt volna. E kép isteni fensége annyira meghatotta, hogy könyekbe tört ki. A kép leírhatlan szépséggel sugározott le rá s azt a benyomást tette, mintha meg akarna mozdulni. Föltalálta íme azt a régen vágyott alakot, melyről eddig csak homályos sejtelmekkel rendelkezett. Már arra nem emlékezett, elaludt-e ismét, de reggel úgy ébredt föl, mintha újjá született volna. A jelenség oly erős benyomást tett lelkére, hogy többé nem felejtette el s meg volt a képesség benne, hogy megalkossa az ideált.

Gröger híres festőnél megjelent egyszer egy őrnagy és esedezett neki, festené le az ő feledhetetlen, boldogult nejét szóbeli leírás után. *Gröger* ez óhajtást a lehetetlenséggel határosnak jelentette ki, ámde annyira megesett szíve a szerencsétlen férj fájdalmán, hogy amint éjjel elaludt, a boldogult teljes valóságában megjelent előtte. Hirtelen kikelt ágyából, megcsinálta a vázlatot, reggelre kidolgozta s a másnap ismét megjelent őrnagy szinte megdöbbent a majdnem élő hasonlatosságtól, melylyel a kép meghalt nejét ábrázolta.*)

Íme az embernek, mint lénynek öntudatlan állapotában, a lélek öntudatos működése. Több példát ismét azért nem hozunk föl, mert nem

*) *Steinbeck*; „Der Dichter ein Seher.”

érezzük szükségét, noha ily példákkal tele írva, rendelkezésünkre egy könyvtár áll. Ámde ha valaki azzal a feltett szándékkal áll elibénk, hogy magát meggyőzni nem engedi és makacs daczczal, érzéketlenül tekint el soraink felett, annak kedvéért kár lenne tovább egy betűt is vesztegetni, míg ellenben az, ki a materializmus törvényein alapult tudománynyal nem identifikálja magát annyira, hogy azzal él és azzal akar elveszni, lehetetlen miként be ne lássa, hogy itt az agyvelő istenségének *ember felettségét* az emberiségre erőltetni akaró materializmusnak minden erőlködése hasztalan.

Még ha megengednők is, ám legyen hát, teljék örömetek benne, hogy a mi az ember észbeli tehetségét illeti, ám annak forrása (!) az agyvelő; mondom, ha ezt a valószínűségtelességet magában foglaló feltevést már csak azért is, hogy az agyvelő labirintjeiben eddig tett kutatások kárba ne vesszenek, elfogadnók is, jogosan és józanul, csak is egy bizonyos határig, t. i. az emberi képesség határáig fogadhatnók el, de hogy a teremtés titkainak fölfedezésével arányban az agyvelő méltóságát, rangfokozatát és előléptetését is emeljük, egészen az istenségig? Engedelmet kérünk, de ezt a koncessziót már nem adhatnók meg sem jogosan, sem józanul. Jogosan nem adhatnók meg, mert jogosan csak az emberi képesség birodalmának határáig haladhatunk; józanul pedig nem adhatnók meg, mert józan észszel ama túlzásba csak még sem mehetünk hogy: mert felfedeztem a természetnek számos titkát, illetőleg: mert az alkotás kezemre járt s számos titkot fedeztetett fel általam, melyeket eddig nem ismertem, tehát, mert több

titok már nincs, ebből kifolyólag szükség Istenre nincs, mivel hogy az Isten én vagyok!

Az agyvelő fokozatos mindenhatóságának íme ez már refrainja. Eddig csak a látás, hallás, szaglás, ízlés és tapintás érzékeit ismertük, melynek góczpontja, fölhasználója s tudomásul vevője az agyvelő. Még a „szellemi tulajdonságokat” sem koncedáltuk neki egészen, mert *szellemi* és *anyagi* közt, amint a kifejezések is igazolják, a határvonal megvolt. Ámde jött végre az ő puskapor fölfedezésével és az ő nagy képével a materializmus, megválasztotta ősapjául a pantheizmust, ősanjául a kozmotheizmust s e kettővel megszülette önnönmagát. Ekkor aztán törvényt ült, s Isten nem létének jóvoltából a lélek létezését is törülte, az agyvelő előtt pedig leborulván nemcsak a lélek tulajdonát, de még az Istenség tulajdonát is az ő nevére irattá.

Azóta az agyvelő nemcsak a szemével lát, a fülével hall, az orrával szagol, a szájával s nyákmirigyeivel ízlel s a test idegeivel tapint, hanem azóta nagyra lett az ő sorsa. Azóta meglátja a gondolatot, a jövődőt és ami a földön, vagy a föld gyomrában elrejtve van. Szem nélkül belát a mennybe, ami azonban szerinte nincs, ámde van Amerika vagy Afrika, tehát szem nélkül oda is elnézeget; hegyeken, tengereken keresztül látogat; nem csak a házak belsejébe, de az emberi szívek belsejébe is betekintget. Behuny szemmel bezárt könyveket elolvasgat, fül nélkül ezer mértföldekre hallgat; az orrát bedugja, elalszik és soha nyitott orral olyan illatot még nem érzett mint ahogy ezt cselekszi. Mit neki alkotás! Megeszi a vöröshagymát ananász helyett, tetejébe egy liter petróleumot tokaji helyett be-

nyakal és akkor beszéljen valaki vele, hogy nem ő az Isten! Fölrúgja álmában önnön magát és bedugott füllel, bedugott orral, lezárt szemmel olyan ügyességeket követ el, hogy mire fölbred és viselt dolgait elmondja neki az illető, egész joggal és méltósággal azt kérdezi az illetőtől: Talán meg van bolondulva kegyelmed? Én rólam hinni, rólam tenni föl olyasmiket?

Szegény agyvelő! Ennyire kompromittálni őt, igazán kegyetlen dolog. Ő, a legszerényebb igényekkel bíró apparátusok egyike. Ő, akit ha elefántba tesznek elefánt, ha lóba tesznek ló, ha ökörbe tesznek ökör, ha szamárhoz tesznek szamár, szóval ahova csapják oda ragad és végzi dolgát hűségesen, őt akarni megtenni egy olyan csodabogárnak, amelyen csakis a materializmus koponyájában lelheti párját. Szóval, ha csak az a szempont vezetne még, hogy a materializmus állításait czáfolgassuk, és az eddigiekkel megczáfolni nem lettünk volna képesek, a borsó falrahányását beszüntetnők, ámde mert táplál a remény, hogy az agyvelő mindenhatóságával, s azzal, hogy ezt a szegény faggyútömeget Istenné avatni s emberfelettivé avanceiroztatni még se lehet, az olvasó tisztában van, tovább folytatjuk tárgyalásunkat, s ha már isteni tulajdonságokról van szó, nézzük, hol lehet azt joggal úgy józanul keresni és föltalálni?

i

A lélek, mint isteni szikra!

Jelen fejezethez forrásokul (fő forrásokul) használtam: „*Die Principien der Natur*” A. J. Davis. „*Buch der Geister*“ A. Cardek. „*Die*

Entdeckung der Seele.” **C. Du Prel.** „*Geburt und Tod.*” **L. B. Mellenbach,** „*Stimme aus dein Reich der Geister*” **Dr. Robert Friese.**

Erre a fejezetre fektetem a fösúlyt. Ez a fejezet be fogja bizonyítani, hogy minden élőben Isten él, a nélkül, hogy akár a pantheizmus, akár a kozmotheizmus örvényébe tévednénk. Mert világegyetem és Isten, két külön fogalom, mert az Isten, mindenek létrehozója, mint ilyen, öntudatosan működő lény, míg a világegyetem a gép. *Az Isten a lélek, a világegyetem a test.*

Elkezdve az ásványországtól a menyországig, minden, a mi él, isteni erő. A philloxerában vagy bacillusban ugyan az az erő működik, a mely az emberben, csakhogy a míg emberi lélekké tisztul, ahoz évszázadok, talán évezredek szükségesek. Valamennyi élő teremtménynek hivatása van, mely hivatást ha betöltött jogát az élethez megszerezte, és él. El örökké, mert az élet örök! El és fejlődik, mert a fejlődés alkotási törvény és e fejlődés nélkül ki lenne forgatva sarkából. A legidősebb miazmában tartózkodó lélek is a fejlődés örök törvényének van alávetve, de nem mint test, nem mint anyag fejlődik, hanem mint lélek. A lélek dimenziója emberi méretek által meghatározhatatlan. A lélek maga nem más, mint az az isteni sziporka, mely az egyéniséget ős öntudatot képezi. Ez a sziporka elfér egy miazmában, de képes megtehlíteni egy czethalat vagy általunk még liem látott és ismert testóriást, milyenek a nagyobb világtestekben léteznek. Ez a sziporka annyi magnetikus erőt vesz magához, a mennyire hivatásának betöltéséhez szüksége van egy bálnában a balha testéhez, egy elefántban az elefánt

testéhez arányítva. A gyenge izomzatú ember lelkének nincs annyi magnetikus erőre szüksége, mint az erős idomzatúnak, de a tulajdonképpeni erő: a lélek!

A materializmus tagadja az állati testben ezt a magnetizmust, és ezen tagadásának nyomán nem képes az ő erőforrására akadni. Nem képes meghatározni, hogy mi az erő. Nos hát a spiritualizmus meghatározza kétségbevonhatlanul, hogy: az erő a magnetizmus.

Göthe meg volt róla győződve, hogy az emberben létező szerinte démoni erő, hihetetlen erő kifejtésekre képes, de a mely működés különböző módon történhetik.*) Hogy az ember lényéből kisugárzó magnetizmus az iránytűt elhajlásra mozdítja, már nem egyszer lett megfigyelve. *K. Augustánál* az elhajlás 7 fokot mutatott is, a mely elhajlás előidézésére már maga a nézése elég volt s ha tekintetét elfordította, az iránytű ismét elfoglalta normális állását.***) Hasonló tüneteket fődöztek föl *Ruf* asszonyról, a miről *Fechner* irt „Die letzten Tage der Odlehre” czimmal. *Schopenhauer* is említ esetet, végre ama nevezetes eset, mely 1850-ben a milánói akadémia kísérlete alatt folyt le. Egy *Prudence Bemard* nevű somnambulánál nemcsak az iránytű elhajlását észlelték, hanem a somnambula gyomrán néhányszor végig húzott közönséges vaslemez magnetizálva lett. Villanyos ütések például nemcsak a gymnotus és torpedó féle halaknál, de emberek-

*) *Eckermann*: Gespräch mit Göthe. III. 137.

***) Mitteilungen aus dem Schlafleben der Somnambule *Auguste K.*

nél is éreztünk, mint például *Angélique Cottin*-nél. Avagy a híres magnétiseur gróf *Szapáry*-nál fordult elő eset, hogy egy fiatal embertől, távulabbról, vilanyosütést érzett. Tessék elolvasni: *Szapáry*: „Ein Wort über animalischen Magnetismus.” *Mesmer* írta, hogy ő látott esetet, melynél egy a tetőről lefüggő vasláncz, pusztán nézés által mozgásba hozatott. A híres somnambula *Richard* fiú, nézéssel a toronyórát újabb ütésre kényszerítette. *) A régi boszorkányperek telítve vannak hasonló esetekkel.

Szóval a magnetizmus az emberben meg van és az erő forrása ezzel fel van fődözve. És ha bár a tudományos kutatások a magnetizmust eddig csak a halakban és békákban fedezték föl, hát a spiritizmus meg fogja könnyebbíteni a materialista kutatók dolgát, mert ami a titkok hónából fölfedezhető leend, azt mind készen fogja búvártekintetük elé rakni.

A lélek tehát a rendelkezésére álló magnetizmust használja föl erőnek, oly dimenziókban, a mely dimenziókban neki arra szüksége van. És habár arról, hogy eme isteni szikrának, melyet léleknek nevezünk miért kell fokozatosan tisztulnia, *ha már kezdettől fogva isteni szikra*, e mai napig kielégítő fölvilágosítással nem bírunk is, és a szellemek ezt kizárólag isteni titoknak nyilvánítják, mit elárulniok nem szabad, teljesen felfoghatóvá lesz előttünk ama magyarázat által, mely a világrendszernek igazságos összműködés következtében történő átváltozási proceszszusa folytán mutatkozik.

Mi joggal és miféle logikai összefüggéssel lehetne megmagyarázni az embernek, mint ilyen-

*) *Gorwitz*; „Richard natürlich magnetischer Schlaf.”

nek létezését, ha fejlődési előzményei nem volnának? Mi joggal és miféle physikai igazság szerint lehetne az ember egyszerre emberré, mikor az ő tökélyét, hatalmát, világ uralmát s Istenhez való közeledését, az állatország annyi faja előzi meg? Mi joggal lenne az ember egyszerre emberré, mi érdemeket tett volna ő arra, miféle protekciónak kellene itt közreműködnie, hogy egyik teremtmény utálatos féreg, a másik egy, ezt a férget eltaposó, s e földi javakkal rendelkező hatalmas fejedelem legyen? Hiszen akkor az emberi társadalom igazságosabb volna az isteninél, mert itt az emelkedésre alulról fölfelé, a forma legalább meg van, míg ellenben, ha az ember minden előzmény, érdem és betöltött hivatás nélkül az élőlények urává csupán az önkény és részrehajlás következtében lehetne. Holott tudva van, hogy a természetben nincs ugrás, hogy a világalkotás rendszerében egyik kerék minden protekció közbejövetele nélkül másikba vág és végzi az ő törvényes, az ő megváltozhatlan működését.

A világrendszer ezen fejlődési és összműködési proceszusánál fogva *lehetetlenség tehát*, hogy a tökéletlen mindig ugyanaz a tökéletlen maradjon és protekcionális, egyik a másikat átugráló alkotások összevissza történjenek. Ez teljesen elmentmond még a józan materializmusnak is, mely ha a törvényszerű fejlődés proceszusának csak annyi logikai következményt enged is, mint az árnyék, .nem fogadhatja el azt a föltevést, mely már magának a tökélyesbülésnek törvényével is ellenkezik, hogy az ember: *a tökélyesbülésnek mindenféle előzménye nélkül lett volna e földnek legtökélyesebb lényévé.*

És amely tudomány az embert az alkotás káoszában rejlő csirából akarja kikeltetni, az éppen azt a munkát végzi, melyet a Madách embertragoediájának tudósa, a ki lombikban akarja az embert előállítani.

Mintha bizony ez a mi földünk lett volna amaz égi test, melynek iszapjából kellett volna kikelni az emberi lénynek s Isten az égi testek milliárdjaiból, nem tudott volna földünknek embert adni. Mert aminthogy összműködő rendszer van itt e földön, összműködő rendszer van a mindenségben mindenütt és ez a mi bolygónk éppen oly atómája a világrendszernek mint akár a legutolsó féreg.

Ezen összműködés és összetartozandóság következtében, de amit a materializmus górcsőve még nem fedezett föl, mi a csillagrendszerhez vagyunk fűzve, az pedig hozzánk. Nem érintkezünk mint anyag, de érintkezünk mint élet, érintkezünk pedig a delejesség csodás kábeljének közreműködése mellett, és ha igaz a Darwin által fölállított amaz elmélet (pedig igaz) hogy az ember a majomtól származik, az is csak lelki közvetítés által képzelhető, mert a majom mint test, mindig majom marad. Amint-hogy nem lesz növénynyé az ásvány, állattá a növény, éppen úgy nem lesz az állat emberré, de aminthogy a fejlődő élet, mondjuk lélek, az ásványból a növénybe átmenő szerveket alkot magának és így tovább, a majomban lakozó lélek szintén tökélyesbülve emberi szervezetbe megyén át; dő se Darwin, se senki e világon nem látott még növénynyé átváltozott ásványt, állattá átváltozott növényt, avagy emberré átváltozott majmot, de igen is az ásványország-

ból a növénybe, a növényből az állatba és az állatból az emberbe átmenetet közvetítő stádiumot, de a stadium mint anyag, mindig egy és ugyanaz maradt s a fejlődés további proceszszusa csak lelki átültetés által ment foganatba.

A földiekkel érintkező lelkek szabadsága az égi titkok megismertetésére nézve nem határtalan, de előadásaik elárulnak annyit, hogy a földünket lakó emberiségnek nem minden tagja földi eredetű *lelkileg*. Vannak e földnél tökéletlenebb és tökéletesebb égi testek, tökéletlenebb és tökéletesebb teremtményekkel, s habár az anyagcsere proceszszusának végbemenése földünk szervi gyarában folyt le, gyakran internáltatnak ide lelkek más tökéletlenebb égi testekből, valamint hogy innen tökéletesebb égi testekbe mennek. Nem következés tehát, hogy a majom mint lélek, közvetlen e földön lenne emberré, hanem a tökélyesbülés útját, tökéletlenebb égi testek emberi lényein át teszi meg.

És minek utána hogy a dolog így áll, mert a logika törvényeinek s a physika előttünk lefolyó átmeneteinek következtében így kell állnia, hogy tudni illik, egyik országból a másikba biológiai és pszichológiai átmenet mint megállapított tény létez, kérdés most már, hogy eme fejlődés és tökélyesbülés végczélja és maga az élet, az embernél éri-e határát, avagy a fejlődés és tökélyesbülés tovább foly, az élet tovább is élet maiad s a maga megszerzett és megtartott individualitását továbbra nézve is megtartja-e?

Testi szemeinken át nézve s a testi agy kompozíció határai közt gondolkozva, a föld határán túlhatolni nem tudunk, de aminthogy a *Galilei, Kopernicus, Keppler* sat., akkoriban üldö-

zött zsenik segélyével az ellipsis titkai előttünk föltárultak, és azóta folyton tökélesbülő látcsöveink a végtelenség titkaiba betekinteni engednek, azóta megállapított a csillagászat tudománya, mely földöntúli élet létezésével, földünknel ezerszer és milliószor nagyobb más világok astronoraiai megfigyelésével foglalkozik. Azóta tudjuk, hogy az élet nem földünk határánál végződik, hanem körülünk az égi testek milliárdjaiban ragyog föl.

Ebből következtetve sem nem földi eredetű sem nem földi koncesszió ez az élet, hanem a közös világegyetem közösen fentartó eleme. Consequenter elfogadhatatlan, hogy az életnek, a léleknek végcélja ez a föld lenne, sőt ellenkezően minden megfigyelhető jelenség azt magyarázza, hogy ez az élet így, a mint itt a földön mutatkozik végezel nem lehet, mert ezzel egyszerre kiesnék a kerékszeg, a logika, az egész világalkotmányból és egy cél nélküli ostobasággá változnék át. Ámde aminthogy a céltudat és logika nem engedi meg, hogy Isten egyik teremtménye féreg, a másik béka, s a számtalan variációk *átugrásával* egyik teremtménye minden kiindulási pont és elfogadható indok nélkül egyszerre csak ember legyen, éppen úgy nem engedheti meg, hogy a míg az emberi öntudat és a lét felfogásának teljes tájékozottságával nem bírt, addig mindig éljen, de a mint az öntudat és tájékozottság felfogásával ellátva lett, elpusztuljon. Hiszen ennél oktanabb, bolondabb valamit nem lehetne még csak képzelni sem!

Akkor pusztuljon el, mikor előtte a mindenség megnyílt, mikor tudásához ért annak, hogy ez a föld az égi testek sorában ki tudja

hányad rendű valami? Hogy vannak sokkal tökélyesb, tehát bizonynyal sokkal boldogabb világok, de az emberre nézve elég abból annyi, hogy a benne öntudatlanul élő vágygyal, ama világokba juthatni pusztuljon el?

És hogy pusztuljon el? Egyik mint koldus, a másik mint király? Isten! És vannak emberek, kik Felőled ily igazságszeretetet hirdetnek! Vannak emberek, kik teljesen elfogadható alkotási törvénynek tekintik, hogy az egyik ember földhöz ragadt nyomorult legyen, ne bírjon semmi egyébvel, mint kínzó vágyának égető érzésével és a más boldogságának nézésével. Legyenek az élet terhe alatt meggörnyedt küzdők a harapás kenyér verejték nedvesítette falatával, családjaik nyomorának betelésével, amint a sors férj szeme előtt a feleséget, szülő szeme előtt a gyermeket, gyermek szeme előtt a szülőt kínozza, gyötri, koplaltatja, földig tapossa míg ő a férj, a szülő, avagy a gyermek, a tehetetlenség által megkötött kezekkel nézi e vonaglást s elkeseredett lélekkel az alkotásban embert képvisel. Míg íme jön a másik, kinek munkáról, verejtékről fogalma sincs; nem él de fényt űz; nem élvez de kéjeleg; nem törődik de fitymál. Ezer annyija, milliószor annyival rendelkezik, mint a mennyire szüksége van, egy pillanatnyi élvért oda dob annyit, mint a mennyi amaz éhező családot kirántaná a nyomorból. Egyik anyának a koplalástól nincs elegendő teje, hogy gyermekét táplálhassa, a másikat, bon, dajka, inas, kocsis, üveges hintóban sétálni viszik. Egyik ember gyenge testalkatú s az erősét irigyelve 21 éves korában meghal, a másik kihúzza 100 évig. Szerető házaspár özvegyekké; gyámoltalan gyermekek kenyértadó, nevelő szülék

nélkül maradnak; jön egy difteritisz és az anya valamennyi gyermekét egymásután viszi el; van öreg szüle, aki minden gyermekét, unokáját eltemeti; háborúban az életerős, reményteljes fiatalság, a szülék szemefénye tízezerszámra hull el; jön egy pestis és söpri az embereket maga előtt.

Hát azért lett volna az ember emberré, hogy mindezeket megérje, átszenvedje, remény és vigasz nélkül pusztulva el? Ehez a tanhoz ragaszkodik a materializmus, ebből nem akar engedni? Ezzel akarja az emberiséget boldoggá tenni? Ezzel a hittel akarja megmételyezni az erkölcsöt és Isten helyére állítani az aranyborjút; az erény helyére az élvezet, a kéjt s a lelkeséget rabigájába ejteni a testiségnek?

Mert a jogos téren, a valóság terén, a bizonyítékok terén lenni állítja magát, és áll a hajszálmeresztő jogtalanság terén, a hypothesisek terén, a tévedések és a gyarlóságok terén; bizonyítéka semmi, állítás minden. Még csak nem is felvilágosult, még csak nem is modern. Nem enged, de nem kutat. A spiritualizmushoz nem mer közeledni. Kritizálja amit nem tud, bonczolja amit ismer: tagadása teljes tudatlanságon alapszik. Elfogult mint megannyi Torquemada, önhitt mint megannyi hamis isten; sérteget, gyanúsít és rágalmaz. Állításainkkal szemben csak tagadni, okoskodni tud, bizonyítani semmit.

Mi bebizonyítunk minden állítást, jöjjön közénk és meg fogjuk győzni aminthogy meggyőztük még mindegyiket aki közénk jött. Meg fogjuk győzni, hogy a másvilág, a halhatatlanság, az emberi léleknek egyéni élete a halál után nemcsak a farizeusok szótárában, de az al-

kotás törvénykönyvében is meg van. Hogy ez a világ nem egyébre, mint az emberi léleknek egy bizonyos fokig való fejlesztésére való, s hogy a valódi működés csak ezután következik.

Be fogjuk neki bizonyítani, hogy a lélek életére nézve az anyagi hüvely nem határoz, az csak egyenruha, amely hivatásának betöltéséhez van alkalmazva. Mint mikor a bűvár a tenger fenekére lemerül s ezen funkciójához alkalmas öltözetet kap, oly alkalmas öltözete a léleknek az ő földi funkciójához az emberi test. A mi földünknek meg van az ő hivatása a mindenség rendszerében, de e hivatás betöltésének épp oly közvetítője a legkisebb féreg, mint az ember. És nem azért vagyunk itt, hogy itt elpusztuljunk, hanem, hogy küldetésünket teljesítve a reánk váró magasabb küldetésre előkészíttessünk.

Minden dolgozó, munkálkodó ember feladatot tölt be és végez. Egyik jobban mint a másik, erkölcsösebben, becsületesebben, tisztességesebben mint a másik, csak a henye nem felel meg feladatának, s be tudjuk bizonyítani a kételkedőknek, hogy az a henye, újabb incarnatió által, ki nem kerülhető, nehéz munkára lesz ítélve.

Amit ezen a földön tapasztalunk azt tudjuk s mert a csillagrendszer ismerete is tapasztaláson alapszik, azt is tudjuk. Tudjuk, hogy lesznek, múlnak, alakulnak és vannak másvilágok, amelyeknél és amelyekben foly a munka szintén. Be tudjuk bizonyítani, hogy van szellemi világ, társadalom, hivatás és hogy lelkeink előtt oly mindenség nyílik meg, amely fokozottabb mérvben raagasztosabb születés által éretik el a halál által, mint eléretett e földön a bába által.

Hivatásunk a másvilágon.

Egyetlen vallás sincs, mely az Isten egyedüliségét fogadná el. Valamennyi vallás, imádja bár istenét kígyóban, madárban, a tűzben vagy a napban, istene mellé személyzetet is alkot magának. Az az emberi *ösztönszerű* felfogás melynek eredő forrása mindig van, ha bár vallási képleteinek különféleségében nyilatkozik is, de egyben teljesen megegyez, abban ugyanis: *hogyan Isten egyedül nem lehet és hogyan személyzettel rendelkezik.* Annál inkább hitté válhatik ez a föltevés a tudományokban előbbre haladt nemzeteknél, értve, ha vallási kérdésről van szó, a mennyiben megállapított tény, hogy a mindenség kezdet és vég nélküli határtalanság, világtestek miriadjaival benépesítve, de a mely miriad világtestnek rendszere, törvénye van. A hol pedig rendszer és törvény van, ott a rendszernek és törvénynek végrehajtó hatalommal is birnia kell; a mely végrehajtó hatalom pedig, öntudatlan anyag, nem lehet.

És ha a materializmus a kézzelfoghatósághoz olyan nagyon ragaszkodik, a semmiből való öntudatlan alakulást éppen ő nem engedheti meg, a mi hasonlíthatlanul nagyobb abszurdum, mintha azt állítom, hogy: önmagától semmi sincs! És sokkal inkább a józan kutatás terén állok, ha az indító okot subjective és nem positive fogom föl s a létezőnél a létrehozót keresem.

A materialista urak fikciónak tartják a bölcsészetet, pedig minden pozitívitásnak ez a lelke. *Kant* a bölcsészet fegyverével oly fizikai tételeket állapított meg, melyekre a materialista

urak csak később jöttek rá, mert a mint hogy az astronomia törvényei és tapasztalásaiból kiindulva meg tudják állapítani még nem látható égi testek létezését, éppen úgy megállapíthatja a filozófia a létezők láthatósága, létrejövetele, működése sat. után a létrehozás még láthatatlan erejének létezését. Így mondta meg *Kant**) ez a látnoki tudományos nagy elme:

„Be fogja bizonyítani a jövő, hol és mikor azt nem tudom, hogy az emberi lélek még az ő földi életében összeköttetésbe lép és földoldatlan összetartozandóságot fog képezni a földöntúli szellemvilággal, hogy benyomásokat és értestiléseket fog onnan nyerni, a mikről mint embernek fogalma és tudomása nem volt.”

Így jövendölte meg Kant a spiritualizmus mai mozgalmát és ténykedését, s az emberi léleknek a túlvilágról érkező oly értesüléseit, milyenekről eddig fogalma és tudomása nem volt. Így értesülünk a vallási fölfogások ama helyességéről, hogy Isten az alkotás világrendszerében nem egyesegyedül működik, de a minthogy a benépesített világtestek lakói az ő alkotási rendszerének végrehajtóiként szerepelnek, éppen úgy be van népesítve az alkotásnak földi szemek által láthatatlan és véghetetlen régiója, az előbbre haladt szellemvilág működő szereplőinek miriadjaival, melyek a világtesteken el nem végezhető és a világtestekről nem látható munkák végrehajtásával vannak megbízva. Istennek tehát nemcsak a világtesteken van szüksége munkásokra, sőt ami a magasabb hivatottsággal járó fontosabb, az isteni alkotást végrehajtó munká-

*) *Kants Werke* VII 32.

kat illeti, az csakis a földöntúli spherákban végezhető. És mert ez így van, mi értelemmel birna az emberi testeket foglalkoztató lelkeknek a halál órájában való kegyetlen lemészárlása, a helyett, hogy amint az isteni bölcsesség szerint történik, azok a rajok váró földöntúli spherák régióiba költöznek át.

A materializmus nem gondolkozott még a fölött, hogy a spiritualizmus fenkölsége és magasztossága, bölcsessége és logikai következtéseihez mérten, ő mennyire a föld porához van ragadva; hogy nézeteivel, a spiritualizmus tiszta látása s a véghetetlenséget bejáró biztos tekintete mellett mily iszonyatos kiskorúságot árul el, s hogy tudatlanságában! pöffeszkedése mily száanalomra méltóan veszi ki magát e dicső küzdelemnek a mennyország fényétől beragyogott sorompói között.

A „*Verein Psyche*” tagjai előtt Berlinben, 1879. márczius hóban *Georg Hittl* 1878. november hóban elhalálozott királyi udvari színházi tag szelleme jelent meg, a halál órájáról hozzá intézett kérdésre, a többi közt következőket válaszolta:

„Egy csodálatos megmagyarázhatlan érzés az, mely a halhatatlansággal tisztában levő haldokló lelkét a halál órájában elfogja. A földtől és a testtől búcsút vevő válás érzelmei ismeretlenek a földi élők előtt. Visszatekintés a múltra és a földön hátrahagyandókra, betekintéssel a jövőbe és az elérendőkkel biztató reménybe, a váltakozó érzelmek egy valódi harcát kelti föl bennünk. A maradás és menés tétovázó küzdelmei foglalnak el, ürm és öröm, fájdalom és gyönyör, mély és magas, szédületes észtbontó

veszteglése közt végre oda lép *egy csodálatosan szép égi fenyben ragyogó magasztos alak, a halál.* E pillanatban a burok lehull s te újjászületten az elképzelhetetlenség országában ébredsz föl.”

Íme, rövid és találó vázlata a halál képének azok előtt, kik a túlvilági élet bizonyosságával tekintenek maguk elé. Áthelyezése, átköltöztetése a földi teendők körében hivataloskodó léleknek, az égi teendők körébe. És mert tény az, hogy a földi társadalom az éginek sok tekintetben összehasonlítható talmi utánczata, ez az átköltözés a földi áthelyezés mozzanatához hasonlít. Egyiknek előléptetés, a másiknak degradálás. Egyik örömmel várja, a másik rettegi. Aki itt e földön igazságtalan fölényeket és előnyöket élvezett, azok elvesztésére gondolva, nem szívesen költözik át oda, ahol egykori lenézettség befolyása alá kerülhet s az egyenlőség mértékével mért és osztogatott érdemek elnyerhetése körül ki van zárva minden protekció. Ahol a szolga a király előtt és számtalan, itt a földön kicsi ember, a miniszter urak előtt nyer bebecsáztatást a kiérdemelt jutalom csarnokába.

Igen is! Ennek az igazságszolgáltatásnak van alapja. Életünk folytatólagossága, munkánk folytatólagossága a földöntúl; alkalomnyújtás a boldogságra mindenkinek: ez az ami Isten jóságának és bölcsességének megfelel.

De hát nem csak állítunk, bizonyítunk is.

(A látnokság; előérzés; gépies írás és beszéd elhaltak hangjával elhaltak nyelvén.)

A látnokság annyi, mint belátni a jövőbe s a túlvilág titkaiba. Ezt némelyek úgy magyarázzák, hogy az emberi sorsnak egyes mozzanatait, avagy bizonyos események bekövetkezése előre meg lévén határozva, az azokról tudomással bíró szellemek az érintkezésre alkalmas földieknek sugallat útján tudomásukra hozzák: míg ismét vannak, kik a látnokság ezen erejét, az egész mindenséget befutó delejhálózatnak tulajdonítják, a mely hálózat az ellypsis minden részét érintve a látnokság érzékeivel bíró lélek előtt föltárja a tervbe vett jövő képét. Ez, a titkok fátyolának mystikus szellőztetése egy-egy tekintet az ember hatalmi körén kívül álló spherákba, figyelmeztetésül arra, hogy nem mindenek e földön határozatnak meg és intéztetnek el.

Ez az, a mit a materializmus makacsul tagad, mert, az agyvelő képességein teljesen tulateszi magát, mert szem nélkül is oly dolgokat lát, melyek vagy a láthatatlan messze távolban léteznek, vagy az emberi sorsok könyveibe s a jövő titkainak túlvilági könyvtáraiban vannak följegyezve; avagy, mint a zárt könyvekből vagy levelekből való olvasás, kézzelfogható, közeli tárgyaknál is észlelhető.

Marcillet magnétiseur például egy *Alexis* nevű somnambulával megcselekedte, hogy elébe tartott egy egészen új kiadású még fölívágatlan

könyvet. *Alexis* tollat, papírt kért és írt. Az angol könyvet fölvágták, s az *Alexis* által jelzett lapon megtalálták angolban, a mit *Alexis* francziára fordított le. *)

Hogy mily ötletesek olykor a tudós urak a párisi akadémiának egy 1841. július 15 én tartott üléséről olvassuk, mikor a látnoki erő még kevésbé volt ismeretes. Akkor mondta *Bochoux* tudós egy somnambulának, kiről azt állították, hogy szemeit behunyva néz: „*Akkor engedje meg kérem, hogy szemeit, melyekre szüksége nincs, kiszúrhasam.*”

Nemde, hogy elmés egy vicz volt ez *Roehoux* akadémiai tag úrtól akkoriban, s íme, ez idő szerint már elsorolhatlanul számtalan tény bizonyítja a behunyt szemmel való látnokságot. És mert azóta nem csak az lett igazolva, hogy látni szem nélkül is lehet, hanem hogy gondolatolvasás és csere által beszélni lehet száj nélkül, hallani lehet fül nélkül és az ízlés érzékei teljesen ellenkező ízről referálnak az agyvelőnek, mint a milyen ízt élveznek. íme tény, hogy az agyvelő konstrukciója azoknak a működéseknek fölfogására, melyek szellemi érintkezés útján történnek, alkotva nincs, ami annál inkább bizonyos, mert a látnokságra a vakok, mint a nem vakok, egyaránt képesek. Azért is e látnokságot *Schopenhauer* „second sighd”, németben „zweite Gesicht” nek nevezte el.

Bende Bendsen beszéli: *Paisen* kletterisi igazgatónak a halála napján *Lindholmban* a parancsnok, annak neje és fia éppen az asztalnál ültek, mikor az udvaron lódobogást s mintegy

*) *Macario* : du sommeil. 199.

a mélységből föltörő üres hang által mondott, következő szavakat hallották: „Az öreg Pál meghótt.” Ámde az udvaron nem volt senki, csak egy órával később érkezett meg egy szolga lóháton, ki az igazgató halálát ugyan ezekkel a szavakkal jelentette.

Wierus írja, hogy bátyja komlókereskedő levén, a kereskedők érkezését ő, *Wierus* mindig előre megmondta, mert megelőző éjjel a komlóraktárban mindig zsvajt hallott. Ez már a távhallás körébevág. (Olvasd: *Kieser*: Tellurismus. II. 58.) Egy somnambula két kilometer távolságban hallgatta, amit egy pap a templomban prédikált és utánna mondta a prédikációt szóról szóra. *Richard* a híres somnambula megmondta, hogy a város másik végében mily szövegű és melodiájú dalokat daloltak.*) Utána tudakozódva, igaznak bizonyult.

Haydn híres zeneköltő naplójában találjuk a következőt: 1792. márczius 25 kén *Barthelmann* úrnál hangverseny volt. *Haydn* egy kompozíciójának előadása közben egy kath. pap elhalványodott és kiment. Meg fogok halni, mondta elébb a szomszédjának. Éjjel, álmomban ezt a melódiát hallottam s tudtomra lett adva, hogy ha azt még egyszer valahol hallani fogom, az halálokat jelenti. Hazament, lefeküdt és meghalt. *Aterius* Syrakusába ment, hogy egy gladiator küzdelmen jelen legyen. Útközben azt álmodta, hogy egyik küzdő gladiator által keresztül szúratott. A mint a küzdelem megkezdődött *Aterius* az álmában látott gladiátort azonnal fölismerte s hátrafelé húzódott. Környezete biz-

*) *Görwitz*: Richards magnetischer Schlaf.

tatására azonban, hogy az csak egy álom volt, vissza ült helyére. A küzdő gladiátort ellenfele, *Aterius* felé szorította, ki védekezés közben oly szerencsétlen mozdulatot csinált, hogy *Ateriust* kardjával keresztül szúrta.

Julius Cesárt is figyelmeztették halála előtt hogy ne menjen a gyűlésre, mert az illető megálmodta, hogy szerencsétlenség fogja érni. Cesar elment és meghalt.

Amint *Maria Antoinette* a parkban sétálgatott, egy *Santerre* nevű serfőzővel találkozáván, oly borzalom lepte meg, hogy az ember után küldött és megkérdezte nevét. Később, mikor a királyné nyaktiló alá került, a vesztőhelyen a nemzeti gárdát *Santerre* vezényelte.

Linné, az ő „Nemesis divina” című művében beszél el egy esetet. Egy útszéli korcsmában egy ember ült és sörözgetett. Kinn esett az eső s egy katonát is a korcsmába terelt. A mint a katona az idegent meglátta, borzongás fogta el és kiment. A korcsmáros visszahívta, hogy várja meg már, amíg az eső eláll. A katona visszatért, de nem bírván az emberrel egy szobában maradni, ismét kiment. A korcsmáros ama kérdésére, hogy talán ellenséges lábon áll amaz idegennel, a katona azt felelte: Soha se láttam, de nem tudok vele egy szobában maradni. Az idegen észrevette az ellenszenvet s eső elmúltával ő is távozáván az eresz alatt álló katonához oda szólt „Vigyázz, hogy fiammá ne légy.” Az idegen hóhér volt, és a katona egy év múlva e hóhér keze által halt meg.

Ezekhez hasonló előérzési eset is számtalan van már följegyezve, de e néhányat is csak annak bizonyítására hoztam föl, hogy az agy-

velő ily apparátussal nem rendelkezik, míg ellenben a lélek a találkozás vagy sugallat által tudomására jöhet földi létezését illető s olykor már előre meghatározott mozzanatoknak.

A mi különben az agyvelő befolyásának teljes neutralizálását illeti, az az automatikus vagy is gépszerű írás, melynek tartalmáról az illetőnek semmi tudomása nincs s a mi csak szuggerálás következtében fordulhat elő. Az eddig elősorolt esetekhez az agyvelőnek, mint érzéki s a lélek rendelkezése alatt álló apparátusnak, közreható szerszámnak, minden önállóság nélküli köze lehet, de az automatikus íráshoz épp semmi köze sincs, mert itt a kéz vezetve lesz s írónak arról, amit ír, tudomással bírnia nem szabad. A kéz működésének ez ideje alatt az emberi alkotmány többi része teljesen passzív viselkedik s az ember önnön magát teljesen a kezét vezető lélek rendelkezésének engedi át, plane ha az illető még hozzá alszik is.

Fenelon egy barátnője *la Mothe Guion* előadása után írjuk a következőket:

„Magányomba visszavonulva oly írási ingert éreztem, hogy nem voltam képes neki ellentállni, sőt a küzdelem önmagammal, hogy nem fogok írni, beteggé tett. Bizonyos félelem fogott el, hogy mit jelent karomban ez az írásra ösztönző ismeretlen rángatózás; melyet nem éreztem eddig soha. Nem csak hogy semmiféle Írásra elkészülve nem voltam sőt ideám se volt semmi olyasmiről, a mit papírra vetni akarnék. Ez egy oly izgató ismeretlen hatalomtól eredő befolyás volt s úgy szólván írási kényszer, mint a milyen lehet a szoptatás egy anyának ki érzi, hogy túlságig meg van gyűlve a teje. Kezembe vettem a tol-

lat, de még az első kiírandó szóról se volt fogalmam, írni kezdtem s mindinkább érzem a féktelen írási ösztönt, mely később tollamat elgondolhatlan sebességgel vezette. Egy pillanatra se tudtam mit írok s bár kezem gyakrabban megállt soha se tudtam hol hagytam el, hol kezdem vagy folytatom, még is a legnagyobb pontossággal lett stilizálva minden.”

Így született meg *Guion*-nok. „*Lès Torrents spirituels*” című nevezetes könyve, a mint hogy a túlvilági közlemények is ez utón látnak, ma már ezernyi helyeken napvilágot, a materialisták önhitt gúnymosolya közt, de a földöntúli életről, annak a földi életre való befolyásáról s az egész mindenséget összekötő magnetikus érintkezésről oly dolgokat hirdetve, melyek mint titkok megfoghatatlanok valának, de így föl fedezetten, tisztán, teljes logikai rendszerben állnak lelki szemünk előtt.

Réthy Sándor, golopi református lelkész úr írja nekem, hogy az általa ismert vallások imái közt oly megkapót és magasztosát, mint a milyent *gróf Wurmbbrandt Adelma*, *báró Vag Ödönné*, *Elise* nővérének szuggeszciója folytán gépies öntudatlansággal írt, nem olvasott soha.

Feumier abbé, 1801 ben, mint a londoni martinista szerzet tagja „*Ce que nous avons ité, ce que nous sommes et ce que nous deviedrons*” cím alatt, egy ily öntudatlanul írt munkát adott ki, melyet ismerősei, mint az ő művét, a menyenyiben a mű nagy tudományt árult el, holott az abbé maga igen kis tudományú ember volt, kétségbe vontak. Erre az abbé azt felelte, hogy ő nem kívánván a más tollaival ékeskedni, bevallja, hogy arról a mit írt, mit sem tudott.

Kezét oly sebesen vezette valami ismeretlen erő, hogy oly sebesen még csak gondolkozni sem lett volna képes.

Egyébként ez az automatikus írás spiritista körökben ma már annyira mindennapi, hogy csak ama tudós tudatlanság nem tud róla, mely ez esetben olyasmi felett mond bírálatot, miről fogalma sincs

De még ha rá akarja is fogni írni tudókra, hogy öntudatosan írnak, nem foghatja rá olyanokra, kik írni nem tudnak. A *mrs Cooper* fia két hónapos korában, a *Jenken asszony* fia 5^{1/2} hónapos korában, a *Mr. Moll* fia három éves korában sat. lettek médiumokká *)

Kétségbe méltóztatnak vonni ezen adatokat, mivel nem méltóztattak látni? Akkor a történelem minden adatát kétségbe lehet vonni és ha egyáltalában csak annak lehet hitelt adni amit saját szemeinkkel látunk, akkor a materialista tudós urak legtöbb munkája is tűzbe dobandó, mert nem csak hogy mi nem láttuk azokat, miket ők ama munkákban állítanak, de nem látták ők maguk sem. A spiritizmus egyébként nem zárkózik el senki szemei elől, mindenki aki bátorságot vesz magának arra, hogy meggyőző esetben spiritistává legyen, annak ma már számtalan alkalma van ily meggyőződést szerezhetni. De teljes tudatlansággal tagadni, szavahihető becsületes emberek komoly állításait sértő megátalkodottsággal kétségbe vonni, nem fölvilágosodott emberekre, de barbár elfogultságra mutat.

Egy *Mansfield* nevű médium például kettős szuggeszció következtében egyszerre két kézzel

*) *Perty*. „Der Spiritualismus.”

és kétféle nyelven írt, amit *Aksakow* saját szemével látott és tapasztalt. *Crookes*, a világhírű angol tudós is látta, amint miss *Fox* egy jelen levő egyén számára a túlvilágról üzenetet írt, más tárgyról, másik kézzel, kopogás általi üzenetet másolt s egy harmadik személylyel egészen külön álló tárgyról társalgott.

Heyer amerikai áldozár szemtanúja volt, mikor egy hajó kormányos, ki az angol nyelven kívül más nyelvet nem ismert, spanyolul, francziául, németül, diákul, görögül és zsidóul írt. *Jougenot des Mousseaux* *) antispiritizta urat teljesen lefegyverezte egy jelenet: Három medium jelenlétében intézett kérdést egy elhalt ismerősehez, s a választ mind a három médium egy és ugyanazon ismerős szellem írásával egyszerre írta.

Angliában általános hatást tett s a spiritizták számának szaporodását százezrekkel, sőt milliókkal segítette elő ama tény, hogy a meghalt *Dickens* „*Edwin Brood*” befejezetlenül hátra hagyott regényének folytatását egy egészen tudatlan médium által, így, automatikusan irattá le.

Ugyancsak *Aksakow* írja, hogy 1875 ben Newcastleben egy tudós társaság a spiritualizmus hitelének megdöntése céljából egy közepes műveltségű női médiummal egymásután 35, három-három óráig húzódó ülést tartott; a médiumhoz mindenféle szakmából nehéz tudományos kérdésekkel intézett, s nincs olyan tudós a világon, aki mindazon szakkérdésekre oly megfelelő korrekt válaszokat bírt volna adni, mint amilyeneket az az egyszerű nő, automatikus írással, öntudatla-

*) *Jougenot des Mousseaux*: „Les médiateurs.”

nul adott, hogy a tudós urak teljesen lefegyverezve ámultak.

Hát azok a médiumok, kik a hozzájuk intézett kérdésekre oly nyelven adnak választ, amely nyelven a kérdés intézve lesz, és annak á megholtnak a hangján, kihez a kérdés intézve lett? *Ezeket is az agyvelő cselekszi?* Úgy vannak ezek a tisztelt urak az agyvelővel, mint a kath. klérus a dogmákkal. Tudják, hogy az első rés, melyet az ostromlók e bástyán ütnek, az egész kártyavárat romba dönti. Ezen megállhatlan érvекbe kapaszkodnak tehát az orthodox fanatizmus minden erejével. Éppen erre vonatkozólag, alkalmoszerűnek találjuk a *Galilei* elítéltetésének szövegét, hiteles okmány másolata nyomán közzétenni.

A dogmatikusok és Galilei.

A Lüttichben megjelenő „*Messenger*” hasábjain jelent meg a *Galilei* 1615-ik évben történt elítéltetéséről szóló alábbi okirat és pedig a következő sorok kíséretében:

„Egy, eredetében csak kevesek előtt ismert okmány került napfényre a Vatikán aktái közül most nem régiben, a mely okmány lemásolhatására az *Emile Zola* és *Julius Blas* ellen kiadott római ítélet hozta meg az alkalmat A Vatican ezen okmánya lefényképeztetés nyomán jutott birtokunkba.”

„*Ítélet és gyógyító vezeklés.*”

„Te az inquisitionak 1615-ben föl lettél jelentve.”

„Mert te, mint igazat, egy hamis tant hirdetsz: hogy t. i. a nap mozdulatlan és a világ központját képezi s hogy a helyett a föld teszi meg az ő mindennapi mozgását. És miután te ezen tant, tanítványaid gondolkozásába is bejött; és mert te ezen tárgyról német matematikusokkal levelezést folytatsz; mert te a nap foltjairól leveleket közölsz, a melyekben állításodat az igazság tana gyanánt tünteted föl; és mert te a czáfolatokra feleleteket adsz, a mennyiben a szentírást saját észjárásod szerint magyarázod”... .

„A tribunal ezen hátrányos és törvénytelen tanok hirdetésének megakadályozását elhatározta.”

„A pápa és a kardinálisok megbízásából alakított ezen küldöttség papjai állításaidat következőleg osztályozzák: „Hogy a nap a világ közepe és mozdulatlan”, ez egy Ízetlen okoskodás, hamis phylosophie és az eretnecség kifolyása, valamint hogy ellentmondás a szentírással. „Hogy a föld nem a világ közepe és nem mozdulatlan hanem mozog”, egy hasonlóan nevetséges állítás, hamis bölcsészeti szempontból, hamis theologiai szempontból és tévedés a valóságban”... .

„Ezennel kinyilatkoztatjuk, hogy te ellened, mint eretnek ellen erős, alapos gyanúink vannak: mivel hogy te a szent és isteni iratok állításaival szemben álló tant vallasz és hirdetsz. Hogy a nap a világ közepe s keletről nyugatra egyáltalában nem mozog és hogy a föld mozog, mely egyáltalán nem középpontja a világnak. Mert te olyat hittél s hihetőleg mint véleményt védelmeztél, a mely véleménynek a szentírással való összeütközése ismeretes.”

(Vajjon a nagyérdemű és nagyon tisztelendő kardinálisok még ennél alaposabban is kifejezhetnék magukat? Ezt alig lehet föltételezni jegyzi meg nevezett lap siettek azonban az ítélet meghozásával, a mely következik:)

„Ennek következtében kinyilatkoztatjuk, hogy te minden gyanút és büntetést magadra vontál, minden gyanút és büntetést, melyek a szentegyház jogai és gyülekezetei által mindazok ellen, kik az ismert szabályok és határozatok ellen vétkeznek, foganatosítandók.”

„Tetszik nekünk azonban, hogy tégedet ezen gyanú alól felmentünk előre bocsátva, hogy te igaz szívvel és hűséges hittel megtagadod, megátkozod és az általunk előirt formák szerint utálatosnak nyilvánítod mindazon tévedéseket és eretnokségeket, melyek a katolikus apostoli szentszék tanaival ellenkeznek. Ámde, hogy a te nehéz és káros tévedésed és engedetlenséged bűn tétlen ne maradjon, hogy a jövőben tartózkodóbb légy s mint ilyen, másoknak példa gyanánt szolgálj, nehogy hasonló vétkezésbe essenek, ezennel kinyilatkoztatjuk, hogy „A Galilei beszélgetései” című könyv betiltatik. Mi elítélünk téged ezen inquisitio közönséges fogságára, a mi akaratunk szerinti időre. Mint gyógyító vezeklést megrendeljük, hogy három óv leforgása alatt a megbánás zsoltárát minden héten elmondj. Valamint fentartjuk magunknak ezen büntetés meghosszabbítására vagy rövidítésére a teljes jogot.”

„*E piu si muove!*” kiáltá Galilei, a mint előtte az ítéletet kimondták.

És azt hiszik a materializmus dogmáira esküsző tudós urak, hogy ők toleránsabbak, fölvilágosodottabbak és kevésbé elfogultak a ró-

mai szentszéknél s vajjon, hogyha az inquisitio hatalma kezükügyében állna, nem lépnének föl teljes erővel a spiritualizmus ellen? Hiszen a bölcs németek csak nem régen ítékeztek spiritiszták ellen fogsággal. Látnokasszonyok nálunk is üldöztetnek, habár nem is a boszorkányégetések szigorával, s alább le fogunk írni egy esetet, ami Németországban csak most adta magát elő, hogy látnokasszonyt és egy médiumot az örültek házába zártak.*) S ezt olvasva, nem mosolyognak önök uraim, hogy úgy kellene tenni velünk is? A lapok hasábjain különben is lehet ily proposíciókat olvasni.

Nos hát különbek önök a szent inquisitio tagjainál? Fölvilágosodottabbak önök Ava fejedelménél, ki bolondnak nevezte Holandia követét, amiért azt merte állítani, hogy az ő hazájában a víz a hidegtől annyira megkeményedik, hogy emberek járnak, csuszkáinak, mulatoznak a legmélyebb folyók és tavak tetején.

Az önök dogmája és szentírása az agyvelő, éhez épp oly fanatizmussal ragaszkodnak, mint az inquizitorok a vallás dogmáihoz. Rettegnek amaz evolutio és ama reformoktól, melyek a spiritualizmus diadalával a tudományok terén bekövetkeznek s az emberi ész eddig nagyoknak tartott vívmányait (?) legszorgosabb kutatásaik hypotheziseit, halomra fogja dönteni! Mint aki czirkalommal keresi a verslábokban a költészetet és a művészetben a művészetet, úgy el vannak önök merülve, amint körzőikkel a lelket az anyag összetételében keresik, annál inkább, annál fanatikusabban pedig

*) „Neue spiritualistische Blätter” 19.

most, mikor az anyag uralmának napjai megszámlálvák.

Tagadhatatlan, hogy az agyvelő komplikációja az isteni bölcsességnek épp oly remeke mint minden, a mit magunk körül látunk és tapasztalunk, de nem az Isten maga, mint például a lélek, mely épp oly moleculája a szellemi ős erőnek az istenségnek, mint az anyag moleculája az anyagnak. És ha önök az agyvelő labirintúrájában kutatva nem veszik észre, hogy az egy lakás, egy tárház, mely csodálatosan nagyszerű összetételénél fogva annak a lénynek, melynek használatára berendezve van, végrehajtó eszközül szolgál, akkor önök abban a tévedésben vannak, melyben voltam én, midőn a lipcsei univerzitás híres botanikusa és zoológusának dr. Reichenbachnak előadását a korall szigetek és gyöngyökről hallgatva, azt a kérdést intéztem hozzá: Vajjon a korallgyöngy állat? Ő mosolyogva ennyit mondott: „És vajjon a csigának a háza állat?”

De mikor hát az emberek nem okulnak

(Egy igen tanulságos e: et.)

És hogy annyi évezred tapasztalása és fölfödése nem volt elegendő arra, hogy az embert az ő véges elméjének korlátozott mivoltáról meggyőzze, azt lépten-nyomon újabb adatok bizonyítják. Egyik fölfödés ugyanis a másikat éri, egyik fölfödéstől a másikig még csak gondolkozást idő sincs arra, hogy lehetőségében higyjünk avagy kételkedjünk, ámde a tagadás meg-

átalkodottsága meg van bennünk minden iránt a mi véges elménk felfogásának keretébe, illetőleg korlátaik közé be nem illik: és ez nem más, mint az anyagiség közvetítő érzékeinek visszahatása, az a szoros összefüggés, mely a test és lélek közt nemcsak fizikailag de vegyileg is létezik. A lelki tehetség korlátozása a test által, annál inkább, minél inkább nagyobb befolyást engedünk ez utóbbinak. Csak is ez magyarázza meg azt a, quási irigységet, melylyel a test a lelki öntudat segélyének igénybevételével, a lelki fensőbbiségnek minden újabb és újabb nyilvánulása iránt viseltetik.

A spiritualizmussal pedig éppenséggel válnak ponthoz értünk. Itt a materializmusnak nemcsak makacsságával de ellenszenvével s irigységének eltitkolhatlan karakterisztikumával is dolgunk akad. Ez egy új korszaknak a küszöbe előtti sáncz és bástyaküzdelem, melyet lépésről-lépésre kell bevinnünk s a mely küzdelem diadalmas befejezése az «emberiségre egy egészen más, az eddigőtől egészen különböző új életet fog deríteni.

Az anyagi erő a materializmus kezében, mi csak szellemi fegyverekkel küzdhetünk s hogy e küzdelemben még sok tévedés, igazságtalanság és erőszakoskodás fog végbemenni, arra el lehetünk készülve. A többi közt mindjárt el is mondhatunk egy esetet:

Dr. Med. G. von Langsdorff írja egyik értekezésében: „Tisztelt olvasó! Hogy a mi világunk egy szellemi világ behatásának előestéjén áll, azt a következő eset kétségbevonhatlanul jelzi, mintegy ujjal mutat ama hajsztalmeresztő dolgok egyikére, milyenek részint szü-

lői, részint nevelői vagy orvosi tájékozatlanság következtében fordulnak elő, s az örültek házának falai közé zárnak olyanokat, kik testi konstrukciójuk következtében, de a mely konstrukciók az ismert és elfogadott öt érzék határán kívül nem létezőknek tekintetnek, az emberiségnek nagy hasznára lehetnének.”

„Új-Anglia egyik ismert nevű, mély gondolkozású tudósa, kitűnő jellem, jótékony lélek, adakozó és nevelő *Mr. William Harrington*, tartotta a következő fölolvasást:”

„Egy ember, kit én *James Aughton*-nak nevezek, fiú korában többféle jelenségnek volt kitéve. Maga hált egy szobában, gyakran hallott szokatlan hangokat s ha fölkelt, hogy a hangok eredetét kutassa, sötét, az éjjeli homálnál sötétebb alakokkal látta magát körülveve, kik minden mozdulatát utánozták. *) A fiút, ezen jelenségektől való napról napra fokozódó félelem ragadta meg úgy annyira, hogy a takarót magára húzva, re megés közt tölte éjszakáit. Ezen folytonos remegés idegeit megtámadván, könyörögni kezdett szüleinek, hogy vagy más szobába tegyék, vagy háljon ott vele valaki. A szülék mindezt képzelődésnek tartván, magyarázgatni kezdték fiuknak, hogy amit állít az lehetetlen, ne képzelődjék és

*) Szellemek előadásából tudjuk, hogy vannak gonosz lelkek, kik földi tulajdonságaikat magukkal viszik s azoktól makacsságuk miatt hosszú időközön át sem tisztulnak meg. Ezek, magukhoz hasonló társaságot keresve olykor csapatosan járnak s mediumi tulajdonságokkal bíró, rendszeren oly áldozatokat keresnek ki kedvtöltésük céljául, kik gyengeségüknél és tudatlanságuknál fogva, tőlük szabadulni nem képesek.

ne legyen gyáva, inkább szegy élje ezért magát. A fiú azonban nem tágított, teljes meggyőződéssel és erősen állította, hogy de igenis, őt sötét alakok veszik körül, sőt még forró lehelletüket is érzi. A szülék végre is abban állapodtak meg, hogy fiuk örjög s a mai nap szokásos „*üldözési mániában*” szenved. (Ezt könnyebb volt nekik föltételezni, mint a gyermeknek éjszakára lámpást vagy háló társat adni.)”

„A gyermek állítása mellett nemcsak megmaradt, de rémülete fokozódott s mert látta, hogy szülői nem tesznek róla, panaszával később elhallgatott sőt megtagadott mindent választ. Pedig amint elébb állította, látományai iszonyúak voltak, mert ha bár őt tényleg nem bántották is, de folyton verekedtek, egymást tépték s gyilkolni igyekeztek. A gyermek egyszer így szólt:”

„Meg fogod látni anyám, hogy én hozzájok szegődöm.”

„Kikhez akarsz te szegődni Jimmie?”

„Nos hát az ördögnek ama csapatához, mely minden éjjel nálam van s ott mindenféle tréfát elkövet. Majd én is birkózom velük, akkor legalább mulatok.”

„Ostobaság Jimmie. Az ördögnek nincsenek csapatai.”

„De ha én mondom neked, hogy vannak. Sőt olykor nagyon is nagy csapatok. Ezek engemet nagyon kínoznak, de ha közéjük szegődöm, nem bántanak és nem fogok tőlük félni.”

„A fiú ezen beszédét hallva, az anya nagyon szomorú lett. Azt hitte, hogy a fiú ezen megszólalása a teljes örültség előjele. Elmondta férjének, ki azon véleményben volt, hogy a gyerek nem bolond, de azért beszél bolondokat, mert őket

akarja bolondokká tenni. Ámde majd fog ő segíteni a dolgon. Az apa meg volt győződve ama ostoba tanácsok helyességéről, hogy a gyermeket kellően nem fegyelmezni szülői bűn, mert mulasztás. Jimmie tehát szigorú apai elbánásban részesült.”

„A helyett hogy a szigor használt volna, csak daczosabbá tette a gyermeket, ki végre a fenytések és a szülék iránt tettekben úgy mint szavakban megvetést kezdett tanúsítani. A rövidlátó apa előtt a gyermek istentelen elrugaszkodott teremtmény gyanánt tűnt föl és kegyetlen elbánásban részesült. Ennek a, lett következménye, hogy a gyermek valahol egy törre tett szert, éjjel az apa hálószobájába osont, a tört az alvó mellébe szúrta, s mint láthatatlan fogd megektől üldözött, dermesztő visítással futkosott egyik szobából a másikba. Végre lefogták, de nem az élő, hanem a láthatatlan üldözők ellen küzdött és a jelenlevőkre nézve érthetetlen szavakat ordítózott. Persze hogy annál inkább örültek hitték, noha ő valóságban látta a kik ellen küzdött, s hogy azok tényleg létező szellemek voltak, amint látni fogjuk, később bebizonyult.

„Az apa bár veszélyesen, de nem halálosan lett megsebesítve s kigyógyult, az anya azonban annyira szívére vette családjá e szerencsétlenségét, hogy bánatában meghalt. Jimmie tollas párnákkal és matráczókkal borított falú szobában lett az örülteknél elhelyezve.”

„*Mr. Harrington* később a már fiatalemberré fejlődött *Aughtont* a tébolydában felkereste s ott beszélték neki, hogy ez a fiatal ember, mint dühöngő, az intézetben levő valamennyi dühös bolondot fölülmúlja.”

„Ekkor jutott eszébe *Mr. Harringtonnak*, vajjon ez esetben egy medium nem e többet tudna segíteni valamennyi orvosi tudománynál? Ámde a mint ezt említette, kicsinylően megmosolyogták. „A spiritizmus úgy is több bolondot adott már, mint amennyire szükségünk van” volt a válasz.”

„Vannak vallási tébolyodottak is? kérdé *Harrington.*”

„Igenis, vannak.”

„Hányan lehetnek?”

„Gondolatban olvasva az egyik orvos kilenczet mondott „

„Tizenegy igazította helyre a másik.”

„És hányan vannak a spiritista örültek?”

„E kérdésre szünet állt be. Az orvosok sugdosva beszéltek egymással végre kijelentették, hogy mindössze is: egy asszony.”

„És miben nyilatkozik nála a tébolyodottság?”

„Azt állítja, hogy szellemeket lát, sőt beszél is velük.”

„Nehezen kezelhető?”

„Éppen nem. Semmi fáradságot nem okoz.”

„Vajjon megláthatnám?”

„Ez meg lett engedve s *Mr. Harrington* csakhamar meggyőződést szerzett magának arról, hogy az asszony egyike a legkitűnőbb látnokoknak. Elmondott az ő, már t. i. a *Harrington* életéből olyanokat, melyek régen kimentek emlékezetéből. Végre jelezte neki, hogy ez intézetbe jövetelét jó szellemek sugallták, mert itt lenni kell egy olyannak, kinek reá, szüksége van.”

„Néhány nap múlva sikerült *Harringtonnak* kieszközölni, hogy vele együtt az asszony is

(Mrs. Fogel) James *Aughtou*-tól, bocsáttassák. Azaz, megengedettett, hogy a lelkileg beteg nő egy dühös bolonddal szembesíttessék.”

„Ebből egy igen érdekes jelenet fejlődött.”

„Az asszony azonnal kijelentette, hogy: Ez a szegény ember gonosz lelkek által van megszállva. Egy cseppet se csodálható, hogy az eszét elvesztette. Hiszen ez, pihenés nélkül folyton küzdelemben áll a rossz lelkekkel Most is úgy tesznek vele, ijesztgetik, mintha gyilkolni akarnák Igen igen! Ezek ha kifoghatnak valakin, balálra ijesztgetik. De hát nem látják őket? Bizonyosan átlátszók az önök tekintete előtt. Van köztük, akit ismerek, aki már velem is próbálkozott „

„És hogy tudta ön távol tartani magától?”

„Imádság által.”

„És kihez imádkozott?”

„Az örök Istenhez. Csakis ő hallgathatja meg az imát.”

„Nem imádkoznék ezen emberért is?”

„Sőt igen. És minden további teke toria nélkül letérdepelve, imádkozáshoz fogott. Hosszasan tartott a buzgón és fennhangon mondott ima, de oly lélekemelően, oly megragadóan szép kitételekkel, hogy az orvosok is meghatótan hallgatták, de mert az imádkozást nagyon hosszadalmasnak találták, el akarták távolítani az illetőt, *Harrington* azonban közbevetette magát, s midőn az imádság magasztosan karakterisztikus vonásokat kezdett öltetni, ők maguk is elámulva s nagy érdeklődéssel figyelték. A tomboló *Aughton* is pillanatról pillanatra csendesebbé lőn és figyelni kezdett az imádkozóra. Az orvosok ezt jó jelnek tekintették s most elő-

szőr láttak a beteg arczán egy deengő szelíd mosolyt.”

„Másnap már magok az orvosok óhajtották a Mrs. Fogel megjelenését és imádkozása ismétlését. Már ekkor *James* hasonlíthatlanul nyugodtabb volt. A látnoknő mai imájával a rossz lelkek ellen is védekezett, kik, ha el nem hallgat, halállal fenyegették. Ő azonban nem engedett. *James Aughton* mindinkább visszanyerte helyes eszméjét, míg végre az asszony kijelentette, hogy mennie kell. *James* hálásan mosolygott reá és ennyit mondott: *Imádkozzál!*”

„Mrs Fogel a beteg óhajtására mindennap megjelent, imádkozott s a beteg paroxizmusa napról-napra alább hagyott, beszélgetni kezdett, szomorú életpályájáról, mely íme egy nagy tévedés és fájdalmasan panaszkodott.”

„Hallom, monda – hogy szüleim meghaltak. Szegény anyám! Apámnak irántam tanúsított kegyetlensége idő előtt sírba vitte őt. Apám nem akarta beismerni és hinni az igazságot, hogy engemet ellenséges idegen elemek üldöztek. Ő egy vallásos ember volt és gyakran imádkozott a pogányok lelkeiért, hogy azok mentve legyenek az ördög hálójától; de mikor az a háló az ő gyermekét vonta be, nem akart annak hírt adni*) s engemet a rossz szellemekeli küzdelemben nemcsak magamra hagyott, de mintegy

*) Ez is az emberi nagy tévedések mellett bizonyít. Milliói a vallásos embereknek, templomokat járva túlvilági büntetéseik elengedéseért imádkoznak, s íme a spiritizmusban, mely őket a túlvilág szellemeivel összeköttetésbe hozná, nem hisznek. Egy lépésnyire tőlük a ezél s ők a végtelen távolban keresik azt.

Szerző.

amazok kezére járván kínozott. Erősebbek lévén mint én, martalékkukká lettem mindaddig, míg Mrs. Fogel segélyemre sietvén eltávolította őket. Ha! Itt van egy megint! Az istenért, ne bocsásatok hozzám! Kezét akarja nyújtani. Ez a leggonoszabbak egyike! Azt kívánja, hogy Mrs Fogelt gyilkoljam meg.”

„Nos ha úgy van, kiáltá Harrington, akkor mindnyájunkat szemben fog találni magával.”

„Hála Istennek! Ez segített. Ettől megijedt és elsietett.”

„Ez volt a rossz szellemek legutolsó kísérlete, a midőn is Mrs Fogel fölszólítást kapott hogy az Aughton ápolását vállalja el.”

„Alkalmilag megpillantotta Mrs Fogel az Aughton szüleinek lelkeit is. Mrs Harrington ezt a következőkben adja elő:”

„Tegnap monda a látnoknő az ön szüleinek lelkei megjelentek előttem. Hő óhajtásuk megkérlelni önt, hogy a tévedésből ön ellen elkövetett hibákat, bocsássa meg. Kivált az ön atyja kéri ezt.”

„Nem! Én nem akarom!”

„Ámde az ön vonakodása az ön anyjának fájdalmakat okoz.”

„Apám okozta ezeket a fájdalmakat és nem én, és én tudom, hogy anyám semmi ily esztelenséget nem kíván tőlem. Megbocsátani annak ki egész életemet tönkre tette, nem lenne más mint esztelenség.”

„Bocsásd meg a mi vétkeinket, valamint mi is megbocsátunk ellenünk vétőknek.”

„Miféle megbocsátanivalóm van nekem?”

„Az ő bűneik.”

„Én nem követtem el azokat.”

„Mindannyian bűnösök vagyunk, tudva vagy nem tudva, már az Ádám engedetlensége által is.”

„Feleljen mindenki magáért, Ádámhoz semmi közöm. Gondoljon magával ő is.”

„Ön eltér a tárgytól. Arról van szó, hogy atyja tévedéseit bocsássa meg. Ő szenved az ön makacssága miatt „

„Miért nem gondolta ezt meg életében? Nem jobb lett volna? . . .”

„Mr. Aughton, ki bár a Mrs Fogel szavait mindenben elfogadta és követte, nem volt arra bírható, hogy atyjának megbocsásson.”

„Két hónappal a Mr. Aughton halála előtt, Mrs Fogéit, mint meggyógyultat el akarták bocsátani, de ő ápolója mellett maradt. Mr, Harrington tanúja volt az Aughton halálának. A haldokló hátra volt dülve ágyában s feje a Mrs Fogel ölében levő párnán nyugodott „

„Az ön anyja s több lelki barátja vannak itt, várva az ön érkezését. Atyja is itt van. de oldalt áll és nagyon szomorúnak látszik. Nem gondolja kedvesem, hogy már eleget szenvedett? Nem gondolja, hogy a bocsánat egy szavával meg kellene vigasztalnia?” Aughton nem válaszolt. Mrs Fogel folytatá: „Ő nem akart rosszat, ő saját belátása után ment azt híván, hogy kötelességét teljesii. Ne tegye őt emberi gyarlóságáért felelőssé. Az ön anyja is támogatja kérésemet.”

„Nem látom anyámat. Hol van ő?”

„Itt, szorosán ön mellett.”

„Ah igen! Most már látom! Apumat is. Joe bátyámat is. És ez itt kicsoda? Ah! Kati néni! És apám mily szomorú! ... Igen

apám, én ... meg ... megbocsátok! A beállt halál a további szavaknak véget vetett. Lelkének keménysége meg volt törve s egyesülve lettek ismét.”

„Temetés után megjegyeztem a tébolyda igazgatójának, hogy most már mint gyógyultat (!) Mrs Fogelt is el fogják bocsátani.”

„Ne beszéljen erről kérem monda restelkedve az igazgató az önök spiritualizmusa előtt meghajlok. Nem kell több bizonyíték mint ez az átmenet a túlvilágba. A mit ez a nő tett, mint csoda tűnik föl előttem. Áldja meg érte az Isten!”

„Áldja meg az Isten! mondta ő. S vajjon ez elég? Elég annyit mondani, hogy ezt csodának tekinti? Nem e kötelességük lenne az ily gyógyítást szaklapjaikban közzé tenni s nyilvános megbeszélés alá bocsátani. Én magam is tudok esetet, mikor egy 16 éves leány, mint dühös örült az altonai tébolydában a legember-telenebb kínszásoknak, verésnek, éheztetésnek, nedves pinczékbe való elzárásnak a hol patkányok mardosták lett kitéve. Egy spiritista által lett fiam erre figyelmeztetve, ki azonnal nyomára jött, hogy a leány megakadt tisztulás következtében agyvértolulást kapott, a mely 14 napi okszerű kezelés által el lett mulasztva.”

„Az anya ugyanis, fiam tanácsára a leányt két erős ember által Freiburgba hozatta, a hol 14 nap alatt jobban lett. A leány egy gyönyörű teremtsé volt és most boldog családanya. Vajjon az altonai tébolydában hagyatva, mi lett volna belőle?”

„Íme a materialista tudományosság csalhatatlansága. Az elbizakodott önhittség!”

*Dr. Med. G. ton Langsdorff. *)*

*) „Zeitschrift für Spiritismus.” 1897. sz. 22.

Mindéhez még annyi hozzáadni valóm van, hogy bezzeg ama tébolyda Új Angliában *Harringtonnak*, az egész világot bejáró ezen fölolvása után is bölcsen hallgat, visszaélve *Harrington* ama kíméletességével, hogy nem akarta őket tüzetesen megnevezni, noha ki lehet találni könnyen, hogy melyik tébolydáról van itt szó. Éppen így hallgat az altonai tébolyda igazgatósága, valamint az egész materialista tudományosság. De bezzeg mikor a spiritualizmus terén találkoznak csalással, a hány lap a világon van, ezt a csalást mind hirdetheti. Pedig kinek jut eszébe tagadni, hogy a spiritualizmus terén nem fordulhat elő csalás? Vajjon a templomban, az oltár előtt; a törvényszékek termeiben; a királyi kabinetekben nem fordulhat elő? De azért talán nem minden pap, bíró, avagy fejedelem csaló?

Szóval, ha azok a materialista tudósok a spiritizmus csalásaiban olyan nagyon bizonyosok, hát miért nem mernek fölfedezés szempontjából, a spiritizmus felé közeledni? Hiszen ezernyi már a tapasztalás, hogy az egész tagadás tudatlanságból ered, hogy azok a legmakacsabb tagadók, kik a spiritualizmusból legkevesebbet tudnak.

Hiszen nekünk is vannak, és pedig a tudomány minden ágából világhírű tudósaink, a legzseniálisabb lángeszű emberek, azzal a különbséggel, hogy nemcsak a materializmus szakmaiban tettek világhírré szert, hanem a spiritualizmus szakmaiban is, tehát ennyivel mindenesetre hogy többet tudnak amazoknál.

Kinematographia, vagyis mozgó fényképek a spiritualizmusban.

A monda Lucziferről valamint a szentírás igen sok oly tétele, melyet a materialista tudomány fumigálva mosolygott meg, valónak kezd bizonyulni, valamint az is, liogy látnokság és isteni sugallat folytán, egyszerű halász és pásztor emberek a tudományos kutatások terén nagygyá lett materialista tudósainknál már évezredekkel ezelőtt többet tudtak, s hogy a szentírásban olvasható megnyilatkozások valóságaira, valamint a régi egyiptomiak, asszírok és babyloniai mysticizmusának alapos ponderatióira jönni csak most kezdünk. Hogy ezekről a mai nagy fölfedezések létezéséről az ókori nemzetek hagyományai már bizonyítékokat szolgáltatnak, az újabbkori tudomány mechanikája az igének csakis testet adott s a már létezők felhasználásához materiális eszközök fölhasználásával járult hozzá.

Innen a régiek mysticizmusa s a maiak materializmusa. A régiek ama létező erők valamennyiét ismerték már, de csak mystikus, meg magyarázhatlan és kifejthetlen alapon, míg ellenben a maiak ezen erőknek testet adnak, a mysticizmus teréről a materializmus terére lépnek s foglalkozásuk stereotypje cseréli ki a régiekét a helyett, hogy szépen megférnének egymás mellett.

A minthogy a régiek nem ismerve a materializmus segédeszközeit, egyoldalúak voltak a mysticizmusban, úgy a maiak a létező erőket materialis eszközökkel saját érdekükben kihasználván, immár magukat a világ urainak képze-

lik, s egyoldalúak a materializmusban. Nem törődve azzal, hogy mindezek az erők és jelenségek honnan kerülnek elő, meg vannak elégedve azon hatalmukkal, hogy ím ezen erőket szolgálókká tenni és fölhasználni képesek. A régiek azért voltak a mysticizmus rabjai, mert a megfoghatatlan megfoghatóságát nem ismerték, a maiak pedig a materializmus rabjai, mert megfoghatatlant nem ismernek, illetőleg nem akarnak ismerni; és mivel hogy a megfoghatókat szolgálókká teszik elbizakodottságuk istenfölöttiséggé, saját maguknál nagyobb hatalmat ismerni nem akaró Lucziferkedéssé kezd fajulni.

Mindentudásuk önhittsége teszi őket hitetlenekké, pedig ezen mindent tudás még semmit tudás és lépten nyomon rájövünk arra, hogy a materializmus eszközeinek kivételével, a régiek, látnokság és sugallat folytán a természet titkai-ból többet ismertek, mint a maiak, hogy ezek a mai fölfödözések nem *fölfödözések*, hanem *földe-ritések*, a mysticizmusnak kézzel való megfoghatóságai és fölhasználhatóságai. A spiritualizmus és materializmus egymástól tehát csak annyiban különböznek, hogy míg a spiritualizmus az alkotás titkainak még mindig mystikus mélyét látja, kutatja, s az isteni spherák megmérhetetlenségének ürességét tagadván, az úgynevezett úrnek nem csak benépesedtségét állítja, de immár azok lakóival érintkezésbe is bocsátkozott. A spiritualizmus a régiek mysticizmusát tehát nem veti meg, sőt a materiális tudományok alapjául fogadván el, a materializmusnak mintegy lelkéül tekinti, amely léleknek a materializmus testet adott; míg ellenben a materialisták csakis az általuk kezelt anyag létezését ismerik el, telje-

sen perhorreskálván a régiek látományait, ezekből fejlődő fölfogásait és következtetéseit.

A materializmus a régiek egész fölfogását, bölcselkedését, szóval a nem kétszerkettőn alapuló minden állítását megveti, quási nem létezőnek avagy mint létezőt ostobaságnak tekinti és önmagából indul ki; míg ellenben a spiritualizmus nem csak a kőzetek rétegeit és geológiai alakulásait tekinti a mai kor előzményei gyanánt, hanem a levegőben mozgó szellemi tünetek fokozatos fejlődését és átalakulását is; nem csak az élettelen tárgyak tömegében Trója, Pompei s Herculaneum romjai, nemcsak az etruskok és gepidák sírhalmai s a druidák temetkezési helyei közt keres archeológiai bizonyítékokat, hanem a psychologia végtelen nagy tárházának adathalmazai közt is, el nem zárván magát a szellemi alap létezésének hitétől sem s nem válva egyoldalúvá Isten világában, hol nem csak a testnek vannak jogai és szabadalmi, hanem a léleknek is.

Ez a különbség a spiritualizmus és materializmus közt: tanulmányozni és tudni a mit Ők tudnak; de tanulmányozni és tudni azt is a mit ők nem tudnak. Mi az ő tudományaik terén épp oly tájékozottsággal bírunk, mint ők, de ők a spiritualizmus tudományát egyoldalú elfogultságukban megvetvén ezen a téren semmi tájékozottsággal nem bírnak. Minden tagadásuk és gúnyolódásuk, tudatlanságuk és elfogultságuk eredménye. Lássuk pedig most már, hogy mint ők, a materializmusból is többet tudunk!

A mozgó fényképek csodajátéka is új dolog. A kairói vásár az ő egész exotikus mozgalmával; a párisi boulevardok rengeteg forgalma; a tunisi bey elvonulása; az Etna füstölgése vagy

a chicagói kiállítás élő látképe sat. a Budapesten kényelmesen ülő emberek szemei előtt az ő teljesen mozgó és élő valóságukban lejátszva megragadó és csodálatos dolog! Az emberi ész újabb nagyszerű találmánya, annak az emberi észnek, mely íme, az istenség tárházába kezd már utat nyitni magának. Bizakodjál tehát el oh materializmus, hidd el magadról hogy ez a te találmányod, hogy minden eddigi *földerítés* a te fölfedezésed, s hogy Isten akarata folytán, az alkotás tárházából, a titkok eme újabb morzsáját nem e a véletlennek elnevezett sugallat játszotta-e kezidre? Tudod e ember, hogy az alkotás titkainak eme tárházában a mozgó fényképek rengetege már világteremtése óta meg van, s hogy lesz idő rá, midőn a spiritizmus segélyével látni fogjuk az alkotás minden mozzanatát, az ókor minden városát és nemzetét; Semiramis ütközeteit, a Pharaok birodalmát, Carthago és Jeruzsálem pusztulását; a magyarok bejövetelét vagy a Hunyadiak és Zrínyiek hőstetteit. Mindezeket mozgó fényképekben, szemeink előtt lejátszatva, íme példákat sorolunk föl már is, melyek előre vetik fényüket. Tagadhatja az ő önhittségében és tudatlanságában a materializmus, de mint hogy az égről a csillagokat, úgy azokat a tényeket, hogy amiket ő most *földerít*, a mysticizmus tör ténétében meg valának írva már évezredek előtt, nem fogja letagadhatni soha!

Denton a geológia tanára Bostonban, több jelenlevő egyén aláírásával jegyzőkönyvet vétetett föl ama látományról, melyet fia csodálatos psychometriai tulajdonságánál fogva 1867 év február havában egy tudományos társaság előtt kifejtett. Tapasztaltatván ugyanis, hogy régiségekről lenézi

ama történeteket, melyek a régiségekre az események sorrendjében mint mozgó fényképek ábrázolva vannak, egy, Kaliforniában a láva alul hús láb mélységből kiásott elefánt agyart adtak neki, hogy arról, az eseményt, mely ez agyar körül lefolyt, nézze le. Megjegyzendő, hogy a fiú 10 éves volt s előre haladt geológiai tudományal nem dicsekedhetett.

Amint az agyart kezébe vette s a psychometria képességével megáldottak szokása szerint homlokához tartotta, mint lelki szemei előtt megjelentekről, a következőkről referált:

„Látok egy nagy elefántot, nagy fűben, közel egy tóhoz, élettelenül feküdni. Látok még azonkívül két elefántot a fűben gázolni. Ámde világosodik. Még vagy hús elefántot látok, amint kifelé jönnek az erdőből. Az erdőben állatok ordítanak. Az elefántok egyike egy fát kitépett, íme most isznak. Ámde mily borzalmas dörgés van a föld alatt. A fák düledeznek s a föld mint a víz, hullámszik. Egy elefánt elesett, Indusok rémesen futkosnak. A föld emelkedik. Hegy alakul. A hegyből fekete füst tör elő. Nagy kövek röpülnek ki a hegyből. A hegy egyik oldala beszakadt s a nyílason láva ömlik ki. A dörgés siketítő. Mellém egy kő esett most, pedig a vulkán legalább is három mértföldre van tőlem. Az erdők égnek, a láva a vízbe foly s a víz földuzzad. Roppant fehér világosság és forróság terül el. Egy egész tűzfolyó hömpölyög. Elefántok futnak. Egy elesett, de sebesen fölállt. De már több is elhullt. Oh mily forróság van. Minden tűzben áll. A láng magasabbra csap a hegynél. Sötét sűrű füst terül, el, melyen keresztül csak a tűz látszik. A hegy még mindig nő. Olyan

most nekem, mintha vagy húsz mértföldet távoztam volna.

A hegy oly kicsinynyé lett mint egy hólyag.”*) Bölcseknél gondoskodott Isten arról, hogy e világon megtörtént dolgokról másolatok vétesse- nek, és pedig a maguk megtörtént természetes állapotukban, élethűen. Minden, a mit mi emberek csinálunk és kigondolhatunk, annak alapja az isteni alkotásban már meg van és semmi olyast ki nem gondolhatunk, a mi nincs meg. A mi gondolkozásunk a már létezőknek és megtörténteknek reflexiója avagy átültetése. A mit az alkotás tárházából veszünk annak utánozhatósága a földi anyagiság gyarlóságához mint az égi és földi világosság viszonylik; amit az emberi társadalom megtörtént dolgaiból veszünk, az az események magvának átültetése.

Ha mi, emberek is meg tudjuk örökíteni a történeteket rajzokban, festményekben, szoborművekben, ma már fényképekben sat. veszünk magunknak a szemünk előtt lefolytakról, avagy létező tárgyakról másolatokat, annál bizonyosabbak lehetünk benne, hogy ezen másolatokról az alkotás is gondoskodott s hogy számot tud adni minden megtörtént dologról, eseményről. És ha majd átköltözünk oda, ahol cselekedeteink följegyezzék és lemásolvák, egész életünk mozgó fénykép világa el fog vonulni előttünk, amint ezt több szellemnek, kivált a *Stafford, Heine, Walter****) sat. főnkelt szellemek, és sok mások előadásaiból mint bizonyosat állíthatjuk.

*) *Denton*: „Soul of Things.” *Hans Arnold*: „Was wird aus uns nach dem Tode?”

**) „Stimmen aus dem Reich der Geister” Dr. R. Friese.

Mindenkinek alkalma leend, hogy cselekedeteinek másolataiból önmagát megismerje s bűnemek számtalanságát s azok árnyalatait, másokra irányuló rossz következményeit ezenképpen föltárulni látván, magába térjen s töredelmes szívvel fogadja a kiérdemelt, de a beismerés által enyhébben reá mért büntetést.

Haddock elküldte (szellemileg) az ő *Emma* nevű somnambuláját egy hölgy fölkeresésére, ki nem messze lakott a történelmileg híres edinburghi kastélyhoz. A somnambula megpillantván e kastélyt, anélkül, hogy történelmi nevezetességét ismerte volna, megtekintésére vágyat érzett, de amit a kastélyban lefolyni látott, az borzalommal töltötte el. Egy magas úri dámát látott, ki előtt a nép bár térdre hullt, viselt dolgait, amennyiben mint férjes nő, egy papba bolondulásig szerelmes volt, elítélte. Ezek után leírta a nőt, élete főbb mozzanatait s végüli lefejeztetését, mi a *Stuart Mária* élettörténetével teljesen megegyezett. Leírta a nők és férfiak öltözeteit, a bútorokat és az egész környezetet, ami mind alaposnak bizonyult. Ugyancsak így küldte el 120 angol mértföldnyi távolságban a kastély megtekintésére az ő somnambuláját *Gregory* orvos. A somnambula leírta a lépcsőház falába beépített életnagyságú női arczképet. Egy másik teremben egy másik női arczképet. A leírás szerint a képek *Erzsébet* királynét és *Stuart Mária*t ábrázolták. *Gregory* kérdést intézett ez ügyben, s válaszul nyerte, hogy e képek igen is ott vannak.*)

Vilson Minneapolisban nyilvános előadást

*) Du Prel: „Die Entdeckung der Seele.”

tartott Javában folyt az előadás mikor egy asszony és egy leány léptek a terembe. *Vilsonra* annyira hatott e két nő megjelenése, hogy előadását nem volt képes folytatni. Rémes jelenet merült föl előtte egy nagy városban, melyet Parisnak nézett és e jelenet fő alakja a terembe lépett asszony volt. Láta, a mint a nő csak félig öltözötten, fölbontott bajjal segítségért kiabálva rohant a kapu alá. Válláról a ruhára vér folyt alá. Utána hosszú törrel kezében egy fekete körszakállú férfi szaladt, kinek azonban két katonatiszt útját állta, és az asszonyt megmentette, *Vilson* engedelmet kért a hallgatóságtól, hogy elmondhassa e látományt. Az érkezett nők merev ámulattal hallgatták. Teljesen ismeretlenek voltak. Soha nem látták *Vilson* sem *Vilson* őket. Ez esemény 11 évvel ezelőtt történt. A nő nyakán egy forradás volt, *Vilson* azon látta az egész esemény képét. Ez a kép bizonytal meg volt több példányban is, mert alig hihető, hogy amaz égi rendőrség, mely az emberek cselekedeteire felügyel, csak egy, azt is ily mulandó anyagra másolt képet tartott volna fenn magának.

Vannak oly lelki tekintetű emberek, kik ily mozgó fényképek nyomán, a mely fényképeket mindannyian magunkkal hordunk, el tudják mondani egész életünk történetét. Ily tekintetű ember volt a többi közt *Zschokke*, kit ez oldalról széles körökben ismertek s ki „Önbírálat” című munkájában saját maga beszéli el a következőt: „Egy vásári nap alkalmával két fiatal erdészgyakornok kíséretében, Waldshutba mentem. Este a „Rebstock” című vendéglőbe tértünk be. Egy, már sokak által körül ült téri tett asztal

mellett foglaltunk helyet mi is, hol a svájcziai eléggé hangos és élénk társalgást folytattak Mesmerről, a magnetizmusról, Lavaterről, a psychognomikáról és sok másról. Kísérőim egyike, kinek nemzeti büszkeségét sértette a hallott sok gúnyos beszéd, ismerve az én látó tehetségemet, fölkiért, hogy szólnék már belé a dologba s kivált egy fiatal ember volt a beszélők közt, ki legkíméletlenebbül szórta eme themákra az ő maró gúnyját. Éppen e fiatal ember élettörténete volt el akkor előttem. Hozzá fordultam tehát s megkérdeztem: Őszintén fog e nekem felelni, ha élete egész történetét elmondom, daczára, hogy nem ismerem őt jobban, mint ő engem? Ez talán meggyőzőbb lenne a Lavater arcizmájénél is, mondám neki. Ő megígérte, hogy mindenre őszintén fog felelni. És én elbeszéltem a fiatal kereskedő élettörténetét, nem hallgatván el azon esetet sem, mikor t. i. tanuló korában, főnöke pénztárát kissé megdézsmálta. Leírtam ama lakatlan szobát, melyben a barna ajtótól jobbra egy asztalon a fekete pénzes láda állt stb. A hallgatóság közt halálcsend uralkodott. Olykor kérdést intéztem a fiatal emberhez, igaz-e a mit mondok? Az erősen lesújtott beismerett mindent, sőt a mit nem vártam, a pénz dolgát is. Ekkor fölálltam s megindultan nyújtottam át neki jobbomat az asztal felett.”*)

A fentiekhez hasonló eseteket is igen sokat beszélhetnénk még el, de mert könyvünkben sok mindenféle érdekes tudnivalóról akarunk írni, nem akarunk nagyon hosszasan foglalkozni egy-

*) Religio-philosophical Journal. 1879.

egy tárggyal. Aki egy-két esetet nem hisz, az ezret sem hisz, de nem is szándékunk, hogy valakire hitet erőltessünk, ami teljesen céltalan munka lenne. A kérdés csak az: vajjon ha az elmondottak igazak? Az esetben a spiritizmusnak létjogosultsága van e? Válaszul elég, ha azt mondjuk: igen! Ha azt mondjuk, hogy az esetben, *ha az itt elmondottak igazak*, az esetben a spiritualizmus s az ebből folyó spiritizmus nem csak hogy létjogosultsággal bír, de meggyőző erővel hat, nekünk elég. Mi nem ámítunk, valótlant nem hirdetünk, valótlant elhívetni nem akarunk, s mert állításunk igaza ország világ előtt bizonyossá fog lenni, diadalunk bekövetkezése kétségtelen.

Honnan merítette az eszmét Schakespeare az ő Macbethjéhez?

Skóciában a látnokság, részint az ország topographykus fekvésénél, részint a lakosság kedélyhangulata és életmódjánál fogva már régi idők óta el van terjedve s éppen ezért, Skóciát a brittek, a kísértetek országának is nevezik. Mondák és hagyományok számos oly láttományokról beszélnek, melyekről, mint ilyenekről, kénytelen megemlékezni a történelem is, és bár mennyire elterjedt legyen a minden szellemi jelenséget tagadó materializmus e földön, azt a mystikus jelleget, mely Skócia népét folyton jellemzi, eltüntetni képes nem volt.

Schakespeare kinek műveiben a titokzatos-ságnak kiváló szerepe van, nemcsak hogy meg nem vetette, de kutatta a történelem ezen ki-

sérteties árnyait, s ha bár a mai világ az azokban előforduló ily jeleneteket képletek gyanánt veszi, a költő maga mint teljes valóságokat és megtörtént dolgokat szőtte műveibe. Egyébként a *Schakespeare* által fölhozott jelenségekhez hasonló tünetek mindig voltak, vannak és lesznek, noha megfejtésük körül eddig nem lett kifejtve valami nagy fáradozás. Korunk azonban, mely a tudományos kutatások kora és nyomára akar jönni mindennek, fölvette a mystikus jelenségek által az élő emberiség elébe dobott kesztyűt is és le akart számolni ama titokzatos, az emberiség egész történelmén végig húzódó vonallal, mely a világ teremtésének egyik sarkpontjából kiindulva a világ végéig az események minden régióját átszelve, mint figyelmeztető intés, folyton az emberiség szemei előtt mutatkozik és tünedezik.

A materializmus mintegy zokon veszi a komoly tudománynak ezen, a kézzel foghatótól eltérő jelek figyelembevételét és kutató energiává vált működését a helyett, hogy közös erővel mindannyian fölfödözésére, vagy leleplezésére s nem létezésének csalhatatlan megállapítására történék. De mivel hogy az ember az ő gyarlóságából ki nem vétkezhetik, mióta a történelem emberi dolgokról beszél ez így volt mindig. Állítók és tagadók mindig voltak, sőt a kontradikálás az emberi tulajdonság egyik kiegészítő része. De mivel hogy a világosságot véka alá rejteni azért nem lehetett, nem fog lehetni ez után sem, s amit egyszer az alkotás akarata a földéritésnek adott át, az ellen mindenféle emberi akadékoskodás, erőszak és inquisitio, hiábavalónak mutatkozott.

De hát térjünk vissza Skócziába! *Molwin és lord Clarendon* történetírók, „A rebellió története” című munkájukban fölemlítenek egy skóciai nemest, ki Buckingham berezegnek Felton kapitány által való leszúrattatását előre megjövendölte. *Georg Buchman* egy másik skót nemest említ, ki előre látta amint V. Jakab gyilkosoktól körülvéttetett és meggyilkoltatott. De ezen jövendölések közt a legnagyobb feltűnést okozta a *Schakespeare* által is fölhasznált amaz eset, melyet *Boethius* és *Lysius* állítanak. Nevezett írók több ily jövendölésekről írván, *Boethius* a következőket beszéli el: „Nemsokára ezek után, oly csodálatos esemény adta magát elő, mely az egész országbékéjétfölzavarta. Amint ugyanis *Maccabäus* (Macbeth) és *Banquho*, Forresbe, a király akkori tartózkodási helyére utaztak s az utón, kedvtöltésből, tüskön bokron, erdőkön keresztül lovagoltak, egyszerre csak három női alak jelent meg előttük; teljesen szokatlan öltözékük és alakjuk meglepte a lovagokat. Amint így őket megbámulták volna, az első női alak a következőket mondta Macbethnek: „Üdvözlégymaccabäus Glammis ura!” ... A második így szólt: „Üdvözlégymaccabäus Caldar ura!”, a harmadik így szólt: „Üdvözlégymaccabäus Skócziá leendő királya!” Erre *Banquho* így szólt: „Bár kik legyetek is irántam nem nagy hajlandóságot mutattok. Ennek itt, nem csak a legnagyobb méltóságot, de a birodalmat is oda ígértétek, nekem pedig nem adtok semmit.” Erre az első alak így válaszolt: „Sokkal nagyobbat jelentünk ennél neked. Emez itt, uralkodni fog ugyan, ámde uralkodása szerencsétlenül fog végződni, s utódai közül egy sem fogja örökölni a királyi méltóságot; te azonban nem fogsz

uralkodni, ámde a te unokáid egy hosszú sora követi egymást Skócia királyi trónján/

Íme, ez az elbeszélés adta *Schakespeare*nak az eszmét az ő *Macbeth*éhez.

Az itt elmondottakhoz hasonló esetet hozunk föl *L. Hellenbach* „Geburt und Tod” című munkájából: „1845-ben” írja Hellenbach „egy barátom birtokáról Zágrábba elutazott. Útközben egy dervisen sel találkozott s mert nagyon rossz idő volt, a dervischt kocsijára vette. A dervisen elfoglalta a kocsin a neki fölajánlt helyet. Zágrábba érve, a dervischt báró Hillerhez, egy Zágrábban élő orientalistához vitte s ott hagyta, a nélkül hogy többé reá is gondolt volna. Ámde Gf. S. emírtől, török nyelven még az nap egy levelet kapott s nem tudván vele mit csinálni, családi levéltárába vitte, hol azonban egy másik ily török nyelven irt levelet is talált. Ez furcsának tűnt föl előtte, fogta tehát a levelet s azon kéréssel ment velük báró Hillerhez, hogy azokat neki lefordítani szíveskedjék. Az első levél egy török katonai parancsnok levele volt, barátom nagyatyjának írva, aki tábornok volt. Alkalmam volt a dervisen levelének, báró Hiller által eszközölt fordítását szóról szóra lemásolni. Hogy a másolat valósága kétségbe vonható ne legyen, a dervisch levelét pedig lefényképeztettem.”

Hellenbach közli a francia fordítást, valamint a lefényképezett török levelet is, melyben a dervisch több évre szóló oly jövendölést mondott el, mely beteljesedett szóról szóra. Ugyan csak ennek a dervischnek tulajdonítják a *Batthyányi* Lajos gróf agyonlövését illető jóslást is, mely ugyancsak 1845-ben, tehát a forradalmat három évvel megelőzőleg lett elmondva.

Egyébként az ily jövendölések nem ritkák. Ki ne hallott volna cigányasszonyok által mondott oly jövendöléseket, melyek beteljesedtek. A vándor cigányok életmódja kiváltságosan alkalmas az ily sensitivítások kifejlesztésére, s ha bár sokkal több köztük a csaló mint a látnoksággal bíró, nem lehet kétségbe vonni, hogy több ilyen akad köztük, mint a rendes, nyugodt életmódot folytató emberek közt. Annál elítélendőbb a merő tagadás akkor, mikor a meggyőző vizsgálódás módunkban áll, ámde a dolog könnyebb végét fogjuk s a fáradsággal járó vizsgálódás helyett tagadunk. Hanem a panasz immár e tekintetben is megszűnik, mert hiszen a spiritizmus föladata éppen e vizsgálódásokban rejlik.

A szellemvilág titkai.

I.

Az anyag a külszín, a látszat, a burok vagy lakás, mely szemeink előtt a valóságot, illetőleg a tényezőt, a mozgató és vezető erőt eltakarja. Az anyag a kulissza, az élet vissztükre a színpad, de a költői erő, mely a színdarabot írja, láthatatlan. A mit látunk az mind anyag, mind külsőség, de a mi az anyagot mozgatja, élteti, fejleszti, működteti, a benső erő, hatalom és tényező láthatatlan.

A termő talajt látjuk, tápláló erejének vegyi tartalmát ismerjük, de a táplálás végbemenetele láthatatlan; a növény szemeink előtt nő, fejlődik, virágzik, a színek s a színek árnyalatainak beosztása oly ízlésre vall, a mely megragad, gon-

dolkozóba ejt és utánzásra kész; a flórák szinpompája magasztos érzelmekre hangol s öntudatlanul gondolunk a láthatatlanra, mely e színeket így elővarázsolni és beosztani képes.

A vad fába beojtunk egy ágacskát a nemes gyümölcsfából, mely egy valóságos vegyi laboratóriumot rendez be magának s a gyökerek által fölvevett életnedvet átváltoztatja az ő saját énjé szerint. A gyümölcsöt nőni, fejlődni látjuk, a fának teljes physikai szervezetét ismerjük, de hogy a fejlődés és zamatgyártás az ő rostjai és sejtszöveteiben hogy foly le? Az láthatatlan!

Ismerjük az állati szerveket, de nem ismerjük az akaraterő lényegét s a szervek mozgásának iránytadó tényezőjét. Ismerjük a gépet, sőt az agyvelő működésében a gépvezetőt is, csak a gépvezető énjét nem, pedig a tényező erőt ő képviseli.

Hát még az embernél! Az ember ma már csodálatra, bámulatra méltó dolgokat produkál, értelmiségének oly tanúbizonyságaival áll elő, melyek isteni eredetét kétségtelenné teszik. De hol van ő, ez az isteni szikra? Amit látunk, az csak a külsőség, az eszköz, a burok, a lakás: de a lakó, a tényező, a belső és vezető hatalom, hogy néz ki?

Ezer, tízezer, százezer emberi munkaerőt foglalkoztat egy ily fejlettebb emberi belső; tízezer, százezer vele rokon emberi belsőt vezet, sugalmaz, irányít. Részletekből egészet alkot, alakot ad a molekulák billióinak és leköti azokat évezredekig tartó műben: de hol van ő?

Hogy van az, hogy mikor emberrel ismeretséget kötünk, mindjárt a belsőjét igyekszünk kikutatni, mert saját belsőnk akarja így, az

akar ismerkedni és nem a külső. A külső csak a szolga szerepét végzi, de az akarat, az ismeretlen, a láthatatlan belső titka.

És neme az egész világegyetemmel így vagyunk? A mi külsőleg történik, azt látjuk, észleljük, csak azt nem, a mi által történik: pedig az a tulajdonképpeni valóság, a lényeg, a tényező: a látható csak a burok.

És a materializmus ezt a burkot akarja velünk elfogadtatni a minden gyanánt, és a mindent, a mi nélkül a burok egy nem létező semmi, azt a mindent tagadja. Tagadja az elismerő és fölismerő, a tárgyak létezését megállapító láthatatlant s a tárgyat kívánja elismertetni tényezőnek, holott az a tárgy ha a láthatatlan által, mint valóság, létezőnek el nem ismertetnék, valóság és létező lenni megszűnnék. A materializmus e szerint az alkotó erőt nem a belsőben, hanem a külsőben keresi; szerinte a külső tartalmazza a belsőt és nem a belső tartja fenn a külsőt, nem a lakó építi a házat, hanem a lakót a ház. A materializmus az anyagban keresi a tényezőt, de nem találja meg az erőt a fától, mert igen is, a tényező az anyagban meg van, de nem mint anyag, hanem mint lélek; nem mint agyvelő, hanem mint az agy velőnek lakója, melyből ha kiköltözködött, az agyvelő másnap már erjedésnek lesz kitéve.

A materialista ahoz az utazóhoz hasonlít, aki nagyvárosokban, falukban sat. az üres házak bennsejét nézegeti s abban a meggyőződésben él, hogy a ház urával, lakójával ismeretségbe lépett. Avagy ásatásokat rendez mint az archeológus, azzal a különbséggel, hogy az archeológus a talált tárgyakból a volt lakókra, azok műveltsé-

gére, kultúrájára, karakterére sat. csak következtet, míg ellenben a lelket kereső materialista a talált agyvelőből nem következtet, de egyenesen azt állítja léleknek.

Valósággal, hogy a materializmus nem egyéb mint egy hypnotikus álm, melybe egyik materialista a másikat bele suggerálta, és most nem képesek fölébredni. Mert ébren, nyitott szemekkel, Öntudatosan nézni és nem találni meg a spiritualizmus által nemcsak hirdettet, de a spiritizmus által tényleg bebizonyított, s minden fűszárból, virágból, állat és emberből, valamint a nagy mindenség működésében lépten nyomon manifestálódó valóságot? Ahoz igazán mély, de nagyon mély alvás szükséges,

Andrew Jackson Davis írja a következőket: „Egy oly óriásilag fontos és η agy terjedelmű tárgyat, mint a milyen az állati és emberi magnetizmus, megismerni és fölfogni, valamint a lelket azon változatosságokkal és mystikus jelenségekkel, melyek a megnyilatkozások alapját képezik, bizalmas lábra állítani, szükséges, hogy könnyebbség okáért fölvilágosító példákkal álljunk elő. Például: ha egy ember, ki idegen ország területén egy utazást tervez, ha észszerűen akar eljárni, mindenekelőtt amaz ország földrajzával fog megismerkedni, s azon helyeket s helyekhez vezető utakat fogja a térképen fölkeresni, amely helyeket meglátogatni szándékozik. Ezt megtennie már csak azért is kívánatos, nehogy ama tervbe vett helyeket másfelé vezető utak által fölcserélje és eltéveszsze. A helyiséget bár saját tapasztalása után soha nem látta tehát nem ismeri, de mert olvasott róla, mert mások beszéltek felőle, tehát

létezését tudja s meg van a létezés fölül győződve.”

Így van az ember a spiritizmussal is. Aki soha kísérletet nem tett, aki tapasztalásból nem ismeri, de hallott, olvasott, tehát tud róla, s hogy spiritizmus létezik, meg van felőle győződve hát mielőtt a tapasztalás utáni meggyőződésre alkalma nyílnék, szerezzen róla magának kellő tájékozottságot, s az utazásba, vagy tulajdonképeni kísérletezésbe csak azután menjen bele. Ekkor az utakat, úttévesztőket, s egyéb nehézségeket vagy akadályokat elméletileg már ismerve, ha azoknak tapasztalatilag is nyomukra jön, nem fog tőlük azonnal visszariadni, a nehézségektől megijedni, hanem azokkal megküzdve és azokat leküzdve, útját tovább folytatja, célját éri.

Mi okozta Amerikában a spiritizmus oly óriási elterjedését? Egy embernek, *Anderem Jackson Davis*nak próféta szerű megjelenése!

Ez az ember ma már nem úgy lépett föl, mint valamikor Kong-fu-tse (Confucius), Krisztus vagy Mohammed, az emberiség vallási érzületére hatván s a reformálást vallási úton terjesztve, a mennyiben a vallási hódítások kora ma már lejárt. A művelt és képzett ember ma már nem eszményi képleteket, de pozitív bizonyítékokat kíván, mystikus csodatételek nem hatást, de gyanút idéznek elő s ha titkaik föl nem tártnak s minden szemfényvesztéstől ment jelenségeik a maguk tiszta valóságában az emberi fölfogásnak át nem adatnak, nem hódító, de elriasztó anyagot és példákat képeznek.

Az *Anew Jackson Davis* megjelenése mindenekelőtt a tudományos és nem a tudatlan

emberiség előtt keltett bámulatot. Mint egy váratlan csillag, épp a tudományos világ közepének focusán jelent meg s vakító fényével a legnagyobb bámulatot, de egyszersmind a legnagyobb zavart idézte elő. A Confucius, Krisztus, Mohammed látnoksága a nép alsóbb rétegeiben tette meg a maga hatását, mert az időben a tudományok pozitivitására, a mennyiben a legtöbb még hypothezisen alapult, hatni nem lehetett, s a társadalom magasabb régióiban az érthetlent nem ámulattal, de visszatetszéssel s gyűlölettel fogadták, míg ma, a tudományok fejlettségének korszakában hódító hatásra csak is az számíthat, a mi a tudományt magát hódítja meg. És mert az égi hatalom az ő eszközeinek megválasztásában mindig biztos, mindig á korszakhoz alkalmazva választja meg.

Anderem Jackson Davis, Amerikában, a negyvenes években tűnt föl. Mint egyszerű, tudatlan, tanulatlan czipész inas kezdte meg tudományos előadását s 20 éves korában már egész Amerikában híre volt. Ez a tanulatlan, tudatlan, írni és olvasni is alig tudó fiatal ember bámulatba ejtette a tudósokat. Nincs a tudománynak ága, melyről (magnetikus álomba merülve) a legbehatóbb értekezéseket ne tartott volna, tudományos latin, görög, sancerit sat. elnevezésekkel, világtörténelmi hivatkozásokkal, a legnagyobb tudósok könyveiből való idézésekkel, oly mélyreható bölcsészeti felfogással, oly megczáfolhatlan érvelés és alapossággal, hogy a tudós világ az ő ámulatából fölocsúdni nem volt képes. Előadásait és értekezéseit jegyzőkönyvbe vették, s a mi a legnagyobb bámulatot keltette, az, a világegyetem úgy földünk alkotásának,

fejlődésének története volt, kezdettől fogva a mai napig. Czíme német fordításban: „*De Principien der Natur, ihre Göttlichen Offenbarungen und eine Stimme an die Menschheit.*” Ez az értekezés két vaskos kötetben kiadva az amerikai tudományos világban valódi forradalmat idézett elő. Tudományilag megdönthetetlen, de számtalan oly proccessusnak fölemlítésével, miről a tudományos világ még mit sem tud, tehát tagadhatja, de meg nem czáfolhatja. És a mi e vízió szerű láttnokság hitelét óriásilag emelte, a naprendszer nyolczadik bolygójának megállapítása volt. Ez a látcsövet kezeibe soha nem vett, csillagászzal soha nem foglalkozó ember az őt megtámadó tudományos világnak a szemébe vágta, hogy még a naprendszer bolygóinak számát sem ismerik, mert nem hét bolygó van hanem nyolcz. És ő neki volt igaza. Hónapokkal utána jelentették Berlinből, később Londonból a nyolczadik bolygó fölfödözését. Hozzájárult még éhez a számtalan jóslat és csodálatos gyógyításoknak egész sora. A tudományos világ meg lett némulva, de a spiritualizmus oly kiterjedést vett Amerikában, hogy onnan Angliába is átcsapva, ma már világhódító útját teszi.

Davis megczáfolhatatlan, mert amit állít azt oly mélységes tudománnyal teszi, amilyen élő embernél nincs meg, mert hogy magát valaki a tudományosságnak oly színvonalára küzdhesse föl, ahoz nem egy, de több emberélet is kevés.

Egyébként, e tudományosság túlvilági, sugallatszerű teljes bizonyítéka az, hogy *Davis*, rendes éber állapotában teljesen tudatlan volt, könyvet soha nem olvasott, s mindezeket az értekezéseket magnetikus álmában tartotta, jöven-

döléseit magnetikus álmában tette, gyógyításait magnetikus álmában eszközölte.

Nagy művéből csak a következő rövid megjegyzéseket idézzük: „Mindezekből látható, hogy a *künnsőség* a létezőnek csak alakisága, a létezés okozója és a valóság ereje azonban a *bennsőség*. A künnsőség az emberi élet alakiságának meghatározásához szükséges kifejezés, amennyiben a bennsőséggeli összeköttetésénél fogva bár változó, de együttműködésre vannak utalva. Alak nélkül nincs lélek, de annál inkább nem létezhetnék alak nélkül a test, mely az emberi bennsőnek, vagyis a lélek alakjának a künnsője, medium, melynek, mint eszköznek fölhasználásával a lélek az anyagi világgal érintkezik.”

A seanceok különféleségei.

II.

Éppen ily szükséges közvetítő az emberek és a szellemvilág közt a medium. A medium nem más mint accumulator vagyis az érintkezéshez szükséges erő összpontosítója, mely képességgel bír arra, hogy az őt környező állati erőből annyit, mennyi az érintkezés lehetőségét eszközölni szükséges, magához vegyen. Éppen azért ritka eset, hogy egy medium egyedül, egymagában is képes legyen a túlvilággal phenomenek által érintkezni, mert ha bár a test fölszívó képességénél fogva, anyagot magából a levegőből is merít, amely anyag az író médiumokra nézve sok esetben elégségesnek látszik, de annyit, hogy abból manifesztációk eszközlésére a szellemnek is kölcsö-

nözhessen, egymagában előállítani nem képes. Nem szükség minden esetben a körülés, de hogy a médium közelében emberek legyenek, az igen.

Ámde biztatnak a szellemek, hogy az esetben, ha a spiritizmus általánosabbá válik, a túlvilággal való érintkezés módja meg fog könnyíttetni. Ma még a kezdet kezdetén vagyunk s amint hogy minden találmánynál úgy a spiritizmusnál is javítások fognak életbe lépni. Valószínű, hogy azt a magnetikus erőt, mely most csak egyeseknél, az úgynevezett médiumoknál lehet föltalálni, később elő fogják állítani más utón is.

Az a hit, mintha a médiumoknál erkölcsi kvalifikáció is kívántatnék, téves. Az esetben ugyancsak kevés lenne a médium. Az erkölcsi kvalifikáció elbírálásának titka emberi észszel úgy sem fogható fel, amennyiben a bűnök nemei és fokozatai számtalanok s így a magunk részéről nem lennének képesek médiumnak valót választani. Az erkölcsiségnek a mediumitáshoz tehát semmi köze, legfeljebb is, erkölcstelen médiumnál az a veszély, hogy hasonló szellemekkel léssen dolgunk, de mert a médium tulajdonképpen nem tényező (a somnambulát ide nem értve) csak eszköz, elébb utóbb a kör vezetőjének akarata érvényesül, noha vannak rá esetek, hogy tisztességtelen médiumokkal magasabb igényű szellemek egyáltalában nem hajlandók közlekedni, de ez minél ritkábban fordul elő.

Kezdő médiumoknál az érintkezés nehezen szokott menni. A szellemeknek, nagyon természetesen arra is figyelniök kell, hogy érthetővé tudják tenni magukat, ami pedig ott, ahol az áram gyengeségével is küzdeniök kell, sehogy se akar menni. Az ábécé körnél is ta-

paszthalható ez, midőn a lassacskán meginduló tallér vagy egyéb, ide oda botorkál, alig bír elvándorolni egyik betűtől a másikig és érthetetlen betűösszeállítás kerül elő. De a szellemnek magának is gyakorlatra van szüksége az ily érintkezéseknél. A legtöbb helyen azt fogják tehát tapasztalni, hogy minél jobban fejlődik a gyakorlat, mind két részről annál könnyebben megy az érintkezés.

A szellemek jelentkezésénél is észre lehet venni a gyakorlottabb szellem föllépését, éppen úgy, mint az életben, a társaságokhoz szokott vagy nem szokott egyének fesztelenségét vagy félzségségét. Hanem aztán a gyakorlottabb szellemek, ha nem egészen szolidak és szélhámosságra hajlandók, a gyakorlatlan kísérletezőkkel teljesen a bolondját járják.

Voltam seanceokon, ahol csupa királyok, fejedelmek, berezegek, hadvezérek, világhírű tudósok és írók sat. jelentkeztek. Egyszerű magunk fajta ember soha. De még az ó kor tudósai és császárai is csak úgy hemzsegték és nincs, de nem is volt a világnak oly hírneves országa honnan a leghíresebb emberek (345000 évvel ez előtt élők is) ne jelentkeztek volna.

Nos hát én nem voltam képes elhinni de nem is hiszem, hogy Grösusnak, Cirusnak, Semiramisnak, vagy Nagy Sándornak; Nagy Károlynak vagy oroszlán szívű Rikárdnak, Sulla és Mariusnak meg Scipionak miféle nagy kedve kerekedhetnék, itt, Magyarország egyik kis szobájába jelentéktelen emberek elébe jönni csupán azért, hogy semmit se beszéljenek, legfeljebb is jó estét kívánjanak. Mert amint a körben ülők közül valaki valami történelmi kérdést intézett

hozzájok, elpárologtak azonnal. De mert látták, hogy az ily hírneves magas vendégek látogatása az illetőket véghetetlenül boldogítja, hát ahány nevezetes neve a történelemnek volt, azt mind fölvtették s hol mint római consulok, császárok, pápák sat. prezentálták magukat.

Ha aztán később kiszül, hogy mindezek felültetések voltak, az ülésezések egész ideje kárba veszett. Természeténél fogva a leghitelesebb szellem látogató az, kit valami régibb ismeretség, barátság, rokon kötelék avagy szellemi rokonság vonz hozzánk. Ez utóbbiak közt aztán lehetnek a földi lét mindenféle osztályában élt szellemek, királyok is. miért ne; a túlvilágon nincs e földi rangnak semmiféle jelentősége, s ha mint szellem, szellemünkhöz vonzódik, miért ne közeledhetnék felénk? Ámde hogy csupa világhírű nevek csoportosuljanak körülünk és pedig, mintha nem is tudnának máshová menni, a föld minden sarkából ide gyűlve? Abban consequentia nincs! Még ha közölni valójuk lenne, de mikor az sincs! Nagyobb társulatok, ha kutatás és tudományos szempontból rendeznek üléseket és ennek a szellemvilágban híre megy, semmi kétség benne, hogy góczpontjává válhatik a legsajátságosabb szellemi érintkezésnek, de kicsiny privát körök kicsiny emberekből, ilyen vonzerőt nem igen szoktak gyakorolni.

Nagy hatással van egyébként a szellemvilág lakóira az ülések célja s ez határozza meg leginkább a jelentkező szellemek értékét. Kicsi pletyka társaságok, amelyek tudni akarják ki ment férjhez; ki váltott jegyet; kinek ki udvarol; ki hogy találta magát a bálban; kinek milyen a jövedelme, háztartása; ki hol varratja

a ruháját? sat. Ezek rendszeren hasonló szellemek által lesznek fölkeresve, akik pompásan mulatnak velük s esetleg hazudnak annyit amennyit csak hazudhatnak. Hogy aztán az ily társalgások a spiritizmus hitét, becsét és tekintélyét nem emelik, az gondolható, pedig ilyen szokott lenni a legtöbb.

Fordulnak aztán elő anyagi spiritiszták kik a spiritizmust anyagi hasznuk fokozására szeretnék fölhasználni. Kérdéseket intéznek a szellemiekhez, vajjon mit szólnak éhez vagy ahoz a vállalathoz és hogy tanácsoljanak neki valami számot stb. Szóval azt hiszik, hogy a spiritizmust nyereszkedésekre, anyagi haszonlesésekre lehet fölhasználni.

Magasabb spherákban lakó szellemek értesítése szerint a spiritizmus egyáltalában nem arra való, hogy az emberiség hivatását megváltoztassa és az alkotás célját sarkaiból kiforgassa. Az emberiség hivatása közreműködni az alkotás céljainak valósításában: tenni, haladni, eszméket testesíteni, találékonyság által villanyozni föl a tevékenységet, az igyekezetet, a szorgalmat. És mi lenne most már, ha az emberek helyett egyszerre csak a szellemek kezdenének gondolkozni? Semmivé lenne az alkotásnak egész célja.

A materialisták fölfogása szerint az alkotás anyagi öntudatlan működés, amelynek semmiféle öntudatos célja nincs, ami ha igaz lenne, akkor a spiritizmus valóban nem lenne más, mint chimera, de ha nem igaz? ha az alkotás egy öntudatos erő és a spiritizmus ezen erő megnyilatkozásának eszköze? Akkor bizonytalannal nem arra való, hogy amaz öntudatos célt tönkre tegye.

De hát akkor mire való ugyebár? Mit érünk vele ha nem húzhatunk belőle anyagi hasznot?

Íme a materializmusnak észbontó behatása: mintha az anyag lenne képes arra, hogy megalkossa az emberiség boldogságát! Mintha nem nagyobb kincs lenne egy megelégedett lélek, mint összes aranybányája a világnak? Diogenes példáját akarta adni annak, hogy mily kevéssel ki-elégíthető az ember s a monda szerint Nagy Sándor megirigyelte a Diogenes boldogságát. Ez mindenesetre allegorikus magyarázata a semmi anyagi kincscsel nem bíró ember elégedett és a világ ura elégedetlenségének, de az alkotás célja gyanánt el nem fogadható. A semmivel való megelégedés épp oly szélsősége az emberi gyarlóságnak mint a teljes elégedetlenség. Az egyik a tespedésnek, a másik a boldogtalanságnak szülője; és miután az ember tevékenységre, eredmények kivívására s ezzel a haladás láncszemének kiegészítésére van hivatva, a semmivel nem elégedhetik meg, de éppen úgy nincs szellemi alapja az olyan elégedetlenségnek, mely az anyagi vágyak Danaidák hordaját kívánná megtölteni. Isten minden embernek adott annyi ítélő képességet, hogy be bírja látni: megtesz-e a kitűzött cél elérésére mindent, amit tehet? Erre a kérdésre megfelelhet önnönmagának mindenki; és ha az a cél nem pusztán anyagi, de nemesebb indokkal is összekötött? és ha ama kérdésemre: megtettem e elérésére mindent amit megtehettem, a felelet igenlő? Ha bár nem koronázta is küzdelmét a kívánt siker, a mindent megtevés tudata legyen megnyugtató s elégedjünk meg annyival, amennyit elérhettünk.

Ámde menjünk e bölcselkedésben tovább; bocsátkozzunk analizálásába amaz általános föl fogásnak, hogy: „*Egyik embernek sikerül minden a másiknak semmi.*”

Nos hát ha szóról szóra nem lehet is elfogadni e föltevést, sok alapja van, de a mely alapra rá akadni a lehetetlenségek közé nem tartozik s az emberi tapasztalás megadta a közmondást ezekhez is. Például: „*Mindenre születni kell.*” „*Ne fogj ahoz amihez nem értesz.*”

És itt elértünk ama stádiumhoz, melynél igénybe vehetjük a szellemek segítségét, a mely segítség az alkotás céljával nem ellenkezik. Nem célja ugyanis az alkotásnak, hogy az ember nem az ő erejéhez és képességéhez mért küzdelmekre fecsérelje az ő erejét, pedig ha a sikertelen küzdelmek mennyei statisztikájába tekintünk, a legtöbb sikertelenség innen ered.

A spiritizmus átváltoztatja az embereket. Aki spiritisztává lesz, az átváltozik. A spiritiszta első és főfeladata az ő fogyatkozásainak és hibáinak beismerése, igyekezet azok jóvátételére és az isteni jószágba vetett föltétlen hit. Ezeknek a behatása alatt nem sok időn egészen más emberré változik és méltóvá teszi magát arra, hogy jó igyekezetével szemben a mennyei jóakarát is megnyilatkozzék. Érdemessé teszi a szülét a sugallatra, hogy helyesen válaszssa meg gyermeke pályáját; az igyekező, szorgalmas és becsületes felnőttet pedig arra, hogy bár téves vállalkozásában a helyes útra térés sugallataival adassék meg neki a segítség.

Nem a sült galambról beszélünk! Nem azt állítjuk, hogy kérdéseire a szellemek egyszerre kielégítő tanácsokat fognak osztogatni s neki

gondja se lesz többé másra, mint végrehajtani a tanácsokat; nem: a szellemek ezt nem teszik! Azok a szellemek, melyek az ily tanácsokra hivatvák, nagyon szűken bánnak el sugallataikkal, azok pedig amelyek nem hivatvák, sokkal többet árthatnak mint használhatnak. Célunkhoz tehát tulajdonképpen most érnék, most akarunk és fogunk beszélni a seanceok különféleségéről:

Mindenekelőtt tisztában kell lennünk azzal, hogy mit várhatunk és kérhetünk a szellemektől? Tisztában kell lennünk azzal, hogy az a szellem földi embernek a lelke volt, a halál által csak éppen hogy testi burkától szabadul meg s mint egy újjászületés proceszusán ment keresztül a földi életből a mennyeibe, de ahol kezdetben még gyermek, járatlan és tudatlan s a szellemvilág titkainak tudásába a legnagyobb rész még annyira sincs beavatva mint mi itt, kik magasabb spherák lakóival érintkezve s földi életünkkel tisztában léve, teljes öntudattal fogadjuk megnyilatkozásaikat.

A meghalt ember lelke a halál által nem lesz bölcsebb, mint a milyen az életben volt. Sem bölcsebb, sem jobb, sem megbízhatóbb. Sőt a legtöbb a váratlan változás következtében annyira zavart, hogy tájékozni se képes magát. A materializmus befolyása alatt a túlvilági életben nem hisz a legtöbb s ha bele jut nem tudja hol van, mert nem hiszi, hogy teste meg van halva s hogy ő a lélek, él. Azt hiszi, hogy még mindig a földön van, de hogy hol? a felől nem lévén képes magát tájékozni, amíg jártasabb és jóakarató szellemek föl nem világosítják, teljesen zavart. És e zavar hitetlenségéhez képest sok

ideig tarthat. Náluk a mi időszámításunk szerint egy év, semmi.

Természetes tehát, hogy az ily szellemtől fölvilágosítást várni nem lehet, sőt még ő kér tőlünk. Az eszmélni kezdő szellem pedig amaz utashoz hasonlít, ki Paris avagy Londonban még csak néhány órát töltvén, saját tapasztalása után sokkal tájékozatlanabb mint az, aki Parist vagy Londont a leírások után ismeri. Némelyik azonban adni akarja a tájékozottat, és minden badarságot összebeszél.

A szellem képességétől s e földön bírt erkölcsi kvalifikációjától függ, hogy halála után hány évig, év tizedik avagy évszázadig lesz még a földhöz kötve. „*Van-e más világ*” című munkámban említést tettem erről és most bővebben akarom kifejteni.

Aki e földön bölcs volt, hogy vajjon a más világon is az lesz-e? Az nagy kérdés? Lehet valaki bölcs az anyagi, de annál tudatlanabb és gyarlóbb a szellemi téren. Szójarás szerint „kanállal eheti” valaki az anyagiakra vonatkozó tudományokat, de ha Istenben nem hisz, ha az alkotás bölcsességét a látottakban föl nem ismeri, hanem azt az öntudatlan anyag produktumának tekinti és teljesen tagadja egy túlvilági öntudatos élet lehetőségét; akiben a materializmus hitté vált? Az sokkal nehezebben szabadul meg ezen belérögzött felfogástól mint az ő tudatlanságától a tudatlan, de akinél a fölfogás alapja tiszta és mindenféle valótlan föltevésekkel tele firkálva nincs.

Az ilyen materialista tudós az ő rögeszméivel, melyektől szabadulni nem tud, ha nem tud? a legszánandóbb szellemiségek egyike

és a legképtelenebb tanácsadó, mert nézete és fölfogása a szellemvilág létezésével, tartalmával és valóságaival teljesen ellenkezik. Ezek önmagukkal meghasonlásba jött szellemek kik magánosan ténferegnek és rögeszméikkel küzdenek; akit megfoghatnak azt saját nézeteik elfogadására akarják téríteni, de többnyire kinevettetnek s kivált a közönségesebb szellemek gunyjainak célzótábláját képezik.

Ha egy egy seance-ra ilyen tudós szellem téved, az olyan dolgokról fog beszélni, hogy a jelenlevők szájukat tátják, mert a materializmusról, talán a pénzszerzésről, vagy a gazdagság élvezetéről, s más mindenféle anyagi dolgok földicséréséről fog tartani előadást.

És hasonló jelenséget fognak tapasztalni a körben ülők más anyagi kaliberű szellemeknél is, akik beszélni fognak nekik evés ivásról, szerelemről, szerelmi kalandokról, mennyei asszonyokról vagy lányokról, csábításokról stb. Lesznek sport szellemek akik mindig lovagolnak; vada szók akik mindig vadásznak; katonák akik háborúskodnak. Ismerek egy szellemet aki híres tábornok volt és diadalmas csatákat vívott, az ma is ezzel a beköszöntővel jelentkezik: bum! ...

De hát természetesen, attól is sok függ, hogy hol és kik tartják a seanceot? Vendéglőkben ismerősöket kereső mindenféle szellem megakad. A kávéházak a kártyás, billiárdos, dominós, a korcsmák az iszákos szellemektől hemzsegek, kik ezen szenvedélyüktől még nem voltak képesek megszabadulni. A könnyelműek könnyelmű, a komolyak komoly társaságot keresnek föl. Szóval, a földi tulajdonságokat magukkal vitt szellemek, a szó járás szerint „magukhoz való-

kat” keresnek föl, „hasonló hasonlóval óhajt találkozni” mind addig amíg el nem érte a tisztulás ama stádiumát, mely nézetét úgy mint ízlését, változtatni kezdi.

Vannak emberek akik szeretnek másokat ijesztgetni, bolondítani, félrevezetni, pláne kínozni is. Ezek mint szellemek is hasonlóan járnak el. Ha valakit megfoghatnak a kinek ijedelmei, csalódásai vagy lelki szenvedései őket mulattatják, ezeket ha a spiritizmus szabályait nem ismeri és tőlük szabadulni nem tud, valósággal áldozatukká teszik

Éppen tegnapelőtt és tegnap, tehát két nap egymásután kaptam két érdekes levelet (az író nevét elhallgatom) mely így szól:

„Mélyen tisztelt Uram!”

„Mindenekelőtt bocsánatért esdem, hogy idegen ember létemre alkalmatlankodom Önnél. Becses könyvét olvasva veszem magamnak a bátorságot, hogy t. uraságodnál alkalmatlankodjam.”

„Mintegy öt hét előtt a jegyzővel beszélgetve egy s más dolog szóba jött, többek között a spiritizmus is. Én kétkedő voltam. A jegyző meghívott, meggyőzött a forinttal (kör abc), meggyőzött az asztallal: hívó vagyok. Ezt igen fontos volt előre bocsátani az alábbiak miatt:”

„Mintegy 810 nap előtt a kávéház egy csendes félreeső ablakában tartlizgattunk; mintegy öt perczel 8 óra előtt abban hagytuk a játékot és beszélgettünk. Én a tisztára letörült táblán nyugtattam kezemet amelyben a krétát

is fogtam. Egyszer csak a nélkül hogy én észre venném megindul a kréta és leírja a következőket: „Juliskám”, és körül czifrázta a nevet így ... Erre rögtön következett az esti harangszó és a figyelmeztetés leírva: Imádkoztatok. Az is körülczifrázva: így*) Másnap már több virágot is rajzolt. (Megjegyzem, hogy írásomra más hívta föl a figyelmemet.)”

„Ez miután kiküldetésben voltam, békésen történt. (Megjegyzem, hogy a forint egyedül is megindul nálam és felel is rendesen még a gondolatokra is, hanem néha gorombán.)”

„Tisztelettel kérem, méltóztassék megírni, ki az a Kálmán, kinek kéziratát mellékelem. Megjegyzem, olyasmit is írtak már, hogy Szabály ez nálunk „ördögöknél” sat.”

„Posta indulás előtt vagyok, kurta soraimat ez menti ki. Szives jóságáért előre is köszönetet mondok.

Mély tisztelettel.”

„Kolozsvár, 1897. július 1.”

„H. I.”

Ez az első levél csak a bevezetés volt, a java most következik:

Kolozsvár, 1897. július 1.

„Mélyen tisztelt Uram!”

„Tegnap levelem pótlásául van szerencsém még a mellékelt szellemírást beküldeni. Az a Kálmán nevű szellem üldöz engem. Mit tevő

*) A czifrázat a levélben meg volt, de nyomtatásban, rajz nélkül nem lehet adni. Szerző.

legyek? A kérdéseket én írtam, a válaszokat ő adta *meg*. Kérem mentsen meg ettől az alkalmatlan szellemtől. Szívességéért előre is köszönetet mondok.

Tisztelettel

H. I.

A mellékelt szellemírás tartalma következő:

K. Mi a teljes családi és keresztnév?

F. B. Kálmán.

K. Rokonom vagy?

F. Igen. Unokafivéred.

K. Mi voltál az életben?

F. M á. v. főtiszt.

K. Hányadik rangosztályban?

F. A hatodikban.

K. Mely állomáson voltál?

F. A budapesti keleti pályaudvar gyorsáru pénztárnoka.

K. Nőd neve?

F. Róza. Falun van.

K. Mely faluban. Hol?

F. Halvány fogalmam van.

K. Mikor hunytál el?

F. Halálom régen volt.

K. Hány éve?

F. Kettő már elmúlt.

K. Hol találtál föl engem?

F. Békésen.

K. Miért voltam én ott?

F. Hivatalból kiküldve.

K. Mit tehetek érted?

F. Hallgass meg s imádkozz.

K. Mondassak misét?

- F. Igen. Falun.
 K. Hol? Merre?
 F. Bárhol.
 K. Ki van itt kívüled?
 F. Jani bátyád.
 K. Családi neve?
 F. N a.
 K. Hát még?
 F. Juliska.
 K. Családi neve?
 F. Z ...
 K. Vajjon mi fog történni már velem?
 F. Rendbe jössz ha becsületes leszel.
 K. Szabad lesz ezt elküldeni Tóvölgyi úrnak?
 F. Igen. Ő foglalkozik velünk.
 K. Ki az én védszellemem?
 F. Kálmán vagyok, védördögöd.
 K. Miért ördög?
 F. Mert az vagyok.
 K. Nincs reményed üdvözülni?
 F. Nincs.
 K. Miért kárhoztál el?
 F. Mert Isten akarta. Rosz voltam.
 K. Ki küldött hozzám?
 F. Az ördögök ura: Sátán.
 K. Mi a neve?
 F. Kálmán ördög.
 K. Nem az öné, a sátáné.
 F. Luczifer mester.
 K. Nem lehetne önt meglátni?
 F. Igen. Éjjel.
 K. Mikor és hol?
 F. Kolozsváron, a temetőben.
 K. Oda én nem megyek, máshol nem lehet?
 F. Igen. Az utcán.

K. Melyik utcán és hány órakor?

F. Halottnak kell az utcában lenni. Tizenegykor. Éjjel.

K. Mily alakban lesz?

F. Ördög alakban.

K. Isten ezt megengedi?

F. Meg. Rossz emberek megtérítésére.

K. Békét fog ön nekem hagyni ezentúl?

F. Nem, mert fölment rosszaságod az Istennel.

K. A szentháromság nevére kényszerítem, távozzék, és ne jöjjön többé vissza.

F. Ahoz te gyenge vagy! 1

Manuprópria és kereszték.

Íme egy példa. Ez a szellem úgy látszik mulatni akar. Lehet ugyan, hogy jó szándékkal van s levél íróját ijesztgetéssel jó útra akarja téríteni, vagy csupán azért akarja ijeszteni, hogy mulasson rajta. Megírtam H. I.-nak, hogy és mi-képen szabaduljon. Kíváncsi vagyok a folytatásra.

Ilyen eset fordul elő akár hány Üléseknél tehát arra is figyelemmel kell lenni, kik vannak jelen, sőt hogy az ülés hol, kinél és mily helyiségben van tartva. Minden esetben és pedig mindenkivel szemben a legnagyobb óvatosságot ajánljuk. Az embernél soha sem a künső, mindig a bennső határoz. Akit közelebből nem ismerünk, akit nem tanulmányoztunk: „*nem tudhatjuk hogy mi lakik benne.*” íme egy saját-ságos és találó kifejezése annak, hogy nem a test a tényező, hanem, hogy abban valami lakik. Sokszor a legkomolyabbnak és legtekintélyesebbnek látszó egyénben annyi a kicsinyes gyarlóság, hogy a künső után el se lehetne rőa hinni. Azonfölül a spiritizmussal a másvi-

lágtól felhőző lelkek nem is valami nagyon rokonszenveznek és el akarják hitetni magukkal, mintegy önbiztatás képpen, hogy az komédia s ha tehetik, igyekeznek belőle komédiát csinálni.

Magyarország egyik vidéki városában, fiatal emberekből spiritiszta-kör alakult. A kör létrehozója komolyan vette a dolgot s a kör mikénti alakításáról, az ülések vezetéséről sat. tanácsokat kért tőlem is. Még úgyszólván alig kezdték meg az üléseket, mikor lelkes hangulatban irt tudósítást kaptam tőle, hogy mily nagyszerű eredményt értek el már is. Hogy megjelent az ülésen Dumas Sándor az öregebb és védszellemül kínálkozott. Azonkívül Petőfi és Kisfaludy Sándor (tehát csupa drusza) kik mindjárt verseket is írtak. A verseket *meg* is küldték nekem.

Mindjárt láttam, hogy valami imposztor van köztük aki föl akarja őket ültetni Megírtam véleményemet, ki is jött a turpisság hamar. Egyik ülésező üzött tréfát a dologból.

Mi valószínűség volt abban például, hogy kezdő spiritistáknál, mindjárt az első ülések egyikén Dumas Sándor jelentkezik, pláne fölkinálja magát védszellemnek s hogy Petőfi és Kisfaludy Sándor is jönnek rögtön, rossz verset írni?

Tegyük föl, hogy Dumas él és egy magyar vidéki városban irodalmi kör alakul. Tegyük föl, hogy Dumas értesítést is nyer erről. Vajjon eszébe fog jutni, hogy magát ezen magyar vidéki város irodalmi körének elnökéül kínálja föl? Avagy eszébe jutna Petőfinek, Kisfaludynak, hogy versírási produkciók tevésére ily alkalmat válaszszanak maguknak? Mintha nem lenne egyéb dolguk.

A valószínűséggel tehát mindig számolnunk kell. Egy világhírű francia író, ha már éppen

védsszellem akar lenni, bizonynyal nem egy magyar vidéki város kis körében ambícionálja magát. Sem egy Petőfiről sem egy Kisffaludyról nem lehet föltenni, hogy versírásra ily társaságokat keressenek maguknak.

Ne gondoljuk azokról a szellemekről, hogy cselekedetükben rárczió nincs, és hogy hübele Balázs, minden alapos ok nélkül összevissza tesznek mindent. Avagy hogy egy Dumasból mindenfelé jut, s mert bizonyos hogy egy kis magyar városi körön kívül egyéb igényei is lehetnek.

Ha egy nagyobb, komoly irodalmi vagy tudományos kör alakul, nagyon valószínű, hogy magyar írók vagy tudósok szellemei azon megjelennek, sőt hogy külföldi író vagy tudós szelleme is téved oda, de hogy minden elfogadható indok nélkül privát körökbe gyerekizálni menjenek? Abban valószínűség nincs.

A valószínűségre pedig ügyelni kell, mert ok nélkül alig történik valami s az eseményeknek meg szokott lenni a maguk logikája. Hogy pedig mindenki oly társaságot keres föl, a milyenben jól találhatja magát: az logika. Ne hízelegjünk tehát magunknak, hogy bennünket Julius Caesar vagy Hunyady János keres föl, mert ez a legtöbb esetben fölültetés. Miért keresne? A világ tudomására akar hozni valamit? Nos hát ez indok. De miért jöjjön ezért Julius Caesar hozzám, mikor a világnak már oly hatalmas spiritista körei vannak? Még Hunyady Jánosról föl lehet tenni, mert Magyarországon kevés a kör, de megjelenése okát bizonynyal indokolni fogja, amit ha nem tesz? Hát nem is ő az!

Számtalan oly megfigyelni való dolog van,

amit ha figyelmen kívül hagyunk a spiritizmusnak még mi előttünk is hitelét veszi, azok előtt pedig, kik úgy is hitetlenek, nagy argumentum arra, hogy mindenfelé komédiát csináljanak belőle.

Ha a tájékozatlanok ülésekbe nem fognának a spiritualizmus már széltében el volna terjedve a világon, de mert minden tájékozottság nélkül mennek neki, egy néhány csalódás elég arra, hogy kedvüket vegye s hitüket tönkre tegye.

Elkezdenek például a szellemektől kérdezgetni. A komoly és fenköltebb szellem a miről nem tud azt megmondja avagy hallgat, a legtöbb azonban válaszolni fog, de mit? Handabandát. Nem teljesülő jövendöléseket, valótlan állításokat, soha meg nem történt dolgokat, sat. Ennek a híre aztán elmegy és kész a fegyver a hitetlenek vagy gúnyolódók kezében.

Tudnunk kell tehát, hogy csakis a magasabb spherákban lakozó szellemek útján juthatunk nem közönséges tudnivalók birtokába, s hogy ezek a szellemek, mint a hogy azt a bölcsekről e földön is tapasztaljuk, többnyire tartózkodók. Nagyon meggondolják, hogy mit lehet mondaniok és mit nem, hogy mit szabad megtudnia egyik másik embernek és mit nem. Ezek sohasem fognak elárulni egyik embernek a hasznára, másiknak azonban kárára válható titkokat, avagy mondani oly jövendöléseket, melyek megzavarhatnák a cselekvési harmóniát. Legfelebb is sejteni engednek valamit, de azt is csak oly dolgoknál, melyek a mások ügyeibe nem vágnak be.

Mi a földön járó szellemek tudását illeti? Az a tudás ama földi emberek tudásához hasonlít, kik olvasás vagy hallomás után tudnak

valamit. A földi események nyílt könyvek, azokat tudhatják; a múltat, a jelent ismerhetik, de a jövőből legfeljebb is, magasabb szellemek egyes elejtett szavaiból kombinálhatnak.

Megtörténik, hogy bizonyos kérdésekre, földön járó szellemektől is tájékoztató választ kapunk. Erre ők akkor magasabb szellemek által lesznek sugalmazva. Sőt megtörténik és ez gyakori, hogy jó vagy rossz cselekedetek elkövetésére öntudatlanul, de sugalmazva vagyunk. A rosszat mindenesetre oly szellemek sugallják, akik maguk is rosszak és saját énjökből indulnak ki, avagy téves, hibás nézetekkel bírnak. Ilyenkor aztán védszellemeinken a sor, hogy a félrelépéstől megóvjanak, de ami nem mindenkor sikerül. Olykor tetszetősebbnek tűnik föl előttünk a rossz mint a jó s ilyenkor a védszellem igyekezete kárba vész.

Ha seanceok alkalmával akarunk kérdezni valamit, mindig vessünk számot azzal, hogy kitől kérdjük. Ha például nagyobb tudás kell valamihez, bocsássuk mindig előre: Szíves lenne megmondani, *avagy esetleg közvetíteni*, hogy tudomására jöhessünk ennek vagy annak? Nem árt, ha megmondjuk, hogy melyik szellemtől véljük ezt vagy azt megtudhatni. Mert ha közvetlen attól kérdjük akivel érintkezünk és az nem tud róla? Rendesen válasz nélkül maradunk.

Ha betegségeknél akarunk tanácsot kérni? Bocsássuk előre: Nem ismer-e a velünk érintkező, ennek, vagy annak a betegségnek gyógyítására való szert, avagy olyan szellemet, ki gyógyítani tud, vagy aki tanácsot tud adni, hogy melyik orvoshoz folyamodjunk?

Ily közvetítések által sok mindennek tudó-

mására jöhetünk, de ha az illető szellemtől direktre kérdjük és nem tud róla? Válasz nélkül maradunk, avagy ha a szellem nem komoly, könnyen félre lehetünk vezetve.

Ha az üléseken többen vesznek részt, több az ismerős szellem s a közreműködésre nagyobb a tér, de megjegyzendő, hogy amint azt „Van e más világ” című munkámban jeleztem, a kör tagjai teljesen megbízható egyének legyenek.

Az „abc” körnél következőkre figyelmeztetem az olvasót: Szellem, ki ily „abc” kör által még nem érintkezett, kezdetben gyakorlatlan fog lenni és a betűket könnyebben eltévesztheti. Még ülés kezdetén jó lesz tehát előre bocsátani hogy: „Ha netalán oly szellemek is volnának jelen, kik az ily érintkezésben még gyakorlatlanok, ne vegyék rossz néven a figyelmeztetést, ha például oly betűt jeleznek, mely a szóban értelmetlenséget idéz elő, hanem legyenek szívesek kiigazítani.” Mert van rá eset, pedig gyakran, hogy a betűk értelmetlenül jönnek ki. Ez lehet szándékos is, ami ha makacsul így foly, legjobb az ülést abban hagyni, de lehet tévedés, mi ha gyakran ismétlődik a szellem resttelleni fogja s az érintkezésről lemond. Ezt pedig többnyire az által jelzi, hogy a tallért czéltalanul körben, vagy össze-vissza mozgatja. Ilyenkor a figyelmeztetés használni szokott.

A tallért vagy a használt jelzöt, annyian érinthetik ujjaikkal, a hány ujj rá fér. Annál nagyobb lesz az erő. De vigyázni kell, hogy a jelző ne legyen nagyon lenyomva.

Gondolat útján is lehet érintkezni, de az, miután gondolatainkat tisztán egy tárgyra irányozni alig tudjuk és azok többnyire keresztezik

egymást, tehát az olvasó szellemre nézve, mely a sok közül azt a gondolatot amelyet olvastatni akarunk s a melyre választ várunk, kiválasztani nem mindig tudja, nehézségekkel jár. Akkor inkább írjuk föl gondolatainkat egy papírra, tegyük a papírt magunk elébe s ha azt akarjuk, hogy senki más ne olvassa, takarjuk le.

Egyébként minden kezdet nehéz. Az „abc” kör által való érintkezés sem igen szokott egyszerre m uni s az ejső üléseken többnyire zavarok fordulnak elő. Érthetlenségek sat. jönnek ki. De ez ne vegye el türelmünket Utalunk itt „*Van-e más világ*” című munkánkra, melyben erről bővebben szólnak.

A szellemekkel való érintkezés legkényelmesebb módja mindenesetre az írás. Az író mediumság. Pedig ez, a tapasztalat szerint leggyakrabban fordul elő. A tapasztalt spiritiszták tekintélyesebbjei határozottan állítják, hogy az író mediumság *erős kitartással* majd minden embernek sikerül, ami pedig ha megjön, állandó összekötetésbe hoz bennünket a túlvilággal. Voltak azonban rá esetek, hogy ez az író mediumság csak évek múlva jött meg.

Válaszszon ki az ember naponta egy bizonyos félórai időt. Tegyen maga elébe egy iv papírt, vegyen kezébe íront s az írásra készen, tegye kezét a papírra, tartsa ki egy félóráig s ha teheti, ez idő alatt (ne az írásról) hanem a spiritizmusról gondolkozzék vagy olvasson. És ezt ismétlje naponta addig, amíg az öntudatlan írás meg nem jön.

Kezdetben ez is nehézségekkel jár. A kéz mindenféle vonásokat és ákumbákumokat fog csinálni, de később írássá fog fejlődni.

Vannak esetek, midőn valakit rakoncátlan szellem száll meg s nem képes tőle szabadulni, sem helyesen írni. (Lásd: „Van-e más világ”) Ily esetben keressen föl valami spiritiszta ülést és más szellemek közvetítése által tudakozza ki, hogy mit tevő legyen?

Tárgyak emeléséhez és mozgatásához, valamint a materializáláshoz a mediumság a ritkább képességek közé tartozik. Ezek közt is kétféle a medium. Egyik, amelyik erejének tudatával bír s a jelenségeket akarva idézi elő; a másik, kinél a jelenségek véletlenül és tudtán, akaratán kívül fordulnak elő. Az ily médiumok szó avagy írásbeli közlésekre nem igen szoktak alkalmasak lenni. Ámde beszéljünk erről bővebben!

Physikai jelenségek.

III.

Mondtuk, vannak médiumok, kik erejük öntudatával nem bírnak, s a kopogások, csattogások, zörgések, dörömbölések, dobálások, tárgyak emelkedése, hurczolása sat. tudtokon és akaratukon kívül fordulnak elő. Nos hát igyekezni kell, hogy ahol ily jelenségek előfordulnak, ott a medium kipuhatolva s erejének tudatára ébresztve legyen, külömben veszedelmes de legalább is kellemetlen dolgok adhatják elő magukat.

A „*Spiritualistische Blätter*”-ben; a „*Zeitschrift für Spiritualismus*”-ban, vagy a „*Psychische Studien*”-ben olvastam és pedig nem régen, de bizony a sok közül a lapra már nem emlék-

szem, hogy Németország egyik falujában (mely szintén meg volt nevezve) a következő eset adta magát elő:

Híre ment a faluban, hogy egyikén a különálló háztelkeknek furcsa, még pedig kísérteties dolgok fordulnak elő. A házban immár alig lehet megmaradni, mert valami láthatatlan kísértet, teljesen üldözőbe veszi az embereket, sőt az előjáróságnál maga a tulajdonos jelentette, csináljanak valamit, mert a házban megmaradni nem lehet. Eddig csak a bútorokat dobálták és az edényeket törték, de most már a tárgyakat az emberekhez vagdalják, az udvaron járókat kövel dobálják, kisebb és nagyobb sérüléseket okoznak.

Az előjáróság a hely megvizsgálására küldöttséget menesztett, de a küldöttség tagjai örültek, hogy ép bőrrel menekülhettek, annyi mindenféle röpült hozzájuk. Aztán csendőröket rendeltek. Azok is ki lettek verve. Végre katonasággal vétették körül a házat, figyelve ki megy be és ki jön ki. De akár ki ment be és akár ki jött ki, az mind össze-vissza lett dobálva a katonákkal együtt.

Vége *hírét* vette a dolognak egy spiritiszta és médiumával, meg néhányad magával a hely színén megjelent. Ülést tartottak s persze hogy a rakoncátlan szellem, aki nem volt más mint egy, abban az udvarban élt de meghalt cseléd, azonnal jelentkezett. Dicsekedve beszélte el hőstetteit s hogy mily nagy multságára szolgál az neki, amely multságáról sehogy se akart lemondani. De mert a médium kilétét a házban levő együgyű leánycselédben fölfedezte, a médiumot elvitték és a további rakoncátlanság megszűnt.

De egy hazai esetet beszélek el!

P. J. sógorom, közös hadseregbeli őrnagy és D. A. sógorom földbirtokos, U. megye egyik községének határában vadásztak és éjjeli szál-falu lelkészéhez tértek be. A lelkész beszélte nekik a következő esetet:

Egyik híve segélyért folyamodott hozzá, hogy mentse meg őt a házában rakonczátlankodó rossz szellemtől, mert máskülönben ki kell a házából költöznie. A pap, esti tíz órakor, tehát a jelölt időben híve házánál csakugyan meg is jelent. Alig volt ott néhány perczig, mikor künn a pitvarban lárma keletkezett. Az aprólékokat verdeste, püfölte valami, azok rettentő lármát, röpködést, kotkodácsolást vittek véghez és mindent levertek ami közelükbe akadt.

A pap kezébe vette a lámpást és híveitől kísérve a pitvarba ment. A pitvar ajtó be volt zárva, nem volt a pitvarban senki, de a nagy zűrzavar, röpködés, püfölés, kotkodácsolás meg volt. A pap hallotta az aprólékokat püfölő ütések, látta azok rémült röpködését s fél kezében a lámpást tartva, másik kezével a láthatatlan szellem után kezdett kapkodni, ámde jól a kezére ütöttek, aztán pedig a lámpást csapták ki a kezéből.

A pap erre az expedíciót az napra befejezettnak jelentette ki. Ígérte, hogy más nap szentelt vizet hoz és haza igyekezett.

Másnap, a jelzett órában szentelt vízzel jelent meg. De most már nemcsak a lámpást ütötték ki kezéből, hanem a szentelt vizet is. Harmadnapra aztán papi ornátusba öltözve, a rendes templomi és búcsújárási kísérettel, tömjénfüsttel, szentelt gyertyákkal jelent meg. Csen-

dességben fogadták. Elmondta az imádságokat, kifüstölte, beszentelte a helyiséget s azóta nem történt semmi.

Sógorom nem minden kételkedés nélkül hallgatta a papot végig, de mikor az a megtörténtet papi becsületére állította, a további kételkedést jogosultnak nem tartotta.

Ha a pap spiritiszta lett volna, egyszerűen módját találja, hogy a szellemmel érintkezhesek és megtudja, hogy mit akar. Az ily jelentkezések legtöbbje onnan származik, hogy a szellem észre akarja magát vétetni, mert az élők tudomására akar hozni valamit, és lehet mondani, hogy a mai spiritizmus fejlettsége is ily forrásból veszi eredetét.

A „kopogó szellemekről” a népmonda már régen beszél. Arról is tudunk, hogy mikor valami kísértet, illetőleg szellem, valaki előtt megjelent, annak így kellett a kísértetnek szólni: „Minden lélek dicséri az Urat.” Erre a kísértet így felelt: „Én is dicsérném, ha lehetne.” És eltávozott. De amíg meg nem szólították s így nem beszéltek neki, addig folytonosan kísértett. Az a mondása pedig: „Én is dicsérném, ha lehetne,” azt jelentette, hogy elkárhozott lélek, kinek az Úrhoz fordulnia nem szabad, hanem imádkozzanak érte mások. Ami ha valóban megtörtént, nem jelentkezett többé. Hanem hogy a kopogás általi jelentkezés legelőször Amerikaiján jutott érvényre, azt bizonyosnak állítják.

1848-ban Hydesvillében New-York mellett a *Tex* család lett ezen kopogásra figyelmessé és a midőn meggyőződött, hogy e kopogás nem a család valamelyik tagjától vagy a házban lakóktól származik, jelentést tett a hatóságnak. A ható-

ság vizsgálatot rendelt el, tényleg konstatálta a kopogást, de hogy honnan származik, azt megállapítani nem volt képes. A feltűnés azonban nagy volt, mert véletlenségből arra is rájöttek, hogy az, aki a kopogást eszközli, megfigyeli őket, mert bizonyos megjegyzéseikre kopogással ad jelt, kérdéseikre is válaszol, sőt kopogással levezte őket a pinczébe, hol egy emberi csontváza találtak meg.

És ez nem is maradt annyiban. Körök alakultak, ügyvédek, tanácsosok, bírák, kereskedők sat. álltak össze, hogy ezen a téren kutatásokat csináljanak így indult meg Amerikában a spiritizmus. És amióta megindult általánossá lett a kopogás. Ház, ahol jó medium van, nincs kopogás nélkül. Ahol kopogás nincs, ott jó médium sincs; fokozódik azonban a kopogás ott, ahol a médiumban physikái jelenségek előidézésére van képesség, és amint említettük, ha a medium az ő mediumságának tudatával nem bír, sem a kopogás vagy zörgés jelentőségét nem ismeri és a jelentkező szellemekkel érintkezésbe nem bocsátkozik, a jelentkezés veszedelmes alakot ölthet, pláne üldözéssé válhatik, mert a kopogás vagy zöreje, többnyire érintkezési vágyat jelent.

A physikai mediumság az oroszán szelidítéshez hasonlít. Szellemek, kik erőműteni produkciókkal foglalkoznak, rendszeren az alantas körökhöz valók. Magasabb szellemek ilyenekre nem vállalkoznak. A medium tehát résen legyen, hogy ő maradjon ura a helyzetnek, mert ha kifognak rajta, nem bír velük. Annál rosszabb, ha mediumságának tudatával nem bír és a jelentkezőt nem érti meg.

Éjszaki Amerika Connecticut államának

Stratford nevű falujában, egy családnál oly je lenségek fordultak elő, melyeknek egész Amerikában hírük ment, előidéztek az emberek bámulatát, csodálkozását, babonáját s eredményük az lett, hogy mert kétségbevonhatlan bizonyítékokat képeztek, nagyban elősegítették a spiritizmus terjedését.

Volt ugyanis a családban két erős medium egy fiú és egy leány; kivált a fiú volt erős fizikai medium, de persze, erről a családban nem tudott senki. A családban csak annyit tudtak, hogy a háznál egy idő óta sok oly megmagyarázhatlan dolog történik, ami kezdi a család tagjait kétségbeejteni s az a hír terjed mindenfelé, hogy a ház kísértet k, rossz szellemek, ördögök által van megszállva. Nagy volt a tanácskozás a faluban, a vidéken, a csoportosulás és találgatás a háznál, de semminek nem tudtak nyomára jönni.

A szobákban a bútorok föl lettek forgatva, tárgyak, u. m. könyvek, szegek, vasdarabok, edények sat. össze-vissza dobáltattak, röpültek; a háziak ruháiból alakok lettek csinálva, hogy mikor a szobába léptek, rémületen riadtak vissza az ott álló és ülő alakoktól, melyek mind báboknak bizonyultak. Képek, tükrök, ruhákkal, fátyolokkal lettek leborítva; ajtók sarkaikból kiforgatva, ablakok beverve; a fiúról a ruha foszlányokban letépve, sőt a fiút egy alkalommal a hónaaljára kötött szíjjal egy fán fölakasztva találták. Az akasztásnak persze semmi veszedelmes következménye nem lett, de a családot mindezek a dolgok oly rémületbe ejtették, hogy a házból és faluból már menekülni akartak. Ekkor jelent meg *Stratfordban* Andrew

Jackson Davis, a híres amerikai látnók, spiritista és reformátor, ki legelőször is azokat a papírszeleteket vette vizsgálat alá, melyek a szellemek által szétszóratva, betűkkel és jelekkel tele írva feküdtek mindenfelé, de a háziak és falusiak által megérthetetlenek és magyarázhatlanok valának. Ezek a papírszeletek *Dawis* által megfejtve a legszebb mondatokat tartalmazták és megmagyarázták, hogy a szellemek az emberiségnek használni, s a házban levő két kitűnő medium által az emberekkel érintkezni akarnak. Ami megtörténvén, a szellemek szebbnél szebb dolgokkal lepték meg az emberiséget.

Hátha úgy történék valahol ahol a szellemek physikai médiumra találnak, hogy ily ijesztő jeleneteket rögtönözzenek, a család az előirt módon (lásd: *Van-e más világ*) tartson üléseket s bocsátkozzék a szellemekkel érintkezésbe. Tudja ki tőlük, hogy mit akarnak, miféle óhajtsaik vannak; de jelentse ki előttük azt is, hogy további rakonczátlanokdás esetén (ha ugyan ilyet még tapasztalnának) más spiritiszta körök és magasabb szellemek segélyét fogja igénybe venni.

Különböző célok, médiumok és szellemek.

IV.

Az emberi önzés, kapzsiság, haszonlesés, anyagi célok elérhetése, kicsinyes kíváncsiság, a mások dolgainak kutatása, titkainak fürkészése sat. képezi a leggyakrabban előforduló célt, melyre a spiritizmust, a szellemekkel való érintkezésre mint eszközt, a szellemeket pedig mint

ügynököket vagy közbejárókat az emberek fölhasználni akarják. A spiritizmus iránti érdeklődést a legtöbb emberben nem a szellemi, de az anyagi vágyak elérhetése kelti föl és terjeszti ama hiedelmet, hogy eme *lelki érintkezések* átvezethetők az anyagi dolgokra, plane nyereszke-
désekre is. Ha pedig nem? Hát akkor mit ér ez az egész spiritizmus!

Nos hát nem csak a magam tanulmánya és tapasztalása, de a spiritizmussal foglalkozó oly egyének tanulmánya és tapasztalása után, kik a mit tanulnak és tapasztalnak, a nyilvánosságnak adják át, írhatom: hogy a spiritizmusból vagy a spiritizmus által senki, semmiféle anyagi hasznot ne reméljen és ne várjon. A spiritizmusnak az emberek anyagi körülményeire mindössze is annyi befolyása van, hogy istápolja a szívben a jót és elítéli a gonoszt. Hirdeti a felebaráti szeretetet és hogy ne kívánjuk avagy tegyük másnak, a mit magunknak nem kívánnánk avagy tennénk. Más egyebekbe a szellemek nem avatkoznak, mert nem avatkozhatnak, mert beavatkozásuk tiltva van.

A földön járó szellemek úgy sem igen tudnak többet mint mi, a magasabb régiókban lakó szellemek pedig ha tudják se mondják, mert Istennek nem akarata, hogy az emberek dolgaiba interveniáljon vagy interveniáltasson. Végezze maga dolgát ki ki úgy, a mint tudja avagy jónak látja, de protekció és részrehajlás az ég részéről ne legyen. A maga jutalmát a jó és a maga büntetését a gonosz úgy is meg fogja kapni ott, a hol azt nem részrehajlással osztogatják, hát legyen az ő érdeme az ő cselekedetében.

A szellemek *általi* sugalmaztatást igen sokan

állítják, sőt ezt maguk a szellemek is beismerik, de ez annyira általános, hogy belőle kivétel nincs. A sugalmazás egyáltalában nem a szellemek szabadalma, mert hiszen azt az emberek egymásra nézve is megteszik. A sugalmazás befogadásához azonban fogékonyság kell, s a legtöbb sugalmazás ez által érvényesül, vagy ezen szenved hajótörést. Ha valakit az ő hajlama szerint sugalmazunk, mindig nagyobb sikerre számíthatunk, mintha az ellenkezőjét teszszük, a hajlami fejlődés és fejlettség pedig a nevelésnek és példák folytonos látása által a látottak elsajátításában áll. És e szerint kimondhatjuk, hogy a jó szellemek sugalmazása a legtöbb esetben csakis a jókra van befolyással és viszont.

Ezek a sugalmazások tehát teljesen paralizálják egymást, annál is inkább, mert saját gondolataink vagy eszméink és a sugalmazottak közt, a mennyiben őket föl nem ismerjük, különbséget tenni nem tudunk. Az ily sugalmazás avagy direkt tanácsadás közt tehát nagy a különbség. Mi a direkt tanácsokra nézve állítjuk, hogy ilyenek anyagi dolgokban mint hivatalos titkok el nem árultatnak, s kiváltságolt esetekben, csakis legfelsőbb engedélylyel adhatók meg ott a hol a mások megkárosítása teljesen ki van zárva s a hol az illető ezen segélynek igénybevételét az ő életében elkövetett jó cselekedetekkel már teljesen kiérdemelte sőt ez esetben is kiérdemelni óhajtja.

Hogy magunkat még korrektebbül fejezzük ki: a spiritizmus nem arra való, hogy az emberiség anyagiságán avagy e földi sorsán segítsen, hanem arra: *hogy bizonyossá téve őt egy földöntúli életről „jutalom és büntetésről”, a földi terhek*

elviseléséhez erkölcsi evőt adva ezen terhek elviselését könnyebbé tegye.

Akinek ez nem elég, a ki a spiritizmusból anyagi hasznokat akar húzni, az csalódni fog, de a ki anyagi haszonra való kilátás nélkül avatja magát spiritistává, annak a következőkre lehet kilátása:

1. Érintkezhetik a földöntúliakkal és érintkezhetik a földiekkel.

2. Tudomást szerezhet magának földöntúli és földi ismerőseiről.

3. Helyes befolyást gyakorolhat közeliekre és távoliakra.

4. Sejtelme lehet a jövőről.

5. Megkülönbözteti a jó a rossztól.

6. Tudomásával bírhat, hogy mi várhat jutalmazást vagy büntetést. Az első és második pontban említettek előidézésének lehetőségéről olvasóink tudomással bírnak, a 3-ik pontban említettek előidézését illetőleg még némi magyarázattal szolgálok:

Az akarat átültetéséről *Dr. Robert Friese* „*Stimmen aus dem Reich der Geister*” című munkájának 444. sat. lapjain a következőket írja: „Amíg *Preyer* úr és más bécsi tekintélyek kimondták hogy: „Az állati magnetizmusról nyilvánított nézeteknek az exact tudományok terén helyük nincs”, az alatt *Schopenhauer* 1851-ben bebizonyította, hogy aki napjainkban az állati magnetizmus létezését és a látnokság létezését tagadja, az nemcsak *hitetlen* de *tudatlan* is. Ugyanakkor a katalapsiának már az ókorban, kivált az egyiptomiak által észlelt jelenségei, nagy garral és erélylyel *újra fölfedeztetek*, ámde az akarat átvitelének sokkal fontosabb ténye erős tagadásba

vétetett. És itt ismét *Zöllner*-é az érdem, hogy a *Hansen* experimentumai által e valóban új tény létezését napfényre hozni segítette.”

„A hypnotikus jelenségeket a párisi akadémia már az előtt elismerte, noha azok a *Mesmer* idejében szintén agyrémeknek állítottak. 1831-ben a hypnotizmus tudományosan lett megállapítva s mint létező valóság elfogadva. Nagyon érdekesek és számosak voltak a kísérletek, melyeket 1840-ben tett párisi első látogatásom ideje alatt élveztem. Az akarat átültetéséről a tudomány emberei még nem akartak tudni, noha *Hansen* úr e téren, közkifejezéssel élve, csodákat művelt. Befolyásolt ugyanis egy, a harmadik szobában levő, *Ehrenworth* nevű ékszerészt, de a nélkül, hogy szót váltott volna vele, hogy ugyanez, többek jelenlétében három darab legértékesebb ékszerét kiválasztva, ajándékba *Hansennek* akarta adni. Ezt aényt *Zöllner* a „Wissenschaftliche Abhandlungen” című munkában körülmenyesen kifejtette. Ugyancsak *Hansenről* írja *Zöllner*, hogy egy uri egyént, a nélkül, hogy azzal szót váltott volna, fényes nappal ágyba feküdni kényszerített. Az pedig *Freiberg*-ben (Szászország) történt, hogy ugyancsak *Hansen* egy utazó fiatal angolt, minden szó vagy egyéb cselekvés nélkül, pusztán akarat átruházás által szavalásra kényszerített. Máskor egy embert látott *Hansen*, ki azzal mulatta magát, hogy az utcán a falragaszokat tépte le. Ezt *Hansen* minden szó nélkül arra kényszerítette, hogy a falragasz tépését abban hagyván, körben járjon, a mit az másfél órán át meg is tett.”

Tudományos kutatók állítása szerint a gondolatnak éppen úgy, mint az akaratnak, kisu-

gárzása van, ez a kisugárzás némelyeknél kisebb, némelyeknél nagyobb dimenziókat ölt, sőt ha a levegőt behálózó magnetikus vonalra akad, a végtelenbe is elnyúlhatik. Az akarat átültetése, vagy a gondolat kicserélése is e teórián alapul. A mint hogy villamos huzal segítségével a távolba beszélni lehet, éppen úgy fog lehetni látni is. Ma már felfedezték a huzal nélküli beszélhetés lehetőségét is. Éppen így föl fogják fedezni a látás és hallás, valamint a gondolat és akaraterő átruházását is. A spiritualizmus mindezt már régen tudja, jelzi, bizonyítja, de a materializmus csak akkor hiszi, ha kézzel fogható távírdai, vagy telefon apparátust talál föl hozzá. Ez különben nincs hátrányára a spiritizmusnak. Először azért nincs, mert ha az emberiség tapasztalni fogja, hogy amit a spiritualizmus állít, az mind valóságnak bizonyul, lehetetlen, hogy meg ne hódoljon e tan előtt; másodsor pedig azért nincs, mert míg a spiritizmus utján az ily experimentumokat csak kiváltságos egyének képesek előidézni, a materializmus kézzelfoghatósága eszközöket talál föl hozzá, melyek által az érintkezés mindenkire nézve lehetővé tétetik.

És el fog jönni az idő, midőn a spiritizmus és materializmus kezét fogva és egymást hem akadályozva de elősegítve fogja létrehozni a nagyobbbnál nagyobb vívmányokat. Amint hogy fölfödözte *Davis* a nyolczadik bolygót minden, látcső és csillagászati tudomány nélkül; amint hogy pusztán a bölcsészet fegyverének látnoki erejével meg tudta állapítani *Kant*, a világ rendszer alakulását, mely a később ugyancsak elfogadott és tudományosan megállapított *spektral-*

analysis tanát hozta létre; ha a testeken való átlátás az állati magnetizmus felfedezői már évtizedek óta hirdetik s íme a Röntgen-féle sugarakban már a materialisták kezében is jelentkezik, sat. hát így fog ez lenni mindennel, s amint du *Prel* is vélekedik: Mindazok a dolgok és tények, melyek ma még csak előjelekként mutatkoznak, a jövő emberére nézve fel fogják tárni amaz új világ végtelenségét, melynek hordereje, daczára a ma már előrelátottaknak, megfoghatatlan előttünk. *Davis* szerint azonban, mielőtt az emberiség ezt elérné, földünk egy újabb természeti, az emberiség pedig egy újabb társadalmi átalakuláson megy keresztül.

Íme tehát a 4:-ik pont igazolása már is: *a sejtelem a jövőről*. Ez a sejtelem pedig lehet specziálisan egyéni is. Számtalan példát tudunk, hogy az ember kisebb-nagyobb időtartam közbeesésével előre jelezve látta az ő sorsát. Egy *Hoppach* nevezetű hitszónok azt álmodta, hogy a mehringeni plébániára lett kinevezve, amely plébánia kapujánál, a falban három egymás mellett levő ülést látott. Húsz év múlva, mikor e plébániára jött, ott találta a három ülést. Egy *Krieser* nevezetű tanár utazásközben egy oly szobába lett szállásolva, amelyre egy korábbi álom után rögtön rá ismert. De ahelyett, hogy további ily idegen példákat elsorolnánk, ki ne tudna esetekről, melyek meg lettek jósolva előre, csakhogy míg ez esetek jelenleg még szórványosak, bizonyosra lehet venni, hogy a jövő embere nagyon sok oly dologról bírand sejtelemmel, melyekre előkészülhet és mint mai napság, annyi káros meglepettetésnek kitéve lenni nem fog.

Megkülönböztetni a jót a rossztól, amint

azt az 5-ik pontban jeleztük, nem oly könnyű feladat mint amilyennek első tekintetre látszik. Hiszen az egész jogi tudomány ezen a sarkalatos ponton alapszik és ezernyi bűncselekedet marad büntetlenül. Nem azért mert ki nem derül, de mert bűnösségét meghatározni nem tudják. Ez előtt még úgy sem tudták, pedig a bűncselekményre nézve a legtöbb embernél a törvény az iránytadó. Amit a törvény nem tilt, annak elkövetése szabad, noha ily bűncselekmény számtalanszor több van mint amit a törvény tilt.

Pedig, a mint már említettük, a földöntúli bíróság számot fog kérni mindenről. A spiritizmus tehát a jogtudomány fölé helyezi magát és fölvilágosítást nyújt ama bűnökről is, melyek a földi büntető codexek czikkelyei közé fölvéve nincsenek. A lelkiismeret ugyan a legjobb codex, ámde társadalmunk labirinthjében az úttévesztők egyre szaporodnak s nem ritka az eset, hogy még a lelkiismeretet is megtévesztik. A spiritizmus erre a labirinthre oly világító fényt áraszt, hogy a ki e fényt igénybe veszi, a tévelygés és eltévedhetéstől meg lesz mentve. És a mint ezt tudni fogja, tudni fogja a 6-ik pontban jelzettet is: hogy miért várhat jutalmat avagy büntetést.

Íme tehát, a nélkül, hogy a spiritualizmus tanának elfogadói számára anyagi hasznokra nyitottunk volna kilátást, elegendő oly reménysugárra mutattunk, melyek túlszárnyalják az anyag nyújthatta előnyök minden fokát. Boldogságra ne az számítson, a ki azt az anyagi kincsek föltalálásában keresi, mert ez a vágy kielégíthetetlen: hanem aki önmagában, jócselekedeteiben, felebaráti szeretetében, becsületes szorgalma és igyekezetében keresi, a mi föltalál-

ható, *mert tőle függ!* Ne töprengjünk azok felett a mikről tenni hatalmunkban nem áll, de tegyünk meg mindent, a mit jó belátásunk után csak tehetünk; és ha mindent megtettünk, ne keserítsen el a nem tőlünk függő eredmény, de vigasztaljon az általunk véghez vitt cselekedet és a jóakarát, mely ama cselekedetek elkövetésére buzdított.

Éppen úgy ne kövessünk el bűnt az által, hogy szemrehányást tegyünk valakinek oly sikertelenségért, melyet kikerülnie hatalmában nem állt. Az ember gyarló és az eseményekkel nem rendelkezik, s ha bár a sors nem jutalmaz is mindenkit anyagi sikerrel, a mely anyagi siker nem is mindig a jóakarát szüleménye, de becsületes munka és szorgalom kedves Isten előtt. Tudomás van arról véve az égben, s a kit ott jutalmaznak, azt nem múltó pillanatokra jutalmazták!

Mondtuk, hogy a *mediumok* erkölcsiségének a *seance*-okhoz semmi közük, de helyre kell hoznunk emez állításunkat ama kijavítás által, hogy a médiumok erkölcsisége a *seance ok* magasabb niveauját egy bizonyos fokig még is csak befolyásolja. Mert hát mi is tulajdonképpen a médium?

Ezt így magyarázza meg L. B. Hellenbach: „Tekintsük a világrészeket összekötő távirati készüléket, melyhez egy összekötő huzal szükséges.” (Még akkor nem volt föltalálva a huzal nélküli érintkezési mód, de íme, a spiritizmus huzal nélkül érintkezett. Most már rá jött a materializmus erre is.) „Szükséges pedig még a huzalhoz egy telep. (Batterie.) Ez a telep megtölti villanynyal az accumulátort. Ez az accunm-

lator a medium. Ha mindezek megvannak, szükséges még egy szakértő távíró, ami az emberben az akarat. Egy ülés tehát nem más, mint több egyénből alkotott telep, mely telep a médiumot, mint. accumulator villanyossággal megtölti.”

Kapp, a „Philosophie der Technik” című művében bebizonyítja, hogy a látcső, zongora, távírda sat. semmi egyéb, mint rossz utánzata a mi szemeinknek és egyéb érzéki idegeinknek. A Hellenbach hasonlata tehát, hogy a medium meg nem más, mint egy, a villanytelephez szükséges apparatus találó. Vannak médiumok, melyek mint a delejes aczél, a légi delejességet magukhoz vonzzák és már ez által is működhetnek, de a hol ez a képesség nincs meg, oda battéria szükséges.

Ezek a képességek különbözők. Vannak médiumok physikai vagyis erőmutatványok létrehozására; érzéki behatások létrehozására; halló médiumok; beszélő médiumok; látó médiumok; somnambul a médiumok; látnók médiumok; pneumatographikus médiumok; ihletett médiumok; előérzettél bíró médiumok; öntudatos és öntudatlan médiumok; szellemidéző médiumok; gyógyító médiumok sat. Szóval annyiféle medium, hogy gyenge hasonlattal éljünk, a hányféle az emberi hajlam és character.

Hogy tehát egy-egy seanceon minden sikerüljön, azt igen bajos elérni, sőt vannak igen sok zavarok, mikor például oly valami jön közbe, ami a medium képességével vagy hajlamával nem fér össze, mert nemcsak a medium képessége és tulajdonsága, de a szellemek képessége és tulajdonsága is sokféle. A tárgyakat hordozó, mozgató, szóval erőt kifejtő szellemek, nem igen

szeretnek bölcselkedni; a magasabb képességű szellemek pedig nem szeretnek asztalt, széket hordozni. És ha most már oly médiumunk van, ki physikai mutatványok előidézésére hajlandó szellemekkel, hogy úgy mondjam, rokonszenvez? Magasabb szellemekkel aligha fogunk érintkezhetni és viszont.

Gyakran tapasztaljuk az abc körnél, hogy a tallér elkezd mozogni, ki s be jár a körből, de nem ereszkedik velünk szóba. Ilyenkor vagy rakoncátlan szellemek ingerkednek, vagy olyan szellem jelentkezik, kinek nincs ínyére a medium.

Vannak oly médiumok is, kiknél a képesség csak sötétben jut érvényre s éppen ezért, éjjeli médiumoknak neveztetnek. De nemcsak hogy beszélő, író, halló sat. médiumok vannak, hanem még ezek is különböző képességgel bírnak. Vannak író médiumok, akik tudják, hogy mit írnak és ismét, akik öntudatlanul írnak; akik csak saját nyelvükön, vagy a szellem nyelvéen, saját írásukkal vagy a szellem Írásával írnak. Éppenígy a beszélő médiumok. Sokfélék a látó és sokfélék a halló médiumok ...

S íme, ez a sokféle medium mint annyi-féle élő cicerone, arra való, hogy e földi, és a földöntúli szellemek érintkezését közvetítse. Éppen azért nagy előny, ha a spiritisták társulatokká tudnak alakulni.

Különbség a társulatok és magán körök közt.

Amint hogy minden nagyobb feladat keresz túlvitelére társulatok szoktak alakulni, éppen úgy vagyunk a spiritizmus nagyobb manifesztációi- val is. Amit egyesek nem képesek létrehozni, azt létre tudják hozni a társulatok; amit egyesek nem képesek elérni, azt képesek elérni a tár- sulatok.

Ha azt akarjuk, hogy a túlvilággal való érintkezésünk teljes legyen, hogy érintkezhessünk minden fokú szellemi kicsinységekkel és nagy- ságokkal; hogy a titkok mélyébe hatolhassunk s bőséges fölvilágosításokat nyerhessünk a túl- világi élet mozzanatai, viszonyai, módozatai, szép- ségei és gyönyöreiről, de büntetéseiről is sat.? Akkor állítsunk össze a médiumokból egy teljes kollekcziót és oly eredményeket fogunk elérni, mi- lyeneket saját erőnkre utaltan nem fogunk el- érni soha.

Egy ily társulat arra is igényt tarthat, hogy védszellemeül egy, már a magas spherákhoz tar- tozó szellemet fog megnyerni, milyen egyesekre nézve merész vágy lenne, s amely magas szel- lem ismét oly szellemekkel hozná összekötte- tésbe a társulatot, amely szellemek mindenek- ben a társulat segélyére lennének s összekötte- tést hoznának létre más égi testekben lakó szel- lemekkel is.

Ezen a társulási utón el lehetne érni mind- azokat, amik a spiritizmus terén létrehozhatók, s amik ma már csodás tünetekben jelentkeznek.

A társulatoknak az az előnyük is meg van, hogy többen levén, kebelükből oly médiumok fejlődhetnek, melyeneket keresve sem lehet találni. És mert minden embernek van őrszellem, mert minden embernek halt meg valakije, szüleje, testvére, gyermeke, férje, neje, rokona, barátja, ismerőse, tehát egy társulatot a szellemek egész tábora vesz körül, a mely szellemek közt ismét találatnak olyanok, melyekre egyesek soha rá nem akadnának, melyekkel egyesek soha nem érintkezhetnének.

Igaz, hogy az emberek sokfélesége a gondolkozásmód, véralkat és karakter sokféleségét rejti magában; igaz, hogy minél több az ember, annál több a széthúzás és annál nehezebb az egyetértés; igaz, hogy összhang, közakarát, jó szándék, komolyság és megbízhatóság sehol jobban nem kívánatos, mint a spiritizmus terén; valamint az is igaz, hogy az emberi hiúság és osztálykülömbőség az ily bizalmas ülések létrehozását nem csak megnehezíti, de lehetetlenné teszi, éppen azért, egy ily társulatnak azonképpen kellene szervezve és osztályozva lennie, hogy a különböző csoportokban kiki föltalálhassa az óhajtása szerint valót.

Hogy az ülések közösen vagy keverten tartassanak, még ha keresztülvihetők lennének is, czél és eredményhez nem vezetnének. Ki-ki a maga csoportjában, mintegy moraliter kötve van ahoz, hogy környezetére kellemetlen hatást ne gyakoroljon s ha tisztességes ember, viselkedésére, modorára, magatartására vigyázni fog, míg ellenben a sok közt elvegyülve, hajlama vagy természete szerint, bolondságokon és zavart csinálásokon törné fejét s néhány ilyen ember az egész tár-

sulatot képes lenne a kísérletezések terén lehetlenné tenni. És mert hasonló hasonlóval hamar összebarátkozik, hát az ilyen egyének csakhamar találnak velük egy húron pendülő szellemekre, melyek a zavar és komédia csinálásokban kezükre járnának és megghiúsítanának minden kísérletet.

Az e féle bakafántoskodások, plane egymással ismerős egyének közt, kissebb csoportokban nem mennek olyan könnyen; a malíczia vagy turpisság, kevesek közt hamar kisül s az ilyen egyén vagy kilépésre, vagy korrekt viselkedésre kényszeríthető.

Privát spiritista körök alakulhatnak mindféle célra, mulatozásra, időtöltésre, mások titkainak a kutatására, pletykára sat. és ugyan ily műveletekre valók lesznek a velük érintkező szellemek is, de ahol társulásról van szó, ott az illetők már magasabb cél elérésére gondolnak, a dolgot teljesen komolyan veszik. Ha mulatni akarnak hát akkor keresnek meguknak más helyet és alkalmat a mulatságra, de mikor arról van szó, hogy Isten e különös kegyét fölhasználva a túlvilág lakóival érintkezhetünk, akkor ez alkalmat nem fogjuk fölhasználni ledárségek, ledér szellemek idézésére, erkölcstelenségek feletti tárgyalások tartására vagy botrányos enyelgésekre, hanem lelkünk mélyéből hálákat adva az Urnak, azon fogunk igyekezni, hogy minél fenköltebb hangulatban, minél magasabb szellemeiktől nyerhessünk gyarlóságtól ment oktatásokat, útbaigazításokat, fölvilágosításokat s oly tudósításokat a földöntúli létről, a milyenek nekünk közönséges, mindennapi, ledér, pláne aljas szellemek, nem adhatnak.

Nem arról van itt különben szó, hogy magunkhoz való mindennapi szellemekkel ne érintkezzünk. A gőg és fenhéjázás mindenkor, mindenütt és mindenben bűn, az lenne tehát itt is; és mert íme, magasabb spherákhoz tartozó szellemekkel beszélni alkalmunk van, hát amint a gyarló földiségnél szokásban van, a kiesebbeket vessük meg! Ezzel nem csak azt érnők el, hogy a magasabb szellemek pedig minket vetnének meg, hanem azt is, hogy minden valamirevaló szellem megtagadná tőlünk az érintkezést és teljesen azokra lennének utalva, a kikkel való érintkezésünk inkább elkárhozásunkhoz, mint üdvözülésünkhöz nyújtana segítséget.

Tanulni nem csak tudósoktól, de mindenkítől lehet, hozzánkvalótól még sokkal inkább, mint a felettünk állótól, s habár a túlvilágon minden arisztokratikus gondolkozás ki van zárva, gyarlóságtól ment, immár mindeneket bölcsen és tisztán látó szellemek a velünk való társalgásban annyi élvezetet találnak, mintha egy földi tudósnak kellene földi tudatlanokkal társalognia. És aminthogy a földi tudósok magukhoz valókat keresnek, a magasabb szellemeknek is meg van az ő körük, amelyben mozognak, foglalkoznak, noha kérésünkre s oktatásunkra ellátogatnak hozzánk is. = Míg ellenben a még nem annyira emelkedett, habár odaát már sokat tisztult s felfogásban teljesen fölöttünk álló szellemek szívesen eltársalognak, sőt barátkoznak velünk (Lásd: „Van-e más világ” című munkát) s nagy segítségünkre vannak s a kezünkre járni igyekeznek.

A csak nem régen meghalt s e földön tudományos vagy észbeli tekintélyt képviselt szel-

lemek, ha minél kevesebb bűnnel terhelve mentek át s magukat beletalálják a túlvilági létbe, már ezek is nagy hasznunkra lehetnek, s ha jóakarát van benne, még a legszerényebb képességű szellem is; velük érintkezni tehát nemcsak testvéri kötelesség, de kívánatos is. Ha azonban mulatni akarunk, akkor menjünk színházba, czirkuszba vagy komédiába, de ne sértsük meg Isten jóságát azzal, hogy magasztos élvezetre és okulásra nyújtott ily alkalmakat, mulatozásra használjunk föl.

Az ily társulatoknak tehát az az előnyük is meg van, hogy az egyes csoportok, tanulmányozásaik és kutatásaikhoz különböző médiumokat használhatnak, míg ellenben magán körök legfeljebb is egy két medium közvetítésére vannak utalva. Noha nem téveszthetjük szem elől, miszerint vannak médiumok, kikre bizonyos egyének, szellemi avagy magnetikus tulajdonságaiknál fogva rossz hatással vannak; tehát az ily csoportok, bizonyos médiumokat csakis úgy vehetnek igénybe, ha azok kívánságára az ily egyének az ülésen résztvevők köréből eltávoznak.

Nem csekély kellemetlenséggel jár privát körökre nézve az is, hogy olykor hosszabb időig üléseznek egy-egy mediummal s ki tudja hány hónap múlva veszik észre, hogy amihez e medium által jutottak, az teljesen értéktelen, mert hamis. Sokan kötetekre menő jegyzeteket írnak össze, s egyszer csak nyomára jönnek, hogy a tűzbe dobhatják, mert ami azokban megírva van, nagyrésztében koholmány és felültetés. Nem mintha a medium lenne csaló vagy tudna e felültetésről, de oly szellem által van megszállva (besessen) a ki annyi szellem nevében beszél

ahány szellemhez kérdés intéztetik, de mind ő maga hazudja össze, mivel hogy ő azon mulat. És vajjon hány ember van az életben, kinek a mások felültetése szenvedélye! Származhatnak egyébként az ily felültetés, bosszú vagy rossz akaratból is, oly szellemektől, kik az életben a medium vagy annak családja, vagy a kört képezők valamelyike iránt ellenséges indulattal viseltetett s ezen érzelmét a másvilágra is átvitte.

A hol több medium van és többel tehetünk kísérletet, hamar kiderülnek az eféle félrevezetések, de egy mediummal elhúzódhatnak sokáig, kivált ha a szellem nagy önérzetet simulai s a kételkedő vagy kutató kérdések által azonképpen érzi magát megsértve, hogy nem felel, vagy pláne ki is nyilatkoztatja, hogy az esetben, ha szavainak nem hisznek, nem fog többé alkalmazkodni. Ettől az illetők megijednek és készpénz gyanánt vesznek mindent.

A kutató de illedelmes és nem sértő kérdéseket érzékenykedéssel fogadó szellemek többnyire gyanúsak. Az életben is, a tisztességes ember, ha gyanúba veszik, nem azon van, hogy a gyanút meghagyja és bizalmat arrogáljon, ha nem hogy a gyanút eloszlassa és a bizalmat kiérdemelje. Az ilyen szellem a test halála után is így fog viselkedni, aki azonban a bizalmat követeli? az gyanús mint ember és gyanús marad szellemnek is. Hogy tehát a szellemek csalásainak ki ne legyünk téve, illedelmesen előre bocsátva, hogy miért tesszük, a kutató kérdésektől ne tartózkodjunk, mert tisztességes szellem azért megneheztelni nem fog. A melyik megneheztel és távozik? Ám menjen!

A társulatoknak hivatásuk úgy erejük is

nagyobb levén mint egyeseknek, a földöntúliak figyelmét is jobban magukra vonják s meg levének győződve a magasabb szellemek is, hogy itt magasabb cél forog kérdésben, a cél elősegítésére nagyobb készséggel működnek közre mint ott, a hol egyéni önértékek is szóban foroghatnak. A szellemek ismerik a társulatot összehozó eszmét, s ha bár a társulat egyes tagjai viselkedhetnek is önző céllal, de maga a társulat mint testület minden önző célt kizár és a szellemeknek nem kell félniök, hogy valaki az ő jelenlétüket, megpumpolásukra, vagy is teljesíthetlen anyagi kérések intézésére fogja fölhasználni. És a mint hogy e földi életben is kerüljük az olyan társaságot a hol bennünket anyagi haszon után leskelődő kérincselők vesznek körül, annál visszataszítóbb ez a szellemre nézve, ki az anyagi érdekek becsülésén már túl van, azokra súlyt nem fektet, s íme, mindig akadnak a kik beléjük fogózva visszahúzzgálják őket oda, ahonnan hogy megszabadultak, legnagyobb boldogságuk. Az anyag emberi dolog, hát a kinek anyagi tanács kell, az emberekkel tanácskozzék, a szellemekhez pedig oly dolgok tudásáért folyamodjék, a melynek megadására emberi ész képtelen. Éppen ezért keresik föl a szellemek szívesen az olyan társaságot, a melybe való fölvételnek egyik főfeltétele: az önzetlen cél; második: a jó akarat; harmadik: a szeretet egymás iránt. Ezt előmozdítani a szellemeknek is legfőbb törekvését fogja képezni, ennek előmozdítására nem levén általánosabb és hatalmasabb tényező, mint a spiritizmus!

Az ülések tartása rendes időben.

Akár társulatoknál, akár magánkörökben, de mind a földi, mind a túlvilági találkozókra nézve szükséges, ha az ülések bizonyos napokon és bizonyos órákban tartatnak meg. Itt, valamint túl e földön, minden léleknek megvan a maga elfoglaltatása és idejének beosztása. Akár mikor és akár mely időben aki működésében rendszert tart, a megjelenésre nem lehet készen, azt csak olyanok tehetik kiknek se dolguk se hivatásuk s örülnek ha az időt agyon üthetik valamivel; az ily individuum azonban sem a földiek sem a földön túliak közt nem nyereség.

Tudnunk kell tehát, hogy a szellemek épp úgy el vannak foglalva az ő dolgaikkal, mint mi a magunkéival, sőt éppen úgy le lehetnek kötve bizonyos időkre nézve, mint mi. Az ülések idejének meghatározása közös megegyezéssel kell, hogy történjék. A míg megegyeznünk nincs kivel, addig persze, hogy nem egyezhetünk meg közösen s csakis magunk határozhatunk az összejövetelre időpontot, de a mint egyszer szellemeinkkel közelebbi ismeretségbe léptünk, az időpont meghatározásához az ő beegyezésük avagy jóváhagyásuk is szükséges.

Ha üléseink idejének tartása a szellemek azon köreiben, melyekben ismerős szellemeink forognak, közhírré megy, oly látogatásoknak is fogunk örvendhetni, a milyenekre máskülönben talán számítani se mernénk: pláne ha üléseinknek jó és kedvező hírük megy. Tudnunk kell ugyanis, hogy nem minden társaság egyaránt vonzó,

sőt a legtöbb nem az, kivált a szellemek előtt, kik gondolkozásukhoz mért társaságra vágnak, s mert ilyenekben válogatniok nem igen lehet, tömegesen keresik föl azt, melyben magukat jól találhatni, tanácsaikat kifejthetni és jóakarataikat érvényesíthetni vélik: az emberiségre nézve!

Szükséges pedig az időpont meghatározása még azért is, hogy a mennyire lehet ez időre minden más gond és befolyástól emanczipáljuk magunkat és nyugodt kedélylyel jelenjünk meg. Harmónia, egyöntetűség, ez a fő! Ne legyen zavarva az érintkezés előidézéséhez szükséges de-lejfejlődés semmi által, tegye lehetővé a szellemek közeledését azonnal s hogy azok a mi nyugodt lelkiállapotunkhoz mérten, társaságunkban jól találják magukat.

De hiszen nem is kell ezt bővebben magyarázni. Csak saját földi társaságainkat tekintsük. Csak egy embernek a rossz hangulata elég arra, hogy a kedélyességét megrontsa s az egésze leverőleg hasson. Hányszor mondjuk egyikre vagy a másikra: „Elrontotta az egész társaságot.” Vagy ha valamelyik hozzánk közelebb állót rossz hangulatban látunk, oda sűgünk neki: „Te, tőrtesd magad. Ne rontsd el a társaságot.”

A szellemeket azonban nem lehet nyájas külsővel és forrongó, izgatott belsővel megcsalni, mert azok belénk látnak s a harmóniátlanság épp oly rossz hatással van rajok, mint a közéletben. A hol haragot, ingerültséget, bár elfojtott indulatot vagy izgatott kedélyállapotot látnak, onnan menekülni szeretnek. S mondom, az benne a legfatálisabb, hogy még csak el se titkolhatjuk előttük.

Még ülés közben is, ha erős szóváltás és ez által ingerültség támad, mely az összhangot megzavarja, elronthatja az egész ülést. Már pedig, ha kedélyállapotunk megjelenésünkön sem volt nyugodt, annál könnyebben felizgathatók vagyunk s így fektessünk reá fősúlyt, hogy az ülés idejére teljesen nyugodt kedélyre tegyünk szert. A mire azonban ha nem lennénk képesek ám jelenjünk meg az ülésen, de mentsük ki magunkat és távozzunk. Sokkal többet fogunk vele használni mintha maradunk, az ülést azonban elrontjuk.

Viselkedés az ülés alatt.

„*Van-e más világ?*” című munkámban erről már szóltam, de most bővebben ki akarom fejteni:

A legtöbb ülés sikertelenségének egyik fő oka, hogy az ülésezők nem tudják mit akarnak, mi célból ültek össze. Egy-két, mindjárt az ülés kezdetén fölített kérdéssel szoktak tisztába jönni, melyekkel ha készen vannak, jön a bizonytalanság, a káosz, a tanácskozás a fölteendő kérdések felett. Egyik ezt szeretné tudni, a másik azt, sokszor hárman is szeretnének egyet, de egyik így akarja fölteni a kérdést, a másik úgy. Aztán hevesebb szóváltások, összeszólalkozások történnek, mi alatt a jelen levő szellemek várnak, hallgatnak, és nem igen találhatják jól magukat. Egyik-másiknak egyéb dolga is lévén, a tanácskozást nem várja be, hanem távozik.

Végre valahára az illetők megegyeznek a kérdés fölött, de hát ki tegye föl? Most meg e felett kezdenek tanácskozni. A felett is meg-

egyezve, a kérdést tevő a kérdést nem úgy teszi föl mint a hogy a másik, vagy a harmadik akarná s e felett ismét vita támad. Szóval az ülésezési idő nagyrésze az ily tárgyalásokkal telik el, mi alatt a szellemek szépecskén elszélednek. Ami ha gyakran ismétlődik, az ülésnek rossz hire megy és csak kóbor vagy alantas szellemekkel fog érintkezhetni.

Mielőtt tehát üléshez fognánk, hozzuk tisztába a kérdéseket: Ki teszi föl, hogy teszi föl. De egyszer és mindenkorra meg kell állapítani, hogy az üléseket ki vezesse. Ez a kérdések föltevésének gyakorlatába jön, modorát a szellemek is megszokják s föltett kérdéseinek lényegét, még ha nem egészen korrekt lennének is a kérdések föltéve, megértik.

A kérdésbe hozandó tárgyakat is úgy kell megválasztani, hogy azokra a válasz valószínű legyen, az az: oly kérdéseket tegyünk, hogy azokra a szellemek felelhessenek, tehát, amennyire lehet, anyagi érdekektől menten.

Vannak desperátus esetek, midőn előhozakodhatunk az anyaggal is, de ezeknek az eseteknek sem szabad nyereszkedési számítással egybekötve lenniök. Tegyük föl például, nagyon szorongatott helyzetben van valaki, s arra, hogy önmagán tisztességesen, a mások megkárosítása nélkül segíthessen, terve van. Ezeket a terveket előterjeszheti és tanácsot kérhet. Ha kérdező egyénisége, becsületes viselkedése következtében a szellemek előtt rokonszenves és kérése méltánylást érdemel? Találkozhatik szellem, aki részvétet érez iránta és kérdést intéz magasabb helyre, hogy felelhet-e? És fordulnak elő esetek, hogy a kérdésre felelve lesz. De az ily eset nem

gyakori és mindenestre, hogy arra nézve akinek megadatik s ami hogy megadassák, az illetőnek érdemeket kellett tennie.

Hogy az üléseken turbulens elemek ne legyenek jelen, arra vigyázni kell. Azzal is tisztában kell lennünk, hogy a szellemek nemcsak szavak, de gondolatok által is megsérthetők. Mi nem látjuk a gondolatokat, de ők látják s íme egyszer csak azt vesszük észre, hogy a látszat szerinti minden korrekt viselkedés dacára az ülés megakad. Választ nem kapunk s minden jel arra mutat, hogy a szellemek eltávoztak.

A hitetlenség magában véve nem lenne baj, de a hitetlen ember bennsejében még más is forronghat. A spiritizmus nagyon soknak szemében szálka és a másvilági élet nem biztató. Kiket a materializmus teljesen elszoktatott egy lehető földöntúli élet gondolatától s teljesen a földi létnek élve lelkiismeretük ajkaira lakatot tettek? Azok ezt a lakatot nem igen szeretnék levenni, mert ha az úgynevezett „kis bíró” megszólalna, csak olyasmit hallhatnának, a mi nem vetne kedvező fényt egy másvilági életre. Ezek már belenyugodtak az örök halálba s a szerint is jártak el. Teljesen számításukon kívül áll tehát egy oly élet, melyben kérdőre vonathatnak a múltakért s így nagyon természetes, hogy az ily életnek nem csak lehetőségétől, de gondolatától is szabadulni igyekeznek. Ők tehát a spiritualizmus és spiritizmusnak nem csak hogy nem barátai, de titkos ellenségei és szeretik biztatni magukat azzal, hogy ez az egész ülésezés, kísérletezés, idézgetés nem más, mint ostobaság. Agyukban ily föltevással és gondolattal jelennek meg s az ülésezők viselkedését látva, bennsőjükben maró

guny támad s ki tudja mi mindenféle címekkel illetik a spiritizmust és az azzal foglalkozó egyéneket s a képzelt szellemeket.

Egy egy ily hitetlent, ki azonfölül még ellenséges indulattal is gyanúsítható, már csak oly ülésre lehet beengedni, a hol stabilis szellemek vannak s az illető megjelenéséhez, minden gondolatára készen léve, beleegyezésüket adják, sőt arra is számítanak, hogy megtérítik.

Zárszó!

„*Van-e más világ*” című munkámat befejezve és közrebocsátva, azon ígérettel tettem, hogy a miket el nem mondhattam abban, el fogom mondani egy másikban s íme, Isten segélyével befejezéséhez jutván ennek is, azt látom, hogy a spiritualizmusnak s a spiritizmusnak forrásai ma már kimeríthetlenség. Mintegy ötven évvel ezelőtt, az amerikaiak eme szelleme Californiának csak bejáratára akadtak, de azóta számos ága fedezett föl, s újabb időkben, midőn a spiritizmusmal az emberiségnek immár *egy* világa kezd foglalkozni, „annyi rejtett aknája nyílik meg és annyi kincset tár elénk minden egyes akna, hogy azok ismertetése és leírása sem egy, sem két könyv feladata, hanem egy egész irodalomé, melynek produktuma már ez ideig is egy nagy könyvtár.

Hát én, ezen munkámat is amaz ígérettel zárom be és bocsátom közre, hogy élve vagy halva, de egy harmadikban még folytatni fogom. És aki azt hinné, hogy ezt spekulációból teszem, mint a hogy a lapok az érdekes regények folytatását egyik évnegyedről a másik évnegyedre

viszik át, azoknak megmondom, hogy „*Van-e más világ*” című munkámnak, ez ideig és tudtommal, meg kiállítási költségei sincsenek fedezve.

A magyar olvasó közönség, nem is nagy, de nem is igen kap a könyveken. Egy-egy könyvnek száz tiszteletbeli olvasója akad. A német, kivált a francia könyveket olvasók száma, ide számíthatván még az angolt is, a magyarhoz képest rengeteg és a német, francia vagy angol spiritiszta munkák még is két árúak. Mikor a magyarból ezer, azokból ötvenezer fogy el. De hát engemet az nem zseniroz.

„*Van-e más világ?*” című munkám megjelenése előtt a magyar közönség a spiritualizmusról és spiritizmusról vajmi keveset tudott, s íme az ország minden részéből kapom ma már a leveleket, ami arra vall, hogy spiritiszták az ország minden részében vannak, sőt működnek és mozognak.

Ha tehát ama munka megírása reám nézve küldetés volt, az eredménynyel meg lehetek elégedve. A magyar spiritizmusnak mindenesetre hogy az volt az alapköve s ez a tudat jutalomnak elég.

Ugyané hittel bocsátottam közre e másodikat, amely kiegészítő része az elsőnek, s amíg tehetem, így fogom egyik kerék mellé állítani a másikat,* harmadikat és a többit mind addig, míg arra szükség leend, mindaddig míg erőm, akaratom és energiám ki nem merül.

Budapesten, 1897.

A szerző.

Tartalomjegyzék.

A spiritualizmus célja.....	3
A szellem diadala az anyag felett.....	13
Harcz az egész vonalon.....	19
A jó és rossz szellemekről	26
Az örszellemekről.....	31
A tisztulásról.....	36
A jónak vagy a rossznak fogalmáról	38
A jó és rossz cselekedetekről.....	39
Öntudatos-e avagy öntudatlan az alkotás?	51
Egy öntudatos alkotásnak lehet-e célja a rossz	64
Hol állunk?	66
A materializmus és a vallás.....	68
Melyik a legjobb vallás?	72
Mit szól a következőkhöz a materializmus?	79
Gondolatolvasás és alvajárás	85
A lélek mint isteni szikra!.....	106
Hivatásunk a másvilágon.....	117
De hát nemcsak állítunk, bizonyítunk is. (A lát- nokság, előérzés; gépies írás és beszéd elhal- tak hangjával elhaltak nyelvén.).....	121
A dogmatikusok és Galilei.....	128
De mikor hát az emberek nem okulnak. (Egy igen tanulságos eset.)	133

Kinematographia, vagyis mozgó fényképek a spiritualizmusban.....	145
Honnan merítette az eszmét Schakespeare az ő Macbethjéhez?.....	154
A szellemvilág titkai I.	158
A seanceok különfóleségei II.....	165
Physikai jelenségek. III.....	186
Különböző czélok, médiumok és szellemek. IV.....	192
Különbség a társulatok és a magán körök közt.....	203
Az ülések tartása rendes időben.....	210
Viselkedés az ülések alatt.....	212
Zárszó!.....	216